

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri upravi
v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru.
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena listu: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v
coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir,

TRST 23. junija 1950

LETO PETO številka 219

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.

(FOTO. RUBINICH)

NOVO ŽITO - NOV KRUH

Kronika

V Parizu se je pričela konferenca za uresničenje Schumanovega predloga. Vse kaže, da bo zelo dolgo trajala. V Londonu pa so konservativci in liberalci predlagali Attleejevi vladi, naj se udeleži pariških zasedanj. Med razpravo o Schumanovem predlogu v angleškem parlamentu bodo verjetno laburisti v velikih škripicah. Vlada bo verjetno postavila vprašanje zaupnice. Največja težava vlade je v tem, ker ne ve, če bodo vsi laburistični poslanci glasovali v parlamentu za njeno stališče. Pičila večina 6 glasov bi bila v nasprotju primeru zmanjšana in nastala bi resna nevarnost za vlado.

Foster Dulles je prispel v Tokio. Na letališču ga je sprejel Mac Arthur.

Francija namerava pozvati ZDA in Veliko Britanijo, da bi izdelale spomenico, ki bi zahtevala sklenitev mirovne pogodbe s celotno Nemčijo. Prav tako pa tudi krožijo vesti, da namerava ZSSR skleniti ločeno mirovno pogodbo z Vzhodno Nemčijo.

41 funkcionarjev japonske KP, katere so epurirali na podlagi znanega Mac Arthurjevega ukaza, bo podvrženih policijskemu nadzorstvu. Prepovedali so jim tudi vsako politično dejavnost.

Avstralska zbornica je odklonila zakon o prepovedi KP.

Med ZDA in Španijo so pogajanja o letalskih progah.

Podpredsednik vlade Nemčije Ulbricht se je v glasilu KP pritoževal, da nemški vojni ujetniki, ki so se vrnili domov iz Jugoslavije, širijo po Vzhodni Nemčiji stiloizema.

Iz ZDA prihajajo vesti, da bodo v tem mesecu poslali Franciji, Angliji, Italiji, Belgiji, Holandiji, Danski in Norveški 20 ladij ali 100.000 ton najmodernejšega ameriškega orožja v okviru atlantskega pakta. V juliju pa bo prišlo čez lužo še nadaljnjih 60 ladij.

Cuentaj, minister za zunanje zadeve LR Kitajske je poslal predsedniku zavezniskega sveta na Japonskem pismo, v katerem je zahteval izključitev kuomintangovih delegatov iz tega organizma in ga obvestil o imenovanju generala Cuceteja za načelnika kitajske delegacije v zavezniskem svetu.

V Severni Reni-Vestfaliji so bile volitve v deželno zbornico. Na njih je dobila največ glasov krščansko demokratska unija (CDU) in sicer 36,8%, socialdemokratska stranka Nemčije (SPD) je dobila 32,3% glasov. Nacionalistična svobodna demokratska stranka je dobila 12% glasov, medtem ko je nobena od ostalih strank ni dobila niti 10% glasov. Komunistična partija Nemčije je dobila 5,5% glasov, znatno manj kot leta 1949, ko je dosegla 7,6% glasov.

Gregorij Casimatis, predsednik zunanjepolitičnega odbora grškega parlamenta je nedavno v Parizu izjavil, da predstavlja pri navezavi konkretnih odnosov med Grčijo in FLRJ največje težave dejstvo, da na jugoslovanski strani »načenjajo vprašanja, ki jih ni, kot je to vprašanje makedonskega naroda«. Komentator »Tanjugas« mu je takole odgovoril: »Izjava g. Casimatisa, ki je podobna več prejšnjim izjavam odgovornih osebnosti iz grške vlade, ni mogoče razumeti drugače kot poskus, da bi se ustavil razvoj normalizacije odnosov med obema državama na vprašanju, na katerem je Jugoslavija brezpogojno zainteresirana — vprašanju zboljšanja položaja njenih sonarodnjakov v Grčiji. Jugoslavija se ne more pomiriti z dejstvom, da uradni predstavniki današnje Grčije neprenehoma zanikajo obstoj makedonske nacionalne manjšine, ker je popolnoma naravno, da ni mogoče postaviti odnosov med dvema državama na zdravo in normalno podlago tako dolgo, dokler se makedonski manjšini v Grčiji ne prizna in zagotovi vsaj tisti minimum manjšinskih pravic, ki ga uživajo pripadniki nacionalnih manjšin v vseh demokratičnih državah».

FLRJ je poslala Bolgariji osfro noto zaradi napada bolgarskih vojakov na jugoslovanske obmejne straže.

Ob izmenjavi not med štirimi silami glede STO-ja

SPORAZUM O STO-JU mora temeljiti na realni in enakopravni osnovi

Vlade Francije, Anglije in ZDA so v petek poslane v Moskvo svoje odgovore na zadnje sovjetsko noto glede iriškega vprašanja. Vse tri note so enake. Tri sile zopet pogreva tristransko izjavo z dne 29. marca 1948. Ta predlog ni bil, kakor trdijo note, nikaka kršitev mirovne pogodbe, temveč samo vabilo sovjetski vladi, da bi sodelovala pri sklepanju popravka mirovne pogodbe, tako da bi prišlo do trajne in mirne rešitve iriškega vprašanja. Vlade so prepričane, da je najboljši način, da se doseže taka ureditev v sporazumu med direktno prizadetimi strankami. ZDA so še odgovorile, da niso one preprečile imenovanje guvernerja, temveč ZSSR, ki je odklonila vse predlagane kandidate; da ameriške in angleške čete niso ilegalno v Trstu, temveč da je določila mirovna pogodba njih odhod v 90 dneh po imenovanju guvernerja. Angleži in Američani zanikajo, da bi imeli v Trstu svojo pomorsko bazo. Nadalje trdijo zapadne sile, da so vsi organi vlade v Trstu v rokah civilne uprave, okupacija ne vodi h gospodarskemu polomu in prebivalstvo ne nosi stroškov okupacije.

Ko pregledujemo te tri enake note, prihajamo do spoznanja, da vsebujejo osnovna nasprotja. Zopet se izjavljajo za tristransko izjavo, ki že sama po sebi predstavlja »rešitev«: priključitev k Italiji. Če je tako, potem so zaman vsi koraki, ki bi imeli namen doseči sporazum med prizadetimi strankami. Tu ni nobenih osnov več, o katerih bi se sploščalo pogajati. Zakaj torej vabilo, naj se to vprašanje rešuje z direktnimi pogajanj, ko samo stališče že prejudicira rešitev v korist samo ene strani?

Nastaja še drugo vprašanje. Jugoslavija tristranske izjave ni nikoli priznala, ker je bila to izjava treh sil, o kateri jugoslovanska vlada uradno niti obveščena ni bila in ki končno vsebuje zanjo nesprejemljiv predlog, da novi deli jugoslovanskega ljudstva pripadajo tujemu izkoriščanju. Jugoslavije se tristranska izjava ne tiče!

Ce pogledamo še na položaj v Italiji, tedaj smo lahko prepričani, da daje spomin na tristransko izjavo v Italiji novih sil tistim elementom, ki se bore proti sporazumu z Jugoslavijo in jim ni za to, da bi z ureditvijo italijansko-jugoslovanskih odnosov nastali novi pogoji za mir na tem koncu sveta.

Jugoslavija je doslej že dovolj dokazala svojo dobro voljo, da se napeti položaj, ki ga je ustvaril italijanski iredentizem z vprašanjem obstoja iriškega vprašanja reši v korist miru. Na drugi strani pa daje tristranska nota novega poguma tistim v Italiji, ki s svojim peklenškim in z oglušujočim vpitjem kriče o neklih svojih »pravica« in hočejo svoje iredentistične in imperialistične zahteve predstaviti svetu kot neke nacionalne pravice italijanskega naroda.

Beograjska »Borba« jasno piše kaj misli danes Jugoslavija ob tem stališču treh veselil. Takole pravi: »Nedvomno je, da bo tak odgovor

zapranih sil naletel na opravičeno nezadovoljstvo pri naših ljudstvih. Mi smo za sporazum, toda na enakopravni, realni osnovi, ki temelji na obstoječem položaju brez vsiljevanja rešitve s talnimi izjavami, ki že v naprej določajo sporazum v korist izključno druge strani. Samo tako more priti do sporazuma, samo ta-

Hitro rešitev vprašanja LR Kitajske ali pa vedno večja nevarnost za obstoj OZN

Kitajsko vprašanje je spravilo OZN ne samo v nenormalno, temveč tudi v zelo nevarno stanje. Trguje Lie je nedavno izjavil: »Mislim, da je treba kitajsko vprašanje rešiti najkasneje v mesecu juliju«. Jugoslovanski delegat pri OZN Aleš Bebler pa je dejal:

»Spomenica Trguje Lieja državam članicam OZN je zelo pomembna listina kot program dela za trajni mir v okviru OZN. Generalni tajnik namerava to listino uradno predložiti Varnostnemu svetu in jo dati na dnevni red prihodnjega zasedanja Generalne skupščine OZN. To je odlična pobuda, toda zavedati se moramo, da lahko ta novi poskus stopiti korak dalje popolnoma propade, če ne bomo rešili kitajskega vprašanja še letos poleti v Varnostnem svetu, t. j. pred prihodnjim zasedanjem Generalne skupščine, ki bo septembra. To je najvažnejša stvar. Vlade, ki so zastopane v Varnostnem svetu in še niso pripravljene glasovati za sprejem nove Kitajske, bi se morale še sedaj opredeliti, in sicer ne zaradi, temveč kljub sovjetskemu izstopu, ki žal povzroča, da je vse vprašanje še bolj zamotano. Odločiti bi se moralo v korist nove

Kitajske, kajli sprejeti je treba suvereno voljo Kitajcev. Če se ne sprejme nove Kitajske v sedanjem stanju, je to isto kot izključitev Kitajske iz OZN, česar pa ni mogoče opravičiti».

Aleš Bebler je predlagal »periodično zasedanje Varnostnega sveta, na katerem bi zastopali državice članice zunanji ministri ali drugi člani vlade. Dejaj je še, da je v resnici dana možnost da dosežemo prav letos preobrat v srmotnem razvoju povojnih mednarodnih odnosov. Pot, ki vodi do tega je že pripravljena».

Zakaj je letošnje poletje skrajni rok?

Varnostni svet mora predložiti Generalni skupščini priporočila glede prošnje 14 držav za sprejem v OZN. Za sprejem vsakega novega člana ni samo potrebna dvotretjinska večina, temveč tudi soglasnost vseh petih stalnih članov Varnostnega sveta. Znano je, da so zaradi teh novih članov velika nasprotstva med ZDA in ZSSR. Važno je tudi, da o sprejemu novih članov ni mogoče razpravljati brez prisotnosti Kitajske in ZSSR, ki namenoma bojkotirata Varnostni svet. Vsako razpravljanje brez teh dveh

gleški vojskovodja druge svetovne vojne naj bi že leta 1947 izdelal poročilo za War Office o svojem vojnem pohodu po Italiji. Del tega poročila je objavil prejšnji teden »London Gazette«. V tem poročilu je rečeno, da se je Badoglio septembra 1943 pustil voditi po istih oportunističnih nagibih kot Mussolini junija 1940. Italijansko ljudstvo je v svoji cobičajni apatiji otrdelo in doprinos italijanskih čet ter partizanov pri preganjanju Nemcev iz Apeninskega polotoka je bil nepomemben.

Kaj dejansko pomeni ta izjava. To ni samo jasna obtožba zaradi dvoilčne politike napram Bell hiši. Jasno je to tudi odgovor na italijanske kritike laburistične vlade.

Debata o tem Alexandrovem poročilu je v italijanskem precejšnja. Ferruccio Parri svetuje v »Voce Repubblica«, naj se Alexander spomni svojega priznanja italijanskemu odporškemu gibanju v letu 1945 in še enkrat obsoja zavezniško vodstvo, da je v jeseni 1944 prenehalo s svojo ofenzivo, samo da je prepustilo partizane Severne Italije svoji usodi, ko v njih politično stališče ni zaupalo. »Messaggero« piše, da bo Anglija izgubila v Italiji svoje zadnje prijatelje. »Quotidiano« (katoliška akcija) je objavil karikaturu, kako Anglež meče blato na partizanske grobove. »Tempo« pa je objavil cinično pisanje Curzija Malaparita s strupenim zbadanjem naslovljenim na gospodo preko Kanala.

držav bi lahko privedlo do skrajno nevarnih posledic.

Da bi se mogli ustvariti nujno potrebni pogoji za delo Generalne skupščine mora Varnostni svet imeti preje poseben sestanek. Na njem bi moral razpravljati o najbolj perečih mednarodnih vprašanjih in sprejeti tudi konkretne sklepe. Posebnega sestanka pa ni mogoče sklicati preje, dokler ne bo kitajskim predstavnikom omogočeno sesti za mizo v Varnostnem svetu.

Kakšne so stvarne možnosti za rešitev Varnostnega sveta? Pet članov te važne organizacije je LR Kitajsko že priznalo (FLRJ, ZSSR, Indija, Norveška, Anglija). Pet drugih držav pa LR Kitajsko še ni priznalo (ZDA, Kuba, Ekvador, Francija, Egipt). Da pride LR Kitajsko do svojega sedeža sta potrebna še dva glasova. Glede tega so zanimiva stališča, ki go imajo do tega vprašanja države, ki LR Kitajsko še niso priznale.

ZDA so večkrat izjavile, da ne bodo glasovale za LR Kitajsko. Proti njeni vključitvi pa ne bi postavile veta, ker smatrajo to vprašanje »samo kot vprašanje postopkan».

Kuba je pod močnim vplivom Vatikana in bo še naprej vztrajala odklonilno stališče. Ekvador se zadnje čase v raznih organizacijah OZN vzdržuje glasovanja glede vključitve predstavnikov LR Kitajske, Ekvadorska vlada stoji na stališču, da mora to vprašanje rešiti Generalna skupščina in ni znamenj, da bo spremenila svoje stališče.

Francija se sedaj glasovanj vzdržuje. Francoski delegat v Varnostnem svetu Jean Chauvel je 10. junija izjavil v Parizu po razgovoru s člani francoske vlade: »Sklep, ki ga bodo posamezne vlade sprejele v prihodnjih tednih, bo pomenil izbiro med nadaljevanjem aktivnega odpora proti sovjetskemu pritisku in vzdrževanjem OZN kot svetovne organizacije«. To izjavo francoskega delegata so sprejeli v Luksemburgu kot znamenje, da bo Francija spremenila svoje stališče. Splošno menijo, da francoska vlada za sedaj še ne bo priznala vlade LR Kitajske, toda mnogi menijo, da bo Francija kljub vsemu glasovala za vključitev predstavnikov LR Kitajske. Sprico tega opozarjajo, da je francoska delegacija že pred določenim časom dala razumeti, da se strinja z mnenjem generalnega tajnika OZN, da sta vprašanje diplomatskega priznanja in vprašanje predstavnika OZN dve različni vprašanji. Sprememba stališča šene enega člana Varnostnega sveta, n. pr. Egipta, bi dovedla do tega, da bi kitajski komunisti imeli sedem rednih glasov za izključitev Čang-kajškovih predstavnikov iz Varnostnega sveta.

Normalno delo OZN bi po rešitvi zakonitih pravic kitajskega ljudstva na vsak način pripomoglo k razvoju mednarodnega sodelovanja in tudi k prenehanju hladne vojne vsaj na eni fronti.

PO ZASEDANJU EVROPSKE GOSPODARSKE KOMISIJE

Sovjetski blok ni mogel upravičiti svoje diskriminacijske politike proti FLRJ

V Zenevi se je v petek končalo zasedanje evropske gospodarske komisije. Zanimivo je, da je tik pred koncem zasedanja prestala sovjetska obstrukcija. Po sprejetju novih direktiv so sovjetski predstavniki celo ob zaključku povedali, da je to peto zasedanje komisije pokazalo na možnost sodelovanja in jačanja medsebojnih trgovskih odnosov. Dejstvo pa je, da je kljub tem besedam sovjetski blok čelal na zasedanju proti načelom gospodarskega sodelovanja.

V prvi vrsti je iskrenost in trajnost mednarodnega sodelovanja odvisna od principov, na katerih sloini sodelovanje. Principi blokov »Vzhoda« in »Zapada«, na katerih so sovjetska in njeje podrejene delegacije zasnovale svoje stališče, je na vsak način proti mednarodnemu sodelovanju. To pomeni podreditev vseh držav dvema najmočnejšima silama, ki se moreta v imenu celoga sveta med seboj sporazumeti, kako bosta sodelovali. Z drugimi besedami je ta zakonitev načela neenakopravnosti šibkejših držav. Po tej poti bi bilo mogoče doseči

mednarodno sodelovanje le če bi se veliki sili med seboj sporazumeli. To ni nič drugega kot kompromis v določenem političnem trenutnem položaju, ki ne izključuje, temveč nujno nosi s seboj nevarnost poskusov ponovne razdelitve sveta ob spreminjenih pogojih in to tudi z nasiljem.

Zagovarjati tako stališče, pomeni gledati skozi črno-bela očala in jih razumeti samo kot vprašanja, ki se tičejo samo ZDA in ZSSR. Jugoslovanska delegacija je pokazala na licemernost sovjetskih izjav o željah po sodelovanju, ki so se javljale istočasno s tezo, da je svet razdeljen na vzhodni in zahodni blok. Jugoslovanske izjave so našle velik odmev zlasti pri delegacijah malih držav.

Sovjetski blok na tem zasedanju ni mogel opravičiti svoje politike ekonomske blokade Jugoslavije. Nasprotje med njegovo zahtevo prekiniti z diskriminacijo (t. j. prenehanje omejevanja trgovine z nekaterimi predmeti) in istočasno obramba lastne diskriminacije do FLRJ, je pokazalo na vso licemer-

stvo izjav sovjetskega bloka o njegovi želji po izboljšanju gospodarskih odnosov med evropskimi državami.

Ce pregledamo delo te komisije, lahko pridemo do spoznanja, da je imelo peto zasedanje uspeh in da je res postala važen organ za razvoj mednarodnega sodelovanja in instrument jačanja gospodarskih zvez v Evropi in izven nje.

V nedeljo pa je bila v Florenci zaključna seja pete glavne konference UNESCO. Na njej je bil sprejet belgijski predlog, ki daje tej organizaciji nalogo, naj v svojem okviru pripomore, da se uresniči program miru v okviru OZN. Resolucija apelira na vse državice članice, naj na kulturnem področju nadaljujejo s sodelovanjem, da se bo olajšalo in razvilo sodelovanje med narodi.

Na konferenci so prav tako odobrili proračun UNESCO, v skupnem znesku 8.200.000 dolarjev. Kot novi člani so bili sprejeti Jordanija, Indonezija in Koreja, tako znaša sedaj skupno število članic 59 držav

OŽIVLJENE RAPALSKKE metode in Sforza

«Naše stališče v vprašanju Trsta lahko navedemo z naslednjimi besedami: stalna akcija za obrambo Italijanov v cona B, dobra volja za pogajanja za direktni sporazum z Jugoslavijo, za končno rešitev tega vprašanja, ki se lahko osnuje le na bistvenem spoštovanju etnične meje v cona B. Na ta način ostajamo mi na liniji tripartitne deklaracije, ki je, priznavajoč neuspeh rešitve tega vprašanja z mirovnimi sklepi, predlagala Rusiji, da se priključi italijanskim zahtevam za aneksijo k Italiji in spodbudila glavne zainteresirane sile, da pride do direktnega sporazuma.»

«To, kar mi zahtevamo danes po diplomatski poti je, da z anglo-ameriško-francoske strani vztrajajo pri beograjski vladni na italijanskem značaju cone B in na tem, da se ne zavlačuje več z zaključitvijo popolnega in legalnega sporazuma.»

Iz ekspozicija grofa Sforze v italijanskem senatu 26. V. 1950

Podértane besede iz ekspozicija italijanskega ministra za zunanje zadeve nas izzivajo, da povemo nekaj o rapalski pogodbi iz let 1920, katere naši narodi, nikoli niso priznavali, prav zato, ker to ni bila pogodba, temveč diktat, storjen na isti način, s katerim hoče Sforza danes uresničiti svoj načrt o Trstu in cona B. Pri tem bo prišlo na dan tudi nekaj zanimivega o samem grofu Sforzi.

Vojna je bila pri kraju, narodnoosvobodilna borba je odločevala o usodi Istre in Slovenskega Primorja, AVNOJ je bil že prinesel odlok o priključitvi tega ozemlja k domovini. Poudarjajoč pravico ljudstva Julijske krajine, da se svobodno priključi domovini, smo se, poleg drugega sklicevali tudi na to, da je bilo v Rapallu izvršeno nasilje. Grof Sforza se je tedaj komaj vrnil iz emigracije, pa je, ko je spoznal, da je njegovo »življenjsko delo« ogroženo, pohitel in napisal pisma Rooseveltu in Churchillu z edinim namenom: da dokaže, da rapalska pogodba ni bila diktat. V teh pismih, ki imata enako vsebino, z datumom 12. marec 1945, je Sforza dejal med drugim tudi to:

«Lahko dodam, da sem odgovoril lordu Curzonu (britanskemu ministru za zunanje zadeve v letu 1920, o. p.), ko me je pred rapalsko pogodbo vprašal, če bi mi bil po volji »pritiske« britanske vlade na Beograd, da bi mu bil hvalen za »prijeteljske« nasvete, toda ne želim »pritiske«, ker je ono kar sem hotel predvsem uresničiti po versajski pogodbi prvi mir pravega sporazuma med dvema sosednjima narodoma. O tem mora biti tudi sled v arhivu Foreign Officea. Na koncu dodam, da sem že med pogajanja v Rapallu dejal Jugoslovanom, da čeprav ne bi sklenil sporazuma, ne bi izkoristil vojne premoči in ne bi nikoli sprejel londonskega pakta (s katerim so zapadne sile 1915. obljubljale Italiji Istro, Trst, Dalmacijo itd. o. p.).»

Vsebinska teh pism grofa Sforze je objavljena v njegovi knjigi »Jugoslavija — zgodovina in spomin«, ki je izšla leta 1948. (Izdaja Riccardi, Milan).

Od 1945. do 1948. leta, kot je videti tudi iz imenovanee knjige, se je grof Carlo Sforza trudil, da bi razbil resnico o rapalski pogodbi ter da bi prikazal to pogodbo namišljeno kot naš srčni in prijateljski pristavek in spontano odpuščanje 600.000 Jugoslovanom v Juljski krajini. Posebno v času mirovnih pogodb v Parizu, leta 1946, je Sforza mnogo delal na tem, v strahu, da bi mu »mojstrovina« diplomacije propadla. Celotna imenovana knjiga je uglasena v duhu navedenih pism Rooseveltu in Churchillu.

Toda, poleg je knjige imamo izpod Sforzinega peresa še njegove prejšnje, v katerih se pogosto vrača na rapalsko vprašanje in v katerih je mnogo dokazov, da je bil to grob diktat, v katerem so igralo veliko vlogo Velika Britanija in Francija, ki sta izkoristile slabosti tedanje jugoslovske države, razrvane zaradi notranjih nemirov, obkoljene od sovražnikov, odvisne v vsakem oziru od njih in z italijansko okupacijo velikega dela njene ozemlja, ne samo Istre in Slovenskega Primorja, temveč tudi Dalmacije. Grof Sforza je večkrat že prej odkrito napisal,

da mu je prav to koristilo za dosego tistega, kar je dosegel v Rapallu. Da zveemo resnico, torej ni treba iskati po arhivu britanskega zunanjega ministrstva, kot on pravi v pismih Rooseveltu in Churchillu, temveč je mnogo bolj enostavno poseči po njegovih prejšnjih spisih, posebno pa bo zbirki diplomatskih dokumentov, ki se nanašajo na Rapallo, katere je sam Sforza osebno preveril in 1921 izdal pod naslovom »Libro Verde« (izdaja italijanskega ministrstva za zunanje zadeve). Tu so vsi telegrami in vsi službeni dopisi (podani kritično) grofa Sforza s poslaniki Italije v Londonu in Parizu ter s poslanikom v Beogradu.

Zanimalo nas je, kako je bilo dejansko s »ponudbo« Curzona in ali je resnica, kar piše Sforza Rooseveltu in Churchillu, pa smo iskali in prišli do precej neugodnih odkritij za Sforzo, ki poskušajo na edinstven način retuširati zgodovino (da ne uporabimo bolj grobega izraza!).

«Libro Verde» ne govori o nobeni ponudbi Curzona in o nikakršnem odbitju Sforze, ki, navidezno, noče pritiska na Beograd, temveč nasprotno, Sforza roči Curzonu, da pritiska (prav tako!) na Beograd.

V telegramu, katerega je Sforza 31.X.1920, to je 11 dni pred podpisom rapalskega diktata, poslal poslaniku Imperialiu v London, zahteva, da opozore Curzona ana najresnejši način, da bi takojšen in stvaren pritisk (efficace pression!) britanske vlade v Beogradu bil nadvse dragocen,

V svoji knjigi »Jugoslavija« citira Sforza tudi telegram predsednika italijanske vlade Giolitti, ki ga je ta poslal v London, in v katerem ta navidezno prosi za prijateljsko »posredovanje«. V originalu pa ni bilo tako. Sforza v svoji knjigi ne navaja poročila poslanika Imperialia z dne 1.XI.1920, v katerem javlja, da je govoril s predsednikom britanske vlade Lloyd Georgeom, od katerega je Giolitti v svojem telegramu zahteval podpiranje (apoggio) italijanskih zahtev, in sicer, da bi Jugoslavijo privedli, točneje prisilili, da sprejme brez odlašanja italijanske zahteve. V tem tekstu stoji »indurre il governo di Belgrado«, toda v knjigi »Jugoslavija« tega ni, ker v tem primeru je »indurre« isto kar pritisk. Zato ne navaja Sforza niti Imperialovega poročila, da je Lloyd Georg obljubil, da bo izvajal pritisk niti ne objavljiva telegrama Imperialia z dne 4.XI.1920, v katerem ta ponovno javlja, da mu je Lloyd Georg dejal, da sta on in Curzon že energično nastopila v Beogradu, zahtevajoč takojšen jugoslovanski pristavek s prejšnjo, da bo Italija v nasprotnem slučaju dobila tudi Dalmacijo, v smislu londonskega pakta. Jasno je, da je bil to »stvarni pritisk«, a ne »priporočilo«.

V svoji knjigi »Jugoslavija« Sforza ne navaja niti enega izmed tistih dokumentov iz »Libro Verde«, ki govori, kako je francoska vlada pritiskala (debesedno) na beograjsko vladu, kako je Millerand, predsednik vlade in pozneje republike, pretil beograjski vladi, da bo sprejeli londonski pakt, če se ne pokori Italiji. Takih dokumentov v zvezi s Parizom je v »Libro Verde« veliko in vsi so v bistvu enake vsebine. Toda Sforza jih »pežablja« v knjigi »Jugoslavija«. V zapiskih ministra za zunanje zadeve Jugoslavije Trumbiću, podpisnika rapalskega diktata je tudi mnogo dokazov o angleškem in francoskem pritisku. Nekje pravi: »Če se ne sporazumemo, nas francoski minister zunanjih zadev opozarja, da bo imela Italija svobodne roke, da razpolaga z

Nekaj zgodovine k nedavnim izsiljevalnim izjavam odgovornih italijanskih diplomatov, predvsem Sforze v italijanskem parlamentu

ne samo zato, da se odstrani povod za vzemirjenje Evrope, temveč tudi zato, da se razprše sledovi negotovosti, ki mučijo italijansko javno mnenje. V tem telegramu poudarja Sforza, da bo italijanski narod, ko zve, da je italijanska vlada pritiskala na beograjsko vladu, imel dokaz o »intimnih odnosih« med Veliko Britanijo in Italijo, pa bo to imelo »ablagodejen odmev«.

Ze samo ta podrobnost bi bila dovolj, da bi se grof Sforza znašel, kot zgodovinska osebnost in kot zgodovinar v precej neugodni luči. Toda takih primerjav med zgodovinsko resnico in »resnico« v njegovih pismih Rooseveltu in Churchillu in v njegovi knjigi »Jugoslavija« je mnogo. Vredno bi bilo za analizo neke morale primerjati celo to knjigo z materialom iz Sforzine »Libro Verde«.

V knjigi »Jugoslavija« citira Sforza uradne dokumente in en del tistih telegramov, ki so v »Libro Verde«, toda to dela na poseben način. Izbira tiste telegrame, ki prikazujejo resnico, a tiste, ki bi ga lahko kompromitirali, mlo rečeno »retušira«. Citira tudi tisti telegram Imperialia od dne 31. oktobra 1920, ki smo ga že navedli, toda tako, da izraz »efficace pression« (stvarni pritisk) zamenja z »efficace raccomandazione« (stvarno priporočilo), da bi bilo videti, da ni zahteval od Curzona, da »pritisne« na Beograd, temveč le da »priporoči« sporazum z Italijo!

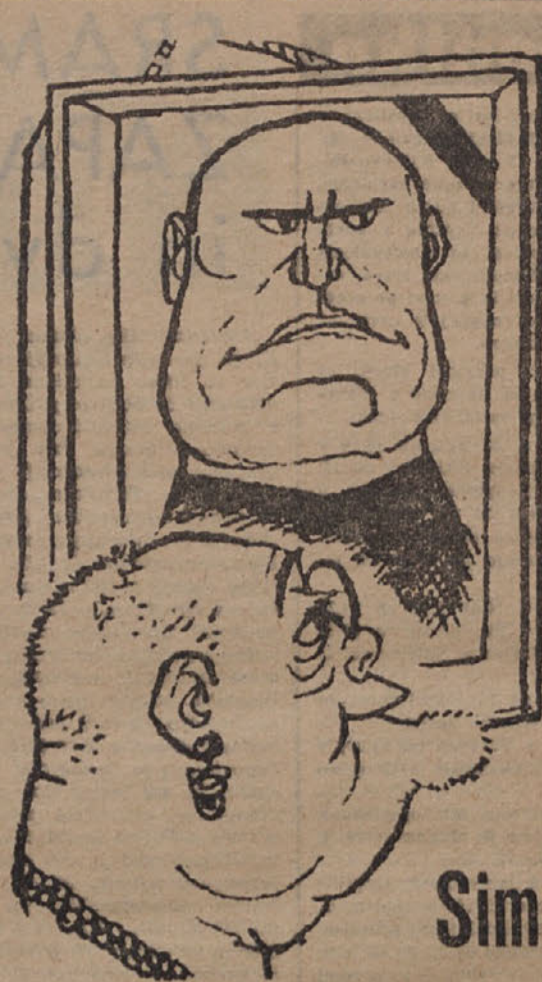
ozemljem, ki ji ga priznava londonski pakt. (5.XI.1920, šest dni pred podpisom diktata). Tako je bilo, a ne tako, kakor poskuša dokazati Sforza s svojo licemerno knjigo in s svojimi pismi Rooseveltu in Churchillu.

«Na koncu dodajam, pravi Sforza v teh pismih, da sem med pogajanja v Rapallu dejal Jugoslovanom, da čeprav bi ne sklenil sporazuma, ne bi izkoristil vojne premoči in ne bi nikoli sprejel londonskega pakta.»

V knjigi »Jugoslavija« pravi to:

«Ako se ne sporazumemo (tako sem govoril Trumbiću) bodite prepričani, da kljub naši vojni premoči ne bomo izvajali pritiska in nasilja. Če se vi ne boste sporazumeli z nami, bom objavil svetu, kje so naše meje. Mogoče se bo svet začudil, ker nočem izkoristiti obvez, katerih vi ne priznate, kot je londonski pakt iz leta 1915, ki obvezuje London in Pariz nasproti nam. Postopal bom z vami še naprej kot prijatelj, odstranil bom nevarnost habsburške restauracije, priporočeval bom Sofiji vedno politiko sporazuma z vami in čakal bom. Gotov sem, da boste končno spoznali, kako je sporazum med našima deželama koristen tudi za vas...»

Po tem tekstu iz knjige »Jugoslavija«, se kaže Sforza ne le kot velikodušen človek, kot nekakšen angel varuh Jugoslavije, temveč tudi kot neka posebno velika sila, ki bo odločilno reši-

Simboli

la vsa mednarodna vprašanja Jugoslavije. Takina je njegova narava, brez kapljice jeze. Toda zgodovinska resnica je čisto drugačna. V Rapallu je Sforza tako govoril Trumbiću:

«Ne smete pozabiti, da imamo okupacijo ozemlja, ki so nam jo Rusija, Anglija in Francija obljubile z londonskim paktom in to legalno okupacijo, brez vsakršnega roka... Ne skrivam, da bi poleg dolgotrajnega potrpljenja, Italija morala postopati na svojo roko. Vsekakor je to zadnje, da se poskušamo sporazumeti z vami. V največji napetosti med rapalskimi dogovori je še tako zapretiti: »Francija in Anglija sta z londonskim paktom vezani in pripravljene s postopati svoj podpis. Kar zadeva francosko in londonsko vladu, imamo mi njun pristavek na to, kar zahtevamo. Se to dodam: če ne bi mogli doseči sporazuma med seboj, zaključimo iz vsega lahko tisto, kar nam edino preostane, da napravimo na svojo roko...»

Takšen je bil resnični teror, tako je prikazoval stvari sam Sforza, bahavo, v prejšnjih svojih spominih, a namerno jih je pretvarjal v pismih Rooseveltu in Churchillu, ter v tekstih v knjigi »Jugoslavija«, kjer nesramno trdi naslednje:

«Jugoslovanski delegati so čutili našo iskrenost. Niti ena pogodba v začetku vojne periode ni bila pristranejša in lojalnejša od rapalske pogodbe. Stevilni člani jugoslovanske delegacije, ki so še živi, ne morejo tega zanikati.»

«Pristranost» je najbolje karakteriziral predsednik jugoslovanske vlade Vesnić, eden izmed podpisnikov rapalske pogodbe:

«Razumeli smo naš težak položaj. Čutili smo, da so nas naši veliki zavezniki prepustili naši usodi in vrgli istočasno na naše rame odgovornost za evropski mir. (Temperley v knjigi »A. History of the Peace Conference, IV. vol. stran 220).»

oOo

Zdaj, ko smo osvetlili rapalski diktat in istočasno poskus grofa Sforze (res edinstven poskus z zgodovinskega stališča), da prikrije resnico, vrnilo se na začetek.

Grof Sforza, ki se je od leta 1945 do 1948 trudil (brezuspšno), da bi dokazal, da v Rapallu diktata ni bilo, doživlja znova svoja nasilniška nagnjenja iz leta 1920, ter čisto javno, v senatu, zahteva od vlad ZDA, Velike Britanije in Francije, da v Beogradu »vztrajajo« na italijanstvu cone B, kakor tudi na tem, da se tak »sporazum«, kakršnega si on želi, čim prej vsilji Jugoslaviji.

V teh jasnih in grobih stvkih je vstal v vsej svoji slavi stari rapalski Sforza. On se sicer zaveda, da je Italija danes preslabba, da bi karkoli dosegla, kot je vedno bila, pa ji je potreben »pritiske« velikih. Toda on se danes ne zaveda in ni sposoben ra-

zumneti današnje stvarnosti. Sforza postopa tako, kakor da smo v letu 1920, s tisto Jugoslavijo, ki jo je lahko vrtil okrog svojega prsta, s katero je govoril zviška in nasproti njej izživiljal svojo aristokratsko oblastnost in da ji, okradeni, ponuja neko svoje superiorno, pokroviteljsko »prijeteljstvo«. Grof Sforza bi se moral najprej otresti tega, ko misli in govori o Jugoslaviji danes, da vprico, pa tudi preko svoje volje prizna neke stvarnosti, da razume, kako Italija, po mussolinijevskih grehah in zločinih mora na splošno drugače postopati, posebno pa še do Jugoslavije, dežele, v kateri je ljudstvo doživelo zgodovinski preobrat in katera si je svoje novo mesto v družbi narodov osvojila z neovrgljivimi zaslugami in krvjo.

Grof Sforza živi v zablodi, če misli, da je danes mogoče izvesti v Beogradu kakršno koli »vztrajanje«, kakršen koli »efikasni pritisk« in ponovitev mračnih rapalskih metod. Naša država je pokazala, da se niti večjih »pritiskev« ne boji. Ko je pisal svojo knjigo »Jugoslavija«, v kateri prikrija stvari okrog Rapalla, je Sforza pokazal, da vidi nekoliko novo stvarnost. Toda, ko se danes, 1950, vrača na pritisk, se je uračunaj, kajti misli, da smo mi danes spet šibki in odvisni, pa je on lahko spet nasilen. V svojem ekspoziciju v senatu, v katerem je zahteval cono B, je dejal Sforza:

«Z ozirom na spremenjen položaj, ki je nastal v svetu v odnosu do Jugoslavije, dobi od takega sporazuma Jugoslavija lahko mnogo več kot mi.»

Z drugimi besedami hoče reči, da smo mi po resoluciji IU šibki in da bi bilo za nas koristno, če plačamo Sforzino prijateljstvo s komando naše dežele, da se dobrihmo Italiji, da smo enostavno srečni, če nas hoče ona »prijeteljsko« okraštati.

Mi pa nasprotno, verujemo, da nismo bili nikoli močnejši kot smo danes, nikoli tako neodvisni in nikoli nismo imeli v svetu tako visokega ugleda kot danes.

In zato je Sforza na napačni poti, ko zahteva anglo-ameriško-francosko intervencijo, pritisk, tisto, kar on imenuje »vztrajanje«. Sforza bi se že lahko prepričal, da predstavlja tripartitna deklaracija arhivski papir in da se Jugoslaviji ne more diktirati, da se pri Jugoslovanih z nasiljem ne doseže prav ničesar, kakor tudi ne z zvišajo, temveč le v razgovorih enakih z enakimi brez zavijanj, brez odkupnin, brez zadnjih misli in zased.

Neiskrene metode italijanske politike - tako značilne za grofa Sforzo - so se obdržale od Rapalla preko Mussolinija do današnjih dni. Danes te metode niso sposobne, da bi kakor koli spremenile naše stališče in linijo, ki sicer teži tudi za prijateljstvom z Italijo, v poštenosti in lojalnosti, ki pa se samo znostruje, ko ji nasprotujejo sovražne rapalske metode.

Kronika

Pred šestimi leti so fašistični in nacistični zločinci zažgali v Rižarni prvih 40 žrtev. Njihovo število je do konca vojne naraščalo, kakor je naraščal odpor naprednega delovnega ljudstva v borbi proti zatiralcem in uničevalcem človeštva. Spomin na žrtve nasilja v Rižarni in povsod po svetu naj nas vodi naprej v borbi za svobodo narodov.

Zdravniški pregledi otrok, ki so se javili za kolonije v Sloveniji, bodo v naslednjih dneh:

23. t. m. v Stivanu ob 16.30 v gostilni Kocman; v Devinu ob 17. pri Legiši Leopoldo štev. 49; v Sesljanu ob 17.30 pri Gorjan št. 49. v Cerovljah ob 18 v gostilni št. 6; Sempolaju ob 18.30 na sedežu.

24. t. m. v Nabrežini ob 16.30 na sedežu; v Sv. Križu ob 17.30 pri Svab Kariu; v Saležu ob 18 pri Obadu.

26. t. m. na Proseku-Kontovelu ob 16 pri Kapun Zofiji.

27. t. m. v Trebach ob 14.30; v Padričah za Bazovico in Gropado ob 15. uri.

Dijaki, ki niso bili pregledani, naj se javijo v R. Manna do 24. t. m. od 9. do 12. ure.

Potrdilo o istovetnosti (certificato di autenticità - carta di identità provvisoria) naj preskrbe matere za otroke od 12 do 15 let, ker ga bodo potrebovali za prehod preko meje, ko gredo v kolonijo. Dobite jo na anagrafskem uradu v sobi 35, I. nadstropje. Prinesite eno sliko!

Pred višjim vojaškim sodiščem se bodo morali zagovarjati trije kominformistični razgrajaci, ki so razgrajali in metali kamenje v postopje demokratičnih organizacij v ul. R. Manna.

Tov. Jančar, nočni čuvaj na stadionu »Prvi maja«, se je pri opravljanju svoje službe težko ponesrečil. Več dni se je boril z življenjem in smrtjo. Zadržne dni se mu je obrnilo na bolje in zdravniki upajo, da bo ostal pri življenju. Tov. Jančar pa še ne more govoriti in tako še ne vemo, ali se je ponesrečil ali pa je postal žrtev zločina.

V lačjedelnici sv. Justa so splovili novo motorno ladjo, ki bo prevažala lahko 1.300 ton.

Slovenske šole v Trstu so pripravile zaključne prireditve. Otroci so lepo in pogumno nastopali.

Prometne nesreče so v Trstu kaj pogosto. Saj ni čuda, ko šoferji tako blazno divjajo po ulicah. V zadnjih dneh je avto povozil do smrti 79-letno Sever Ivano, kaminon finančnega oddelka civilne policije pa se je zaletel z Brunom Legišo, 16-letnim kolesarjem iz Medje Vasi, ki je tudi umrl za posledicami.

Pionirske tekme bodo v nedeljo 25. junija dopoldne na igrišču stadiona »Prvi maja«.

Dva tramvaja sta trčila, potniki so popadali po tleh. Trije izmed njih se bodo morali zdraviti celo po več dni.

»Marija romarica« je odromala potem ko je nabrala precej zlata in denarja, nazaj na svoje izhodišče. »Marija romarica« je nabirala na procesijah, neznani žepar pa si je sam vzel, ko si je romanje ogledoval. Imel pa je manj sreče in izmaknil pobožnemu meščanu denarico le s 130 lirami in sedva osebnimi dokumenti.

»Planinsko društvo« priredi tudi letos letovanje na Bledu, in sicer v tedenskih skupinah od 15. VII. do 16. IX. t. l. Vpisovanje je v uradu ZDTV v ul. Macchia-velli 13 med uradnimi urami.

Zabvalno pismo po poslali dijaki Dijaški Matici, ki jim je oiajšala ali pa celo sploh omogočila študij. Pismo so podpisali vsi letošnji gojenci Dijaškega doma.

Masten plen so odnesli neznani vlomilci iz stanovanja Pierine Dolce v ul. Aplari 15. Polastili so se 200.000 lir gotovine ter drugih predmetov v kupni vrednosti 250.000 lir.

Ob barkovljanski obali so razstrelili dve mlai, ki sta tehtali vsaka po eno tono.

Nočni tramvaji so bili uvedeni s 15. junijem. Vozili bodo iz Barkovelj, Rocola in drugih predmestij do Goldonijevga trga.

SRAMOTNI DOKUMENT ZAPADNE DEMOKRACIJE in dvatisočletne kulture

Angloameriške okupacijske oblasti in po njih obnovljene institucije iz časov fašistične Italije so nam dale že večkrat priliko, da smo s popolno upravičenostjo označili njihovo delovanje kot protidemokratsko, njih postopanje proti Slovincem na Tržaškem ozemlju pa naravnost za fašistično. Protislovensko ost v delovanju omenjenih oblasti in ustanov je bilo čutili že takoj ob njihovem nastanku. Z razvojem vprašanja o teritorialni pripadnosti Tržaškega ozemlja vzporedno z oživljanjem irendentističnega duha v vrstah nepoboljšljivih italijanskih nacionalistov (milo rečeno) mnogo pa tudi pod vplivom že znane resolucije Kominforma proti Jugoslaviji, je prihajala ta protislovenska ost vedno bolj do izraza, dokler se ni začela manifestirati v vrsti odlokov in odredb protislovenskega značaja na vseh poljih javnega življenja, od šolskih, kulturnih gospodarskih, pa do administrativnih. Ne malokrat so bile za izvajanje teh odredb od strani »neodgovornih« uporabljene tudi fašistične metode. Spomnimo naj v dokaz samo na fašistično protislovensko vzdušje, ki vlada v tržaškem občinskem svetu, kjer je sama uporaba slovensčine prepovedana, že sama fizična prisotnost slovenskih občinskih svetovalcev pa predmet rednih izpadov posebno proti predstavniku večinskega gibanja Slovencev tov. dr. Deklevi.

Pretekli teden je italijanska fašistična irendenta v »sporazumu z ZVU«, kot je rečeno v službenem pismu predsednika cone, na verigo protislovenskih izpadov navezala nov člen. Ta člen sicer ni popolnoma nov, pač pa je nadaljnje izvajanje ukaza ZVU od 2. IX. 1949, ki »urejuje« uporabo slovensčine v »šolskih in občinskih ustanovah«. Ta ukaz, proti kateremu je svoječasno Slovensko-italijanska ljudska fronta z vsó odločnostjo protestirala, je namreč sestavljen tako, (kakor večina vseh tovrstnih ukazov) da si lahko italijanski šovinisti v mestnem in cone-kem svetu njegovo besedilo tolmačijo kakor jim prija oz. kakor jim narekuje njih politična akcija, to se pravi, da ga lahko zaostrojujejo v borbi proti slovenskemu življu na ozemlju. Ze odredba št. 183. je za Slovence žaljiva in sramotilna, ker ne daje slovensčini, čeprav je po mirovni pogodbi smatrana za italijansčini enakovredni uradni jezik, te osnovne demokratične pravice. Demokristjanski predsednik cone dr. Palutan pa je na osnovi tega ukaza pred dnevi nasto-

vil na župane okoljskih stoddstotno slovenskih občin pismo, v katerem u uradnik (n. pr. akte civilnega stanja in tozadevne potrdila, priložnostne in nujne ukaze itd, to se pravi vse vrste aktov, katere izdaja po palogu države).

- 1) Razprave občinskih svetov in tozadevni zapisniki;
- 2) razprave občinskih ožjih odborov in tozadevni zapisniki;
- 3) spis in listine, ki jih izda župan ali njegov pravni namestnik, samo v svojstvu poglavarja občinske uprave.

Ne sme pa župan uporabljati slovensčine, ko izdaja akte kot državni uradnik (n. pr. akte civilnega stanja in tozadevne potrdila, priložnostne in nujne ukaze itd, to se pravi vse vrste aktov, katere izdaja po palogu države).

V primerih, kjer je slovensčina dovoljena in je njen značaj pomožnega jezika razviden, se morajo upoštevati, v kolikor se tiče tiskovin,

sledeči predpisi: Slovenski prevod bo moral biti takoj za uradnim besedilom, in sicer v oklepaju; érke bodo morale biti polovične velikosti od onih, ki so bile rabljene za italijansko besedilo.

V kolikor se tiče tiskovin in obrazcev, ki ne gredo izven občinskih uradov (registri, kartoteke, mape itd.) se odreja, naj bodo samo v italijanskem jeziku, bodisi iz praktičnih ozirov, kot zaračj varčevanja.

V zvezi s tem, kar odreja drugi odstavek omenjenega prvega člena (»da morajo biti uradna sporočila uradom izven občine bodisi v italijansčini ali italijansčini in slovensčini«) naj se pri dopisovanju z uradi izven občine in posebno z onimi izven področja uporablja samo italijansčina.

Kako nesramno hinavski, tipično demokristjanski je zaključni stavek Palutanovega pisma, kjer pravi, da

pričakuje poročilo o izvedbi njegovih ukazov.

No, naj se vsi taki kot je Palutan in vsa irendentistična italijanska kamora, ki bi hotela kot fašizem uničiti slovensčino in Slovence na tem ozemlju, potolažijo, če takega zagotovila ne bodo zlepa prejeli od onih, katerim je bilo pisno naslovljeno. Ta s fašističnim duhom prežeta gospoda bo prejela in že prejema drugačen odgovor; ki je odgovor ljudstva, ki se svojih demokratičnih pravic zaveda, ker

si jih je priborilo s svojo junaško borbo takrat, ko so se tržaški italijanski irendentisti pajdašili z nacisti. Splošen odpor slovenskega ljudstva proti fašističnim navodilom Palutana se je konkretiziral v formalen protest najprej v občinskem svetu Devin - Nabrežina, kjer je bil sprejet sklep o protestnem pismu, ki ga bo predsedniku cone odnesla posebna delegacija. Naslednjega dne je na predlog svetnika Ljudske fronte sprejel podoben protest občinski svet v Dolini. Izvršni odbor Osvobodilne fronte za STO pa je imel v tej zvezi posebno sejo, na kateri je razpravljaj o diskriminaciji, ki jo ZVU in njej podrejeni organi izvajajo proti Slovincem ter sprejel proti taki diskriminaciji protest in zahtevo, da se ukine sramotilni in poniževalni ukaz št. 183. in da conski predsednik Palutan prekliče svoje, s fašistično vsebino prežeto protislovensko pismo.

Z utrjevanjem Enotnega razrednega sindikata odgovarjajo delavci na zločinski terorizem kominformistov

Ničesar novega ni dejstvo, da se one politične skupine, ki izgubljajo na svojem političnem terenu, v svoji nemoči poslužujejo nasilja in terorja bodisi v besedah ali fizičnega, proti onim, v katerih vidijo za lasten obstoj najnevarnejšega nasprotnika. To, v zgodovini že večkrat ponovljeno dejstvo, (v zadnji vojni primer fašističnega in nacističnega terorja, terorja njihovih četniških in belogardističnih hlapcev-érne roke) v zadnjem času vse bolj pogosto potrjuje pot, ki jo je nastopila tržaška kominformistična frakcija preko vseh svojih filijal in mogoče še najbolj preko Enotnih sindikatov.

Razumljivo, Kominformistična izdajalska politika na Tržaškem ozemlju, prav tako kot povsod drugod, ne more najti terena niti si ne more obdržati onega, ki si ga je v prvem hipu s prevaro in izrabljanjem najsvetejših žustev čelovnega ljudstva pridobila. Tržaško kominformistično vodstvo se tega vsak dan bolj zaveda, saj jim vsa njihova izdajalska politika v zadnjem času ni rodila drugega kot poraz za porazom. Njihovi zavedeni pristaši tako v tovarnah kot na poldeželju jih množično zapuščajo, ker

na lastni koži spoznavajo, da se za lažnjivimi in demagoškimi gesli Kominforma skriva kompromisarstvo z razrednimi sovražniki slovenskega življa - italijanske nacionalistične reakcije in dejansko zapostavljanje vseh tekočih perečih problemov našega demokratičnega in čelovnega ljudstva.

Naše demokratične množice pa, ki se zavedajo, da je danes za vsako našo najmanjšo demokratično in socialno pravico potrebna borba, se ne omejujejo samo na zapuščajanje kominformističnih vrst, pač pa na vseh področjih obnavljajo svojo borbeno demokratično enotnost, ki je tik do preč resolucije Kominforma bila tako uspešno orožje borbe proti združeni reakciji. In ta aktivnost, ki je posebno v zadnjem času dosegla velike in konkretne uspehe tudi na sindikalnem polju, kjer so si kominformisti domisljali, da imajo svojo trónjavo, je pognala strah v kosti okorelim in izdajalskim voditeljem tržaškega Kominforma. Vendar so proti tej, na široko zajeti in spontani akciji zavednega delavstva, brez močj in prav zavest nemoči jih vodi v politični kriminal, v navadno meksikansko razbojništvo. Cela vrsta

kriminalnih dejanj Kominforma v zadnjem času, proti posameznim članom našega demokratičnega gibanja in njih načrtna predpriprava preko njihovega tiska, dokazuje, da so se kominformisti oprijeli individualnega terorja kot realne bilke in da so za čimboljše izvajanje tega terorja ustanovili pravcati štab. Na tako organizirano načrtnost Kominforma kaže predvsem divjaški napad na tov. Petronia Bortola, vztrajnega borca predvsem na sindikalnem polju, ki se je pripetil v noči od sobote na nedeljo. Kominformistični tisk: Unità, Delo in Lavoratore so še delj časa načrtno napadali Petronia in ga označevali za največjega »krivca« za širjenje Akcijskega sindikalnega odbora v tovarnah ter ga istočasno zmerjali z najogabnejšimi psokvami kominformističnega slovarja. Nedavno pa so v Unità naravnost pozvali na akcijo proti Petroniu, predvsem v zvezi z ustanovnim obćnim zborom Enotnega razrednega sindikata in pa z odločnostjo Enotnega razrednega sindikata, da nastopi na bližnjih volitvah v notranji tovarniški odbor v ILVI s svojo lastno listo.

Napad na tov. Petronia so kominformistični banditi v resnici izvedli in prizadejali Petroniu resne telesne poškodbe.

Toda s tem napadom kominformisti niso dosegli tega, da bi preprečili ustanovni obćni zbor Enotnega razrednega sindikata, ki se je vršil ob veliki navzočnosti delavstva in ki je redno konstituiral Enotni razredni sindikat, niti niso dosegli, da bi Enotni razredni sindikat odstopil od svoje odločnosti, da postavi na bližnjih volitvah v ILVI lastno kandidatno listo, čeprav so se kominformisti v preprečitve tega združili s Delavsko zbornico in vodstvom tovarne.

Združeni sovražniki razredne borbe v tovarnah so izvlekli na dan neki pravilnik, po katerem naj bi Enotni razredni sindikat ne imel pravice postaviti lastne liste. Zastopstvo Enotnega razrednega sindikata pa je dokazalo, da ta »pravilnik« ne more veljati in je dejansko razkrinkalo kominformiste; Delavsko zbornico in vodstvo tovarne, ki za svojimi formalističnimi ugovori skrivajo strah, da ne bi v tržaških tovarnah oživela razredna borba za pravice delavstva, ki sta jih oba stara sindikata izdala, delodajalci pa jih prosto zatirajo.

Toda razredna borba v tovarnah se je že začela, predvsem po, žaslugi akcijskega odbora za obnovo razrednih sindikatov in nič več je ne bo ustavilo, še najmanj, pa taki teroristični napadi, kot je bil napad na tov. Petronia.

NAŠA mladina

pred svojim kongresom

Tržaška antifašistična mladina bo imela čez dober teden svoj kongres. Ta kongres bo pregled dela od prvega kongresa do danes in bo dal nove smernice tržaški mladini za bodočnost. Mladina se nanj vestno pripravlja s predkongresnim tekmovanjem. Sektorji in okrajji tekmujejo med seboj in izpolnjujejo konkretne naloge, ki so jih zadali: nabirajo člane za mladinsko brigado, ki bo šla na prostovoljno delo v Novi Beograd, vključujejo v mladinsko organizacijo nove člane, snujejo kulturne skupine, nabirajo naročnike za svoje glasilo »Glas mladini« itd. Vse zato, da pride mladina na kongres čim bolj pripravljena in bo tako sposobna v bližnji bodočnosti izvršiti vse naloge, ki ji jih je zadala.

Obdobje med prvim kongresom do danes je bilo za tržaško antifašistično mladino težka preizkušnja. Kakor v drugih množičnih organizacijah, so kominformisti tudi v mladinski organizaciji vestno pripravljali razkol. Ne samo to; ko je prišel ugoden trenutek, so bili dejansko prepričani, da bodo dobili v roke vso mladino. Ko so videli, da mladina prav dobro loči resnico od laži, so antifašistično mladino dejansko razpustili. Množična napred-

na mladinska organizacija jim je bila nenadoma popolnoma odveč. Obrzabli so si samo »zvezo komunistične mladine«. Toda niti tam niso uspeli.

Le poglejmo malo, kakšna je ta »zveza komunistične mladine«. Zadnje »Delo« nam jo prav dobro karakterizira, ko govori o tem, da »je potrebno pri vseh mladinskih organizacijah ustvariti čut kolektivnega sodelovanja«, da »je potrebno izvajati kritiko in samokritiko in to predvsem med komunistično mladino ter polagati večjo pažnjo in budnost v pogledu sportnega delovanja titofašistične klike. Ravno tako je potrebna večja aktivnost pri širjenju demokratičnega tiska«. Kominformistični list »Delo« tudi priznava, da njihova edina akcija, ki so jo imeli v tej pomladi, in sicer »spreizkava ugotovitve stanja tržaške mladine« ne poteka prav dobro. Res ne vemo, čemu je še treba preiskovati položaj, v katerem je naša mladina. Vsi prav dobro vemo, kakšen je in se zavedamo, da se bo za mladino zboljšal samo z vztrajno borbo. Kominformistični frakcionasi pa to stanje šele preiskujejo! Zdi se, da ne preizkujejo položaja celotne tržaške delavske, kmečke in dijaške mladine, temveč da se resno bavijo z vprašanjem, kako bi zadržali razpadanje svoje organizacije.

Sami vidaljeveci nam torej priznavajo, da je bilo naše delo uspešno. Res niso se zmotili. Mi smo se drža-

li načel, ki jih je mladina sprejela na svojem ustanovnem kongresu, borili smo se za enotnost slovenske in italijanske mladine. Naša mladina se bo borila za to enotnost še naprej in prav s tem bo napravila konec z vsem kominformističnim demagoštvom. Pripeljala bo vso tržaško demokratično mladino zopet na tiste borbene položaje, na katerih je bila pred razbijalsko in likvidatorsko resolucijo In-formiroja.

Predsedstvo cone je odbilo Zvezi antifašistične mladine dovoljenje za kongres, ki naj bi bil 2. julija. Predstavniku ZAM-a so na predsedstvu cone odgovorili, da je prošnja za kongres odbita po anavodilih višjih organov. Kakšni razlogi so te »višje organe« pri tem vodili, pa niso vedeli ničesar povedati.

Klerofašistično predsedstvo cone ponovno izstopa proti demokratični organizaciji in s tem uveljavlja fašistične zakone, proti katerim vsa napredna javnost odločno protestira. Zahtevamo, da predsedstvo cone prekliče svoj odlok dadovljenje za kongres!

Mladinska delegacija je šla k predstavniku cone pohovno danes zjutraj, da zahteva pojasnila in dovoljenje.

ZIVLJENJE IN BORBA

PO ANGLOAMERIŠKEM PODROČJU STO

Po naših vaseh se kominformisti močno trudijo, da bi premočili starše, da ne bi pošiljali otrok v jugoslovanske kolonije; tu in tam se jim morda posreči, da koga preplašijo, vendar pa je večina naših ljudi že spoznala, da kominformistov ne vodijo pri njih agitaciji nikake človekoljubne težnje in zato pridno prijavljajo svoje otroke v slovenske kolonije.

OPČINE

Openske matere smo te dni precej nejevoljne, zaradi dejstva namreč, ker nam novodošli župnik dela znatne ovire pri izstavljanju rojstnih listov za naše otroke, ki so namenjeni v kolonije v Slovenijo. Temu gospodu in vsem onim, ki brezuspešno trobijo v isti rog, zato da bi nas odvrnili od naše odločitve, želimo postreči z naslednjimi številkami in dejstvi:

Zaradi nepoučenosti se je na Opčinah prvotno vpisalo v italijanske kolonije 19 otrok, ki posejajo slovensko šolo. Cim so naše tovarišice pristopile k njihovim staršem in jim predočile, kaj vse se skriva za tkzv. «Rdečim križem», ki naj bi te kolonije organiziral, se je število skrčilo na borno število 3 otrok nedomačinov. Skupno število openskih otrok ki bodo šli v kolonijo v Slovenijo je 65. Med njimi so otroci padlih in tudi taki otroci, ki so šibki in zdravstveno potrebni spremembe zraka. Ta številka g. župniku in vsem ostalim dovolj pove.

Kljub temu g. župnika ne razumemo — saj mu njegov kapitan lahko postreže z dejstvi, ki dovolj jasno pričajo, kako bi bili naši otroci gledani v Italiji, čeprav bi jih zaupali v varstvo duhovščine. Pred nekaj dnevi je bil namreč g. kaplan tam na izletu s šolarji slovenske šole na Opčinah. V Gorici jih je peljal tudi v cerkev na Travniku. Kljub temu, da je manjkalo celih 20 minut do popoldanskega blagoslova, tamkajšnjim «dušnim pastirjem» ni bilo po volji, da bi otroci v cerkvi peli slovenske pesmi. Otroci so šli na Travnik in tam zapeli ne samo «Marija pomagaj» kot je bil prvotno njihov namen, temveč tudi krepke borbene in narodne pesmi! Seveda ni manjkalo protestiranja in zmerjanja naših otrok.

Dvatisočletno kulturo predobro poznamo, čeprav bi naj bila servirana našim otrokom po vatikanskem receptu, zato naši otroci ne bodo šli v De Gasperijeve kolonije! Zahtevamo pa, da duhovnik ne izrablja svojih administrativnih dolžnosti v svoje politične namene. Openski otroci so bili vsako leto gostje matere Slovenije in tako bodo tudi letos!

OPENSKA MATI

CEROVLJE

Pevski zbor, ki ga sestavljajo fantje iz Cerovelj, Vižovelj in Sestljana ni velik, vendar pa toliko bolj požrtvovalen in se pod vodstvom dirigenta Stanka Zidarja pridno vadi ter pripravlja na nastop v Sempolaju.

Ze od 1947 vlagajo Ceroveljčani na občini prošnje zaradi šolskih prostorov. Ceroveljska šola šteje 5 razredov, ima pa na razpolago le dve majhni sobici; klopi so za otroke otroškega vrsta, morajo pa v njih sedeti že odrasli fantje in dekleta, med klopmi pa sploh ni prehoda. Jasno je, da ne more v tako utesenjenih in zanemarnjenih prostorih pouk normalno potekati. Seveda bi bilo nujno, da

bi Cerovlje dobile primernejše šolske prostore, toda če že ne sezidajo novega poslopja, naj vsaj staro tako popravijo, da bo dostojno namenu, ki mu služi.

NABREŽINA

Letos praznujemo Nabrežinci 60 letnico pravega kulturnega in prosvetnega delovanja, ki se je pričelo z ustanovitvijo pevskega društva «Nabrežina» in katerega moški zbor je zaslovel po slovenski in tudi hrvaški zemlji. Stari ljudje se gotovo spominjajo uspešnih pevskih nastopov našega zbora in krasne zastave, ki jo je ta zbor prejel in ki jo še danes hranijo v Ljubljani.

Pred kakimi petdesetimi leti se je ustanovilo v Nabrežini «godbeno društvo». Uspehi tega društva so bili zelo razveseljivi. Požrtvovalnost in disciplina članov so pripomogle, da je ta godba bila ena najboljših na Primorskem.

Leta 1906 so zavedni Nabrežinci že imeli svojo «Javno ljudsko knjižnico». Število knjig je rastlo iz dneva v dan in doseglo leta 1914 3000 izvodov. Ustanovili so tudi dramatični odsek društva, ki je bil kos tudi najtežjim igram. Mešani pevski zbor, ki so ga sestavljali starejši in mladi pevci je bil v veselje vsem občanom.

Poleg tega smo imeli v Nabrežini «Katoliško izobraževalno

društvo», ki je imelo tudi svojo knjižnico, dramski odsek, tamburaški zbor ter pevski zbor. Nekaj let pred prvo svetovno vojno je bilo ustanovljeno društvo «Vzajemnost», ki ga je ustanovila soc. demokratiška stranka.

Med prvo svetovno vojno je bil inventar teh društev skoroda uničen, takoj po vojni so nekateri zavedni vaščani obnovili «Javno ljudsko knjižnico», nabirali knjige pri posameznikih in tudi nakupovali nove; ustanovljen je bil tudi dramski odsek, ki je priredil večje število iger. Obnovili smo tudi godbeno društvo.

V dobi fašističnega terorja so se fašisti polastili društva, knjige so po zaslugi g. župana Brovedanija in drugih fašistov spravili v občinsko klet, kjer so jih porabili za kurjavo.

Društveno življenje je zamrlo. Pričeli so z raznarodovanjem v prvi vrsti naše mladine. Vsako kulturno delovanje nam je bilo zbranjeno. Tu pa tam se je v kakem skritem kotičku oglasila slovenska pesem, ki je pripomogla ohraniti moralno zavednim Nabrežincem.

Prišla je doba, ko se je naš človek začel prebujati; iz 20 letnega spanja in naš narod je skupno z ostalimi jugoslovanskimi narodi napovedal boj nacifazizmu. Pričela se je doba naročne osvoboditve. Nabrežinci so takoj ustanovili svoje «Prosvetno društvo», katerega namen je bil

preusmeriti vse kulturno-prosvetno delovanje v tej kulturni ustanovi.

Prišlo je do ustanovitve knjižnice, dramske skupine, godbenega odseka ter pevskega zbora. Vse mlado in staro, brez razlike polit. prepričanja, je teknovalo pri kulturnem delu. Pevski zbor je dosegel število 80, knjige v knjižnici so narasle na 700. Bilo je več prireditvev, kjer so sodelovali godci, pevci in dramska skupina. To stanje je trajalo do podpisa mirovne pogodbe. Takoj drugi dan so nekateri ljudje, ki radi hlapčujejo vsakemu gospodarju, naj bo to Italijan, Nemec, Anglež, Amerikanec ali Turk, takoj zapustili naše vrste in se zatekli pod okrilje novega gospodarja. Ustanovili so svoje «učno pravno» slovensko organizacijo ter pričeli razbijati vrste, s tem so prizadeli škodo kulturnemu delovanju prosvetnega društva. Ti ljudje nasprotujejo povezavi s socialistično kulturo matičnega naroda.

Da bo mera polna, je zloglasna in zgrešena resolucija Kominforma zanesla nov razdor med naše slovensko ljudstvo. Kulturnemu delovanju v Nabrežini je bil s tem prizadet nov udarec.

Imamo pa v Nabrežini zavedne tovariše, ki so ostali zvesti načelom NOB in ki jim je razbijaštvo tuje. Zavedajo se namreč, da brez kulturne povezave z matičnim narodom ne more priti do pravega kulturnega delo-

vanja. Petnajst tovarišev se je združilo in pevski zbor je bil sestavljen. Sicer je zbor majhen, toda pevci so izbrani. Imel je že več nastopov, sam ter s Sempolajci. — Dramska skupina se pridno vadi za nastop, ki bo v juliju, o knjižnici bomo poročali posebej.

Nabrežinci smo posebno hvaležni Slovenskemu narodnemu gledališču, ki nas pogostoma obišče. Razveseljivo in pohvale vredno je tudi, da so se na dan Slovenske kulture udeležili prireditve v Trstu številni Nabrežinci.

Ako se ozremo nazaj v pretekla leta, vidimo, da je prosvetno delo naših očetov in mater zdaleka bolj živahno kot nanes, ko morajo nekateri tovariši napeti vse sile, da se ohrani vsaj nekaj preteklosti podobnega.

S. P.

Dne 15. VI. 1950 je kominformistično društvo Slavko Skamperle iz Trsta imelo kulturno prireditev v Nabrežini. Ze pred 20 uro je pripeljal avtobus iz Trsta kakih 40 ljudi, med katerimi je bil tudi znani fedele Gombacel. Kljub veliki propagandi njihovih aktivistov se je prireditve udeležilo le kakih 50 ljudi. To je tako slo na živce Gombaciju, da je razburjeno korakal pred kinodvorano in gledal, kdaj se bo napolnila. Sami pevci in pripeljani gostje so se povpraševali zakaj tako majhna udeležba in menili, da gre za sabotažo.

Nabrežinci so že sili takih voditeljev, ki so v času NOB nosili črno srjaco in za katere je slovenska kultura bila manj vredna od «dvatisočletne» kulture.

S. M.

Čitajte in širite

LIUDSKI TEDNIK

DIJAŠKI DOM zavetišče in vzgojevališče slovenskih dijakov iz okolice

Dijaški dom je zelo odmaknjen od mestnega vrveža in nezdruživega ozračja. Ze precej stara stavba, podobna majhnemu gradiču, stoji med samim zelenjem, v prijetnem zavetju ter s prelepim razgledom daleč tja na morje. Dvorišče pred domom se takoj razširi v dokaj obsežen vrtni nasad, kjer nudijo visoka drevesa osvežujočo senco, ob malih stezicah pa so razpostavljene klopi in kamnite mize.

V tem zdravem in mirnem okolju najdejo vsako leto svoj drugi dom slovenski dijaki. Odbor Dijaške Matice, ki posveča največjo pozornost in skrb svoji najbolj važni ustanovi «Dijaškemu domu», je tudi letos nudila materialno pomoč potrebnim dijakom. Za sprejem v dom je lani prosilo 157 dijakov in dijakinj, izmed katerih je komisija izbrala one, ki niso imeli prometnih zvez z mestom ali pa so bili iz oddaljenih krajev. Med letom se je prvotno število skrčilo zaradi bolezni in izključitve nediscipliniranih gojencev, nekaj preplašenih mater pa je vzelo domov svoje otroke, ko je meseca aprila vrgla zločinska roka onih, ki jim ne gre v račun pravilna vzgoja naših otrok, majhno bombo, ki ni napravila nobene škode. Tako biva danes v domu 89 mladih ljudi.

Celotno vzdrževalnino v znesku 5.000 lir mesečno ni plačevalo 9 gojencev, ostali pa so prejeli od Dijaške Matice podporo od 1.000 do 4.000 lir mesečno. V dom je prihajalo k učnim uram in na hrano še 45 zunanjih dijakov, za katere je prav tako iz večine skrbela Dijaška Matica.

V začetku šolskega leta je u-

pravniško in vzgojiteljsko osebje doma imelo kar precejšnje težave s nekaterimi učenci, ki niso pokazali prave volje in vztrajnosti, mnogim je zaradi prestopa iz raznih strokovnih šol na višje srednje šole manjkala trdna podlaga, dve deklici nista poznali slovenskega jezika, ki ga danes v veselje staršev in doma precej dobro obvladata, najmlajše pa je pri učenju oviralo domotožje. Učni uspeh je manjševal tudi italijanski način ocenjevanja, ki je v rabu na naših slovenskih solah. Toda uprava doma ni obupala. S potrpežljivostjo in vztrajnostjo so vzgojitelji kot profesorji, ki so prihajali dnevno v dom k učnim uram, pomagali vsestransko svojim gojencem. Njihov trud ni bil zaman, uspeh se je vidno boljšal in ob zaključku šolskega leta bo razred izdelal verjetno velik odstotek dijakov, nekaj jih bo pač polagalo popravne izpite jeseni, padel pa ne bo nihče. Vse leto je vodstvo doma vzdrževalo tesne stike s starši in jih redno obveščalo o napredovanju njihovih otrok.

Poleg rednega učenja zavzema zelo važno mesto v Dijaškem domu kulturno prosvetno življenje gojencev. Z velikim veseljem so dijaki ki osnovali svoj pevski zbor, ki šteje 45 mladih grl in ki so pod vodstvom tov. Furlanija nastopali na raznih prireditvah. V največje zadoščenje jim je bila pohvala koprškega radia, ki je mlade pevce vzpodbudila, da so sklenili oprijeti se v prihodnjem šolskem letu še bolj trdno petja in s tem doseči še večji uspeh.

Gojenci imajo tudi svoj orkester,

ki ga prav tako z uspehom vodijo tov. Furlan. V veliko veselje mladine pa je uprava doma med letom nabavila nekaj novih instrumentov.

Tov. Gorjupova je požrtvovalno vodila folklorno skupino. Prvič so mladi pesalci pokazali svoje znanje na prireditvi Novoletne jelke v Bazovnici, nastopili so na prireditvi Pomorskega tehnikuma v Piranu, na proslavi 1. maja in v pestrih srbskih in hrvaških nošah pokazali na prireditvi dneva slovenske kulture folklorno bogastvo naših južnih bratov. Povsod je folklorna skupina žela priznanje ter je na centralni Prešernovi proslavi dobila III. nagrado.

Kulturno življenje je bilo zelo razgibano tudi v domu samem. Gojenci so priredili prireditve zdej v korist Novoletne jelke, zdej na roditeljskih sestankih in drugih proslavah. Na teh prireditvah so gojenci nastopali z glasbenimi točkami in recitacijami, kjer so se izkazali marsikateri skriti nadarjenci. Najlepša proslava, ki je ostala vsem v živem spominu, pa je bila prireditev ob Prešernovem rojstnem dnevu. Tedaj so nastopili prav vsi gojenci z izbranim programom iz del velikega slovenskega pesnika.

Ker so mladinci pokazali res vsestransko zanimanje in veliko veselje do kulturno-prosvetnega dela, jim je uprava nudila tudi lutkovne tečaje, ki jih je vodil tov. Marsič, priredila jim je v domu poučne filme, omogočila ogled treh predstav Slovenske narodnega gledališča in pomnožila domsko knjižnico za precejšnje število no-

vih zvezkov, po katerih so gojenci pridno segali.

Na hodniku visita na steni dva zelo lepo opremljena stenočasa, ki ju menjajo vsak teden. Najmlajši so izdali svoj listič z naslovom «Zetev naših misli», v katerem so objavljali pestre in zanimive članke in — tudi kako pesmico.

Gojenci so se pridno udeleževali v fizikulturi, kjer so dosegali vidne uspehe; veliko veselje so pokazali tudi za šah, kjer so pokosili marsikaterega hudega nasprotnika. Uprava jim je nudila za fizikulturo izživljanje velik prostor na dvorišču in v novi dvorani.

V značnih spalnicah in treh velikih učilnicah vladata najstrožja disciplina in red, za katerega morajo skrbeti gojenci sami in ki so se ga tako privadili, da se ga drže še potem doma v veliko veselje svojih staršev. Higiena zavzema v domu prav tako važno mesto, vsi prostori so snažni in vedno prezračeni. Dom ima tudi svojega zdravnika in bolničarko ter značno bolnišniško sobo. Hrana je zelo tečna, pestra in uprava doma se trudi, da je vedno sveža.

«Da», je zaključila tov. upravnica, do katere smo se obrnili za podatke; «V našem domu je vedno zelo živahno. Komaj se zaključijo stara leta, že se prične vpisovanje za novo. Pomislite, nismo se ob obliki uradnega vpisovanja, ki bo do 20. julija, pa se je do danes že vpisalo kar 37 gojencev. Število se ob koncu vpisovanja vedno bolj veča, a moramo na žalost marsikatero prošnjo odkloniti, ker nimamo na razpolago dovolj prostora in smo prisiljeni sprejeti le najbolj potrebne dijake.

Svoje gojence ljubimo in vedno mislimo, da jim nudimo še vse premalo pozornosti. Njihov uspeh pa je naše največje zadoščenje!»

Toda tudi gojenci vedo pokazati do uprave svojo hvaležnost. Letos so vse osebe presenetili s poslovilnim večerom, ki so ga sami na skrivaj pripravili. Njihovi starši pa tudi ne morejo dovolj izraziti svojega priznanja upravi doma; vse leto krasi velike sobe vaze polne cvetja s slovenskih vrtov.

Kronika

Ljubljanska gluhoemnica je praznovala svojo petdesetletnico. Ob tej priliki so priredili proslavo in razstavo del sedanjih in bivših gojencev tega zavoda. Razstavljeni predmeti dokazujejo, da so se gluhoemni usposobili za mnoga dela.

Beograjska opera je gostovala v Ljubljani z Aldo, Faustom in dvema baletoma Prokofjeva in Hrističa. Opera je dosegla veljkanski uspeh.

Cesta »Bratstva in enotnosti« bo izročena prometu 21. julija. Zadnji mesec bo zadnje tekmovalne mladinskih brigad in strokovnih delavcev.

Nova tovorna oceanska ladja »Pula« bo kmalu prispela na Reko. Zgradili so jo na nizozemskem in bo ena največjih, ki jih je Jugoslavija dobila po vojni.

Claude Bourdet je objavil v »Observator« članek, v katerem pravi, da informbirojevci ne bodo obsodili tistih, ki potujejo v Francovo Spanjo, temveč bodo napadli tiste, ki odhajajo v Jugoslavijo, to pa zato, ker se boje, da bi zdrobili v prah vse njihove neresnične trditve o Jugoslaviji.

Umetniška razstava sodobne jugoslovanske grafike je odprta v Moderni galeriji v Ljubljani. Slovenski čebelarji goje v postajah za čebele matice, ki uživajo sloves po celem svetu in jih izvažajo predvsem v Svico, Avstrijo in Ameriko.

Se vedno pošiljajo inozemski napredni krogi proteste zaradi nečloveškega ravnanja z jugoslovanskimi državljani v CSR. Tak protest so poslali zadnje dni britanski napredni javni delavci.

Centralni odbor AFZ Jugoslavije je imel posvetovanje, na katerem je bilo sklenjeno, da bodo v prihodnje okreplili sodelovanje z Ljudsko fronto, da bi preprečili ponavljanje politične in kulturno-prosvetne dejavnosti. Delo AFZ se mora razširiti predvsem na probleme delovne žene in matere, zaščite otrok in podobno.

Dve mladinski brigadi s Koroške bosta šli letos na delo v Jugoslavijo. Poleg kmečke mladine bodo prišli tudi mladi delavci, ki bodo letni odih porabili za odhod v FLRJ.

V Titogradu je bil proces proti osmim vojunom, ki so se izsolali v albanskih vojunskih bazah. Vsa navodila in naloge za svoje vojunsko in teroristično delovanje so dobivali od voditeljev albanske obveščevalne službe in sovjetskih oficirjev. Dva izmed obsojencev sta bila obsojena na smrt, ostali pa na večletno prisilno delo.

Spomin jugoslovanskih borcev v Franciji so počastili v Parizu. Na pokopališču so odkrili spominsko ploščo borcem prostovoljcem, ki so padli v Franciji od leta 1939 do 1945.

Jugoslovanska delegacija pri UNESCO je zahtevala, da se letos skliče svetovni kongres in telekulturne v borbi za mir.

V Bosni in Hercegovini so postavili prvo tvornico avtomobilskih delov.

Delovna kmečka zadruga »Karlo Mrazović« je prva v Baranji končala žetev jčemena.

V radniku Trebeča so proglasili 151 novih udarnikov.

Jugoslovanski poslanik v Varšavi se je vrnil v Beograd. Poljske oblasti so onemogočale delo poslanštva in žaljivo postopale s predstavnikmi Jugoslavije. Pojfa, ki pa so kljub kontroli svoje polje izražali simpatije do jugoslovanske borbe.

Žetev pšenice je začela tudi v Sloveniji.

Veterinarsko in filozofsko fakulteto bo dobila letos sarajevska univerza, tako da bo imela skupno poleg medicinske, kmetijske, gozdarske, pravne in tehnične 6 fakultet.

40.000 dolarjev je zapustil Amerikanec jugoslovanskega rodu Luka Bogdanović za gradnjo nove šole v njegovem rojstnem kraju v Nevesinju.

Mladinske brigade bodo zgradile veliki kombinat za predelavo bakra v Sevojni pri Titovem Užicu. Delalo bo 10.000 članov Ljudske mladine Jugoslavije.

S SEJE GLAVNEGA ODBORA OF SLOVENIJE

Uspešna borba Jugoslavije je največja podpora borbi zamejskih Slovencev

Prejšnji teden je bilo v Ljubljani zasedanje Glavnega odbora Osvobodilne fronte. Organizacijsko poročilo je podal sekretar tov. dr. Marijan Brečelj. Po diskusiji, ki se je razvila, so bili sprejeti sklepi, po katerih morajo organizacije OF vršiti svoje naloge pa odborih, t. j. po izvoljenih političnih predstavnikih, ne pa prepuščati dejansko vodstvo organizacij profesionalnemu aparatu. Dalje je treba profesionalno politično delo omejiti na najnižje število honoriranih aktivistov ter upravni aparat uporabljati pri vseh političnih in fizikalnih organizacijah le za notranje poslovanje. V izvrševanju obsepnih in posebnih nalog se bo izvršni odbor OF oz. njegov sekretariat tesneje naslanjal na člane glavnega odbora OF, na republiška vodstva množičnih organizacij, na ljudske poslance, na državnih organih in ustanovah in na vodilne ljudi iz znanstvenega, kulturno-prosvetnega in umetniškega življenja. Z opravljanjem nalog v zvezi z zamejskimi Slovenci ostanejo komisije, ki že sedaj posujejo. Poleg te ostanejo še komisije za naloge agitacije in tiska, ideološke vzgoje, socialno-zdravstvene zaščite, ljudske inspekcije in kmečkih vprašanj, kot najvažnejša politična vloga Fronte pa mora biti njena intenzivna pomoč za uspešno izvajanje sedanje reorganizacije države ter borba proti birokratizmu.

Na seji Glavnega odbora OF Slovenije je podal poročilo o delu komisije za zamejske Slovence sekretar predsedstva vlade in član IOOF tov. Franc Primožič.

V poročilu o stanju na Slovenskem Koroškem, je tov. Primožič poudaril vprašanje dvojezičnega čelstva. Koroški Slovenci ne morejo biti s tem stanjem zadovoljni, posebno še, ker se v mnogih primerih zakon o dvojezičnem solstvu izigrava. Borba za sloven-

sko solstvo je stvar slehernega Slovence, ker je to borba za nacionalni obstoj Koroških Slovencev.

Gostovanje slovenske opere v Gradcu in Celovcu je velikega pomena za ustvaritev čim tesnejšega kulturnega sodelovanja med koroškimi Slovenci in jugoslovanskimi narodi, je pa tudi sredstvo, da se odnosi med Jugoslavijo in Avstrijo izboljšajo. Koroški Slovenci bi lahko predstavljali most za zblizanje med jugoslovanskimi in avstrijskim narodom.

Tov. Primožič je poročal o položaju 80.000 Slovencev, ki so bili po mirovni pogodbi zopet priključeni Italiji. Ti Slovenci so izpostavljeni neznošemu nasilju, italijanska država jih ne štiti, kakor to določa mirovna pogodba in člen 6 nove ustave. Posebno je prizadeta Slovenska Benečija, ki ima okoli 60.000 prebivalcev, a nima niti ene slovenske šole. Enak položaj je tudi v kanalski dolini, kjer Slovenci nimajo šole, nemška narodna manjšina pa svoje šole ima. Potem ko je govoril o težavah v delu za prosveto in kulturo, je tov. Primožič zaključil:

45.000 članov Ljudske tehnike

Ljudska tehnika Slovenije je imela v soboto in nedeljo svoj prvi kongres. Iz poročila glavnega sekretarja Ljudske tehnike Slovenije tov. Janca Nedoga vidimo, da je članstvo Ljudske tehnike naraslo v zadnjih dveh letih od 16.000 na 45.000 članov. Danes šteje Ljudska tehnika Slovenije 6 zvez, ki imajo v Sloveniji 246 samostojnih društev in klubov ter 264 klubov Ljudske tehnike.

V okviru Ljudske tehnike je bilo izvršenih 157 raznih novatorstev, rekonstrukcij in konstrukcij. Organizacija je vzgojila v dveh letih 10.750 izvežbanih kadrov. V tem času je bilo formiranih 71 postaj in sekcij mladih tehnikov, v katerih je vključenih približno 5000 pionirjev.

Letalska zveza Slovenije je najstarejša in šteje 4559 članov. V tej zvezi se je v dveh letih izsolalo 780 jadralcev, 1613 modelarjev, 600 padalcev in motornih pilotov. Modelarji in jadralci so porušili vse predvojnne republiške rekorde in postavili 12 novih državnih rekordov.

Avtomobilsko-motociklistična zveza šteje 15.570 članov, ki so organizirani v 87 društvih. V dveh letih se je v organizaciji izvežbalo 4556 soferjev. Dalje delujejo foto- in kinoamaterska zveza, pomorsko-brodarska zveza in radioamaterska zveza. Elektro-zveza je začela z delom šele letos, toda že po petih mesecih dela ima 47 klubov s 3195 člani, kar kaže veliko zanimanje za to panogo tehnike.

Ljudska tehnika je v teku dveh let svojega razvoja doživela buren porast v omasovljenju vrst, krepitvi svoje organizacijske moči, poglobljanju svojega dela in v vzgoji svojih članov, je delal v svojem govoru predkadrov — aktivistov Ljudske tehnišednik LTS tov. Milko Goršič. »Ljudska tehnika je zrasla iz naših potreb in prilik in tip organizacije, ki ji ne najdete enake v drugih državah ljudske demokracije, Sovjetski zvezi in kapitalističnem svetu.

Ljudska tehnika je s svojim delom veliko doprinesla k razvoju jugoslovanskega gospodarstva in utrjevanju obrambne moči države. Njena naloga je, ne le vzgajati specialiste, temveč ljudi s široko tehnično kulturo. Pomagati mora tudi pri predvojni vzgoji ter podpreti slavno Jugoslovansko armado ki je glavni čuvar jugoslovanskih narodov.

Za uspešno delo so dobile organizacije in posamezniki darila ali pohval. Razni zastopniki, med njimi tudi zastopnik Ljudske tehnike iz Kopra pa spominske albume.

Pri volitvah je bil ponovno izvoljen za predsednika Glavnega odbora Ljudske tehnike Slovenije minister LRS, predsednik Sveta za energetiko in ekstraktivno industrijo tov. Milko Goršič.

»Razumljivo je, da je za doseg dosegla uspeha potrebna enotna borba vseh Slovencev, ki živijo izven matične domovine. Moralno politično moč, ki jo v svoji težki borbi nprenehno potrebujejo, črpajo iz borbenih tradicij narodnoosvobodilne vojne. Borba zamejskih Slovencev za osnovne nacionalne pravice bo toliko močna, kolikor bo iskala opore v zaupanju in veri v moč lastnih sil, v moč demokratičnih množic Avstrije in Italije, oziroma v veri v demokratične množice vsega sveta.

V tej borbi se združujejo vsi pošteni Slovenci brez ozira na svetovno nazorsko prepričanje, ki jim je stvar obrambe delov slovenskega naroda pod tujim jarmom in stvar matičnega naroda pri srcu.

Uspešna borba narodov Jugoslavije za enakopravne in neodvisne odnose med narodi je največja podpora njihovi borbi. Le na ta način jim bo mogoče ohraniti slovensko nacionalno zavest, le na ta način se bodo lahko enotno uprli vsem poskusom nasilnega potujčevanja.

IZJAVA SKLADATELJA WILDGANSJA

Znani avstrijski skladatelj in vodja sekcije Mednarodnega združenja za moderno glasbo v Avstriji je imel več koncertov po večjih mestih v Jugoslaviji. Izjavil je, da je opazil povsod veliko zanimanje za glasbo. »Največji vtis je napravilo namer, je dejal glasbenik dopisniku Tanjuga, »realistično in optimistično razpoloženje ljudstva, ki se hkrati s svojo vlado zaveda naporov, ki so potrebni za zgraditev socializma. V nasprotju s pisanjem časopisja Komunistične partije Avstrije o terorju in političnem režimu v Jugoslaviji nisem videl nič takega in sen se prepričal, da temelje take vesti nalaži Sem član Komunistične partije od leta 1935, vendar pa se v več vprašanjih ne strinjam s politiko Komunistične partije Avstrije, predvsem ne z njenim stališcem o glasbenem ustvarjanju, ki ovira razvoj ljudi, isto stališče pa zastopa tudi KP Avstrije.

Wildgans je poudaril, da je, ravno nasprotno, videl v Jugoslaviji svobodno glasbeno ustvarjanje. Med svojim bivanjem se je razgovarjal z ljudmi, ki niso komunisti, pa se vendar ni nihče prižogil zaradi sedanjega položaja. Spoznal je, da imajo ljudje veliko zaupanje v maršala Tita.

Mladi člani Ljudske tehnike pri svojem delu.

Novo ljudsko posojilo dokaz privrženosti ljudstva domovini

Vlada FLRJ je razpisala drugo ljudsko posojilo petletnega plana v znesku treh milijard dinarjev. To posojilo se bo realiziralo s prostovoljnimi javnimi vpisom in amortiziralo v 10 letih z izplačevanjem dvakrat na leto. Za to posojilo bo plačala država letno 8 odst. obresti za nazaj, in sicer 5 odst. v obliki rednih obresti, 3 odst. pa v obliki dobitkov na tiste obveznice, ki bodo izrečane z dobitkom.

Prvo ljudsko posojilo je bilo razpisano ravno takrat, ko je bila objavljena resolucija Informacijskega urada. Brez dvoma so organizatorji napada na Jugoslavijo računali, da posojilo ne bo uspelo. Toda prevrtili so se. Že takoj v prvih dneh, v času ostre protijugoslovanske kampanje, je vsak četrti državljan dal

državi posojilo. V treh dneh je bilo posojilo v mestih in industrijskih centrih preseženo. Vpis posojila je jasno manifestiral moralno in politično enotnost jugoslovanskih narodov, pokazal je, da znajo čuvati pridobitve narodnoosvobodilne vojne in revolucije in da hočejo, kljub težavam, ki jim jih je drugo za drugo postavljala Moskva, graditi zmagovito svojo socialistično domovino pod vodstvom maršala Tita.

Ob razpisu drugega ljudskega posojila so pogoji v Jugoslaviji drugačni kot so bili pred dvema letoma. Jugoslovanski narodi z muko in znojem uspešno uresničujejo svoj petletni plan. Z delom svojih rok so zadali moralni in politični poraz informbirojevski kampanji, v svoji domovini uresničujejo marksizem in leninizem ter prvič v socialistični praksi vodijo organizirano borbo proti birokratizmu.

Delovni ljudje Jugoslavije se zavedajo, da bodo z vpisom drugega ljudskega posojila podprli izgradnjo socializma in s tem zmagali Jugoslavije v borbi za enakopravne odnose med državami. Vsota 3 milijarde je neznatna, le 3 odst. skupnih letošnjih investicij. Toda vendar ima posojilo veljkanski pomen. S tem bo država dobila denarna sredstva, ki se nahajajo v mestih in vaseh neizkoriščena. Z njimi bodo zgradili nekaj velikih industrijskih objektov in s tem pospešili izgradnjo socializma. Poleg tega bo posojilo gospodarsko krepilo dinar in vskladilo blagovno in kupne fonde v državi.

Delovni ljudje pozdravljajo razpis ljudskega posojila. Mnogi so se že do sedaj obvezali, da bodo v času podpisovanja visoko presegali normo in da bodo pri vpisu posojila med prvimi.

GRE KOT V ZADRUGI

Gospodarstvo kmečkih delovnih zadrug najboljše uspeva. Delo je razdeljeno načrtno. Vsak posameznik ima svoj posel in tako se v njem usposablja ter dosega vedno boljše uspehe. Poleg tega imajo zadržna gospodarstva kmetijske stroje, ne sicer še toliko, da bi zadostovali za obdelavo zemlje, pa vendar toliko, da olajšajo in pospešujejo delo.

Prav zaradi stalnih uspehov se kmečke delovne zadruge širijo in številčno krepe. Grade nova zadržna gospodarska poslopja pomnožujejo živino, dvigajo kakovost svojih pridelkov.

Danes služi zadruga kot primer boljšega in hitrejšega dela in zato pravijo za delo, ki dobro napreduje: »Gre kot v zadrugi«.

MAKEDONIJA nekoč in danes

Stara, predvojna Jugoslavija ni priznavala Makedonije, niti makedonskega jezika ter je obstoj tega naroda zakrila pod imenom «Južna Srbija», ki je blestelo v zemljevidih na ozemlju današnje Ljudske republike Makedonije. Veliko-srbska vlada je podvzela vse ukrepe, da bi čim bolj denacionalizirala makedonski narod ter se v sistemih, ki jih je uporabljala ni prav nič razlikovala od carističnega režima v Bolgariji, ki je izvajal pritisk nad pirinskimi Makedonci ali pa grške vlade, ki je zopet po svoje terorizirala egejske Makedonce.

Ko so v okviru stare Jugoslavije Srbi zavladali nad Makedonijo, je bila njih prva skrb, da so v vsa večja mesta naselili veliko število Srbov, ki so bili zaposleni v vladnih ustanovah ter so imeli v svojih rokah vse ključne položaje. Uradni jezik je bila srbsčina, v katerem so poučevali tudi šolarje in dijake, edinih dveh gimnazij v Skopju. Ščasoma so začeli naseljevati tudi kmete, medtem ko so izkoriščali in obubožani Makedonci morali s trebihom za kruhom. Z vsakim letom se je pritisk Velikoserbov povečal, povečala pa se je tudi odpornost makedonskega ljudstva, ki je planila na dan z začetkom NOB.

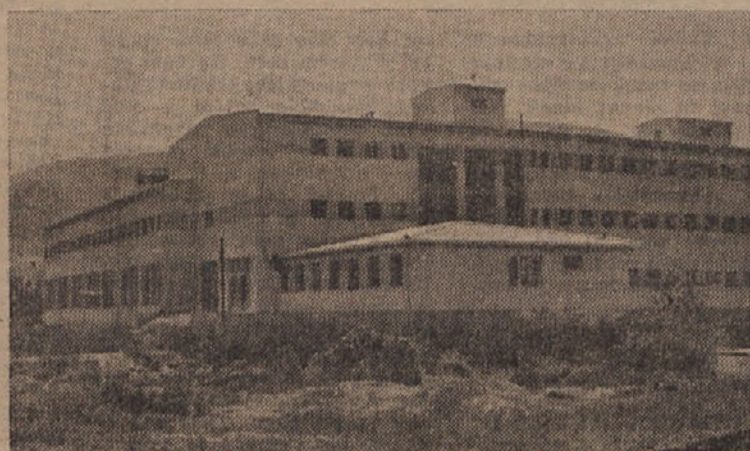
Po zlomu stare Jugoslavije je Makedonijo zasedla bolgarska vojska. Na poziv KPJ so se začeli formirati prvi partizanski oddelki, ki so 11. oktobra 1941 prvič napadli policijsko postajo v Prilepu. Ta napad je postal znak za uspešno vstajo makedonskega naroda, ki je s puško v roki pričel z borbo za svojo nacionalno in socialno osvoboditev. Oboroženi vstaji makedonskega naroda se je v začetku narodnoosvobodilne borbe uprl takratni sekretar pokrajinskega komiteja KP Srbov, ki je slično kakor nekateri voditelji KP zagovarjal tezo, da se ne formirajo oboroženi oddelki, temveč najraje počakajo osvoboditve in potem prevzamejo oblast v svoje roke. Vendar je bil Sarlo kaj kmalu zamenjan, na njegovo mesto pa je prišel sedanji predsednik vlade LR Makedonije tov. Lazar Koliševski. Po tej zamenjavi so partizanski oddelki maglo naraščali, tako da sta na ozemlja današnje Makedonije operirala leta 1944 dva makedonska korpusa z nad 80.000 borcev.

13. novembra je Jugoslovanska armada osvobodila Skopje, glavno mesto Makedonije. Kmalu, potem je bila večina Makedonije osvobodjena. Jugoslovanski del Makedonije je dobil svojo državno vreditev, medtem ko so pirinski in egejski Makedonci ostali v okviru svojih držav.

Kominformistične države nadaljujejo s svojimi izzivanji in napadi proti Jugoslaviji. Procesi, obmejni incidenti, vihlotapljeni vohuni, blatenje v mednarodnih forumih, onemogočanje delovanja jugoslovanskih predstavništva v državah ljudskih demokracij, teror nad uslužbenci teh in nad jugoslovanskimi državljanji v njihovih državah — to so sredstva njih borbe, s tem hočejo ustrahovati jugoslovansko ljudstvo in ukloniti Jugoslavijo.

Jugoslavija na vsa izzivanja mirno in dostojanstveno odgovarja in s tem dokazuje, da je prav ona ena izmed najbolj miroljubnih držav v svetu, ki hoče le naprej po poti notranje socializacije in graditve miru v svetu.

V zadnjem času je, poleg zločinskega delovanja češkoslovaških oblasti nad jugoslovanskimi državljanji, državno sodišče v Pragi poskušalo vmešati v vohunsko afero tudi veleposlanništvo FLRJ. Jugoslavija je, ogorčena nad takimi zlonamernimi podilkami, ki naj bi izpodkopali njen ugled v svetu, poslala vladi CSR noto, v kateri ostro protestira proti takim diskriminacijskim, izmišljenim in samovoljnimi obtožbam, ki so brez vsakih dokazov. Čeprav je ta polkuz na razpravljati doživljal popoln polom, si je tožilec v zaključnem govoru prizadeval, da bi oblatil Jugoslavijo in s svojevillnimi zaključki obtožil veleposlanništvo FLRJ v Pragi.

Nova tovarna nikotina v Skopju.

Z bratsko pomočjo ostalih jugoslovanskih narodov se je pričel naglo dvigati kulturni nivo makedonskega ljudstva. V vseh mestih in vaseh so odprli šole, kjer poučujejo učitelji v domači makedonsčini. Vsako večje mesto ima svojo gimnazijo ali druge srednje šole, v Skopju je bila lansko leto odprta univerza, poleg številnih srednjih, strokovnih in obrtnih šol. V prejšnji Jugoslaviji je za «Južno Srbijo» izhajal samo en časopis, ki

je imel 3 do 4 tisoč izvodov naklade. Danes ima Makedonija preko 30 raznih časopisov in revij v svojem jeziku, od katerih ima samo dnevnik «Nova Makedonija» preko 40.000 izvodov dnevne naklade. Mladina se razvija tudi na kulturnem področju na nedavnem sli-kulturnem zletu je uspešno nastopilo preko 15.000 mladih Makedoncev. Stari verski običaji izginjajo. Dekleta ne nosijo več «feredže», na cestah vidiš le tu in tam kakšno

starejšo žensko z zakritim obrazom. Prodaja nevest je zatrta. Na vsakem koraku opaziš ogromno voljo makedonskega naroda, da se vzdigne iz zaostalosti, v katero so jih pahnil nekdanji izkoriščevalci.

Makedonija je v svojem petletnem planu dobila 100 milijard investicij, od katerih jih je do danes realizirala že 64 odst. Industrija je razen nekaterih tovarn v obratu še na razvojni stopnji, posebno metalna, kateri bodo v prvi petletki postavljene baze za nadaljnji razvoj. Mogočno se pa razvija tekstilna industrija, ki bo dosegla svoj višek z izgradnjo tekstilnega kombinata v Tetovem, ki bo največji na Balkanu. Kombinata bo imel vse možnosti, da bo presegel kvaliteto poznanege angleškega blaga. Poleg ovceveje, ki je baza za tekstilno industrijo, gojijo Makedonci sviloprejsko in bombaž, ki je ena najvažnejših industrijskih rastlin makedonskega gospodarstva. Poleg bombaža moramo uvrstiti tobak, ki je zaradi specialnega okusa poznan po vsem svetu. Tovarna za proizvodnjo nikotina in drugih mamil je v Skopju. V Makedoniji gradijo šest velikih hidrocentral, od katerih dve že obratujeta. Kmalu bo gotova tudi hidrocentrala v Mavrovem, ki bo po svoji konstrukciji eno največjih del Makedonije v prvem petletnem planu. Do danes je bilo izgoledjenih okoli 550 raznih industrijskih objektov.

Napori makedonskega ljudstva niso zaman. Vsakodnevni uspehi, ki jih dosegajo, nam dajo slutiti, da ni več daleč dan, ko bo makedonski narod postal vsestransko enak drugim narodom Jugoslavije.

Slika iz tovarne

Drobna in že malo upognjena Milka je stala pred slovesno okrašeno mizo, za katero so sedeli direktor in drugi tovariši iz sindikata. Milka je bila razburjena, njena leva roka je krepko stiskala udarniško izkaznico, z desno pa si je prizadevala, da bi skrila obraz pred mnogimi pari oči, ki so bile uprte vanjo. Hotela je govoriti, toda v grlu jo je stiskalo in ni mogla spraviti iz sebe glasu. V ušesih so ji zvenele besede, ki jih je pravkar izrekel predsednik sindikalne podružnice:

«Tovarišica Milka Verboušćak je prva delavka, ki je v naši tovarni izpolnila petletni načrt. Ona je ponos našega kolektiva, ker je s svojim delom pokazala, kako se naši delavci bore za Titov plan...»

Te besede in ploskanje številnih tovarišic, ki so jo tedaj obkrožile da ji čestitajo, vse to je v njej vzbudilo občutke, kakršnih dotlej ni poznala. Zelela je, da bi vse te drage ljudi objela, da bi jih pritisnila na srce, da bi jim povedala, kako velika je njeno veselje, kako velika je

sreča, ki jo je v tem trenutku doživela.

Toda njeno telo je bilo kot ohromelo in medtem ko so v veliki tovarniški dvoranj doneli klici «Živela Milka», je ona razburjeno stala z mislimi in čustvi človeka, ki misli o sebi kot o nekom drugem, novem, do sedaj nepoznanem človeku. V globini njene zavesti se ji je zdelo da to ni ona, Milka Verboušćak iz nekdanje barake brez številke v oddaljenem zagrebškem predmestju Martinovski, ki je štrideset let predžvela pusto in žalostno življenje, da je ta, ki stoji tu ona in vsi okrog nje ji govore, ji stiskajo roko in ji izražajo priznanje in hvalo.

V tem trenutku je močno občutila sebe, vso svojo preteklost, kot nekaj česar ni mogla nikoli razumeti in kar ji je prav v tem trenutku postalo popolnoma jasno.

Ko je pred tridesetimi leti prišla iz male zagorske vasi v mesto, ko je hodila od praga do praga gosposkih hiš, da bi jo vzeli za služkinjo, je občutila, da je to prirodno in nikoli ni o tem globlje razmišljala. Vdano je prenašala vsa ponižanja, ki jih je morala doživljati, ko je lačna v posredovalnicah čakala, da se je «usmilil» gospa, ko je morala prenašati zadiranja razvajenih otrok, ko se je morala klanjati gospodu, ki ji je dajala kruh, večših tako boren. Misli je, da je njena krivda, ko je neke noči sunila pijanega gospodarja, ki je hotel k njej in so jo potem vrgli skoro golo na cesto in jo zmerjali z najprostaškimi imeni in jo celo obsodili zaradi «pokvarjenega življenja». Vzgojena je bila v revni vasi, kjer so jo naučili, da mora gospodarja in gospodinjjo ubogati kot boga...

Minila je vojna. Dve njeni znaniki sta jo odpeljali na sindikat in Milka je dobila zaposlitev v tovarni. Lepila je male azbestne lističe na velikanske elektrogeneratorje. Postajala je iz dneva v dan bolj spretna, presejala je norme. O njej so govorili, da ji ne morejo več postavljati norm. Vsak mesec je dobila v zavilku večjo vsoto.

Nekega dne ji je med delom dejal predsednik sindikata: «Hitro delaš, Milka. Ali tudi več, kaj delaš?» «Lepim lističe.» «Ne samo to. Ti delaš mnogo več, ti gradiš socializem.» «Jaz — socializem?» «Ti, ne razumeš?» In začel ji je razlagati. Priporočeval ji je dolgo o novih tovarnah, o velikih hidrocentralah, za katere gradi tudi ona generatorje, o morju svetlobe in električne energije, ki bo nadomestila človeško delo in olajšala življenje.

Milka ga je poslušala in začela razumevati, kako je tudi v njenem lepjenju lističev nekaj važnega za njo in za mnoge druge ljudi. Bolj in bolj je občutila, da je del velike skupnosti. Prvič v življenju je opazila, da nekdo misli o njej dobro, da jo ljudje spoštujejo, da priznavajo njeno delo ne le z denarjem, temveč da ga cenijo tudi v srcih mnogi ljudje.

Delala je vse hitreje in bolj in izpolnila je svoj petletni načrt. Zdej stoji Milka pred množico ljudi, ki ji ploskajo in čakajo, da tudi ona nekaj reče. Z naporem, jecljaše, kot otrok spregovori:

«Tovariši... jaz, jaz... hočem izpolniti še en petletni načrt... obvezujem se, vam in tovarni Titu.»

Ko je to izgovorila, se tovarniška dvorana zatrese od vzklikov in navdušenja. Vse objame neobrzdana radost, ki raste iz ljudi kot silna moč, kakršna lahko premika gore, zaustavlja reke, zavlada nad prirodo in jo pokori ljudem... Po «Ilustriranem Vestniku»

MIRNI IN DOSTOJANSTVENI odgovori Jugoslavije na vsa izzivanja

V noti FLRJ je rečeno: Zloraba pravosodja in te razprave, s katero veleposlanništvo FLRJ v Pragi nima nikakršne zveze in sploh ničesar skupnega, ima za smoter, da bi po zgledu na podobne procese v nekaterih drugih državah obrekovali FLRJ Jugoslavijo in pokazali v napačni luči njeno miroljubno politiko zaradi opravičila sovražne gonje, ki jo vodi češkoslovaška vlada proti FLRJ. V noti opozarja veleposlanništvo FLRJ v Pragi vlado Češkoslovaške republike, da je izključno odgovorna za posledice, ki lahko nastopijo zaradi politike nadaljnega onemogočanja dela veleposlanštva in diplomatskih predstavništva FLRJ v Češkoslovaški republiki.

Jugoslavija je bila tudi prisiljena poslati protestno noto 15. t. m. bolgarski vladi zaradi predrznih provokacij na jugoslovansko-bolgarski meji. V noči med 14 in 15 junijem je bolgarska enota izvedla organiziran napad na jugoslovanske granicarje. Bolgarski vojaki so napravili zasedo vzdolž meje in napadli obmejno jugoslovansko patroljo z avtomatskim orožjem in ročnimi bombami. Dva bolgarska vojaka sta streljala na Jugoslovane z jugoslovanskega ozemlja in enega ranila.

V noti pravi vlada FLRJ, da je bolgarska vlada odgovorna za ta predrznosti in predrzni napad, kakor tudi za vse obmejne provokacije in incidente, ki jih bolgarski obmejni organi neprenehoma izvajajo na jugoslovansko-bolgarski meji. Ministrstvo za zunanje zadeve zahteva da pokliče bolgarska vlada na odgovornost in kaznuje storilce tega podlega napada na jugoslovanske granicarje ter ukrepe potrebno, da prenehajo ta obmejna izzivanja.

Medtem ko informbirojevske države izzivajo na obmejnih pasovih Jugoslavijo, si izmišljujejo, da bi prikriale svoja nezakonita dejanja, laži, čes da Jugoslavija uprizarja take obmejne incidente. Albanska vlada je poslala jugoslovanski vladi celo noto, v kateri navaja lažnive in docela izmišljene navedbe o nekaki kršitvi albanske meje s strani jugoslovanskih obmejnih organov. S temi izmišljenimi najdbami hočejo le podkrepiti svojo kampanjo proti Jugoslaviji, čeprav ima Jugoslavija dokaze, da izvirajo izzivanja na mejah le od strani informbirojevskih držav.

KOMINFORMIADE

KOMINFORMIADE
LAZ IMA KRATKE NOGE

Bolgarski tisk in radio navaja v svoji protijugoslovanski gonji žrtve «titofašističnega terorja».

Navadno seveda brez imen iz enostavnega razloga, ker žrtve «tega terorja» niso tisti ljuoje, kakršne bi hoteli imeti v Bolgariji in drugih državah ljudskih demokracij, temveč kvečjemu posamezni izkoriščevalci ljudstva, katerim to ljudstvo tučj samo sodi.

Zdej so pa le prišli do tega, da bi bilo koristno navesti nekoga, zaradi katerega bi se lahko razburil ves kulturni svet. Izbrali so si makedonskega pesnika Veljka Markovskega in pisali ter govorili po radiu, da mu «titofašisti» omejujejo svobodo, da ga puste bolnega brez sredstev, da njegova družina trpi lakoto itd, itd.

Na to je odgovoril Markovski sam: «Živim popolnoma svobodno s svojo družino. Ljudska oblast mi ni nikoli omejevala svobode. Omogoča mi zdravljenje in na mojo osebo željo me zdravi profesor medicinske fakultete v Skopju dr. Muratovski.

Čeprav sem bolan že dve leti in pol, vršim še vedno svojo funkcijo prosvetnega svetovalca «Prosvetnega dela» in dobivam redno honorar, ki mi pripada. Poleg tega sem prejel 27. marca t. l. 30.000 dinarjev od Ministrstva za znanost in kulturo, 10.000 dinarjev od Zveze književnikov in 15.000 din od Narodnega gledališča za prevod oper».

To je odgovor samega pesnika Veljka Markovskega, ki postavlja na laž bolgarski radio in tisk.

MADZARSKA PET LET V SOCIALISTICEM TABORU, PET LET V GOSPODARSKI INTERESNI SFERI ZSSR

Glasilo jugoslovanskih politemigrantov «Pod zastavo internacionalizma» piše o socializaciji Madžarske, da igra Sovjetska zveza velikansko vlogo v industrializaciji dežele. Sovjetska zveza, potem ko je osvobodila Madžare, jim nudi tehnično pomoč, pomaga madžarskemu narodu s surovinami, prehrano itd. Sovjetski inženirji pomagajo tučj pri urejanju tvornic, z njihovo pomočjo je obnovljen ves promet.

Po tem poročilu lahko sklepamo, da nudi Sovjetska zveza resnično pomoč razvite socialistične države manj razviti, ki je šele začela z gradnjo socializma. Zanimivo bi bilo pa vedeti, kaj mora Madžarska za te usluge dati Sovjetski zvezi, kako drago mora plačevati sovjetsko pomoč.

Ce sklepamo po zahtevah, ki jih je ta stavljala Jugoslaviji, in ki so bile vse prej kakor socialistične, potem si lahko mislimo, da mora madžarski narod mastno plačevati sovjetske usluge in njeno pomoč, nima pa moči, da bi se takim «uslugam» odrekel, kakor si je to upala storiti Jugoslavija, ne v svojo škodo, temveč v svojo korist.

ENOTNOST, KI VNDARLE NI ENOTNOST

Na državni konferenci Komunistične partije Bolgarije je sekretar CK KP Bolgarije Vilko Crvenkov podal poročilo, v katerem govori o enotnosti bolgarske komunistične partije. «V našem Centralnem komiteju ni bilo po smrti Georgija Dimitrova še nikoli take enotnosti in vseh pomembnejših vprašanjih, ki se tičejo Partije, gospodarstva in države».

Bolgarska partija je danes enotna v službi Sovjetske zveze, saj so iz Centralnega komiteja po V. kongresu bolgarske komunistične partije izpadli Georgi Dimitrov, umrl julija 1949 v Moskvi, Vasil Kolarov, umrl januarja 1950, Tračjo Kostov, obesen decembra 1949, Dobri Terpešev in Anton Jugov, odstranjeni; vsi člani Politbiroja. Poleg teh pa je izpadlo še 8 članov CK KP.

Toda tudi ta enotnost ni popolna, saj Vilko Crvenkov kritizira vidnejše funkcionarje, jim očita samovoljo in neenotnost.

M O D A

Poletne obleke z zelo kratkimi rokavi za vroče poletne dni

TUDI NA NOGE
ne smeš pozabiti

Ko bi vedela, kako važna je naloga nog, bi jim gotovo posvetila več pozornosti! Pozimi imaš noge polne ozeblin, poleti se ti preveč pote in ti otekajo že pri najmanjšem naporu, a ti ne storiš ničesar, da bi vse to preprečila ali težave vsaj olajšala. Nimam časa, boš verjelno dejala. Ko bi le vedela, kako grešiš!

Odrgraj si zvečer nekoliko časa, posebno sedaj poleti in privoščji utrujenim nogam osvežujočo kopal. Nalij v umivalnik raje bolj vroče kakor tople vode in dodaj žličko sode bikarbone ali pest navadne kuhinjske soli. Stopalo, posebno pa peto, temeljito zdrgni z namiljenim kamnom-plovcem, ki kožo omehča in jo napravi prožno. Ko si nogo brišeš, potisni kožico ob nohtu rahlo navzdol, potem pa si mesta, kjer je koža trda, namaži z vazelinom. Ako čutiš v nogah veliko utrujenost in so členki in nart otekli, vzemi grobo frotirko ter si nogo krepko masiraj s kolonjsko vodo ali toaletnim kisom.

Ce si zaposlena z delom, ki te silji, da stojš ves dan na nogah, se odpočijes tako, da ležeš na posteljo z nogami višje od zglavja. Tudi ponoči spi tako, ako ti noga rade oteka.

Kadar si strižeš nohte, pazi da na palcu ne odrežeš pregloboko v meso, da ne dobiš zaraslih nohtov, ki so kaj sitna in boleča nadloga, in jo odstraniš le z operacijo. Ostrižene nohte opili, da bodo gladki in te ne bodo spravili v slabo voljo, ker se ti je prav zaradi njih natrgala nogavica.

Ce imaš kurja očesa, si jih nikar sama ne reži z obrabljenimi britvicami, ampak pojdi k pedikerju, ki ti jih bo hitro in brez nevarnosti odstranil.

Poleti hodi čimbolj bos; če se ti noga zelo pote, jih nikar ne utesnjaj v zaprte in tesne čevlje, temveč nosi udobne in zračne sandale. Posipaj poteče si noge, posebno med prsti, z enakim delom galuna in borove kisline v prahu.

In še enkrat! Čim več izpostavljaš nogo soncu, zraku in vodi.

ZDRAVILNA MOČ VODE

Skoro ni stvari, o kateri so si bila mnenja zdravnikov tako dolgo različna, kot to velja za zdravilno moč vode. Čeprav so že bili zdravniki v starem veku posebno Grki, prepričani o zdravilnosti vode in so pomen vode tudi praktično uporabljali pri bolnikih, je srednji vek na to popolnoma pozabil. Sele v novejšem času sta

NASVETI
in odgovori
ljudskega zdravnika

P. A. iz Sestjana: V hrbtu imam začetek revme in dobivam sedaj injekcije. Bojim pa se, da revme ne bom mogla odpraviti. Kaj res ne pomaga nobeno sredstvo? Sončenje, na primer? In kopati se smem? Prosim svetujte mi.

Odgovor: Sončenje bo dobro vplivalo na vašo bolezen. Kopaite pa se le po malem in le kadar je morje toplo. Po kopeli se takoj preoblecite v suho kopalno obleko. V vašem primeru je pripravna dvodelna kopalna obleka, ker vam tako pustijo nepokrit obolenj del telesa.

X. Y. iz Trsta: Sem zelo suha. Sicer nisem že po naravi močne konstitucije, a sem bila nekoč vendarle bolj zlitata. Domača kuhinja se sestoji skoro iz samih zelenjavnih jedi, jem sicer bolj malo, a vidim, da drugi veliko manj pojedjo in so bolj debeli. Sem nekoliko nervozna. Prosim za nasvet.

Odgovor: Uživate manj zelenjave in več testenin. Če pa ste nervozni tudi dieta ne bo dosti pomagala; mogoče bi bilo bolje, da si najprej ozdravite vaše živce? Če pa se kljub vaši suhosti počutite močno in zdravo, ne brigajte se za komentarje drugih ljudi, kajti zdravje ni odvisno samo od kilogramov teže.

Kuhinjska sol

Kuhinjska sol, ki jo uporabljamo v gospodinjstvu, vsebuje okoli 95 do 98 odst. čiste kuhinjske soli, ki ji pravijo kemiki natrijev klorid. V kuhinjski soli, ki je običajno v rabi, so še majhne količine vode (vlažnost soli), kalijevega klorida, magnezijevega klorida, kalcijevega klorida, srebrove, magnezijevega sulfata, natrijevega sulfata ter še sledovi drugih snovi. Vse te soli so namreč raztopljene v morski vodi. Morska sol, ki jo rabimo v kuhinji, je obdarčena, ni pa tista ki jo rabimo za živino. Da bi pa bila ta sol za človeka neužitna, ji dodajo nekaj rdeče glin (v moko zmleta opeka).

dva nezdravnika, slezijski kmet Prinsic in danes po vsem svetu znani župnik Kneipp, začela med ljudstvom poudarjati važnost vode za zdravje. Bila sta pa le empirika, to se pravi, da sta brez vsake za to potrebne izobrazbe na poskusih na sebi spoznala učinek, v čem na organizem, nista pa mogli svojih izkušenj znanstveno utemeljiti. Sele pozneje so se začeli baviti s tem vprašanjem strokovnjaki.

Za različne bolezni je pripravna tako topla kot mrzla voda, mnogokrat pa uporabljamo vodo kot zdravilo tudi v obliki pare ali ledu. Mrzla voda se da z uspehom uporabljati kot odvažno sredstvo pri lenivosti črevesja in kroničnem zaprtju. V takih primerih je priporočljivo, da zjutraj na tešče popijemo požirkoma četr do pol litra vode. Če nam teče kri iz nosa, vlijmo vodo za tilnik in dvignimo roke! Za klistiranje pri trdovratnem zaprtju priporočajo, da dodamo vodi nekaj kapljic glicerina ali pa košček mila.

Ce ne moreš pomoči spati, spij kozarec sladkane vode, ki ji po možnosti primešaj žličko baldrianeve tinkture! Obkladki blažilno vplivajo pri glavobolu in ugrizu raznih žuželk, ravno tako pa tudi pri izpahu in izvinu, zlasti če, če smo vodi dodali ocetnokislino gline. Za grgranje in izpiranje se s pridom uporablja voda, ki smo ji dodali vodikov prekis ali pa kuhali v

njej slezovo listje.

Najučinkovitejša zdravilna moč vode so kopeli. Vroče kopeli z dodatkom raznih zdravilnih zelišč ali soli ne vplivajo samo blagodejno, temveč so često učinkovito zdravilo. Tudi izmenične kopeli, ki se zlasti uporabljajo pri revmatizmu in protini, so priljubljeno zdravilo.

Oboleli ud držimo v 45 stopinj - topli vodi 5 do 10 minut, na to prav toliko časa v mrzli vodi ter ta postopek do štirikrat ponovimo. Tudi pri gnojenju, predvsem pri črvu na prstu je vroča voda odlično sredstvo, oboleli prst pomočimo za trenutek v vročo vodo in takoj se bodo bolečine olajšale. Znano je, da so topli obkladki zelo koristni pri želodčnih in črevesnih krčih, vnetju žolčnika, bolečem mesečnem perilu ter podobnih težavah. Taki obkladki, posebno če jim dodamo nekoliko lanenega semena, mehčajo razne tvorbe, ki tako na hitro dozori in se predro. Prav tako priljubljeni in učinkoviti so vlažni obkladki pri mrzlici ter pljučnici. Zenam pa priporočamo v času mene, ki je pogosto polna raznih težav, dnevno kopel nog v mrli vodi. Omeniti je tudi treba, da je vroča voda, zlasti pa para dobro razkuževalno sredstvo. Mlačna voda se pa uporablja predvsem za klistire, grgranje in razna izpiranja, led pa za hladilne obkladke.

Dr. S. S.

ZDRAVILNE RASTLINE

PRESLICA

Preslica je čudna rastlina, kot neko malo iglasto drevesce je, nikoli ne požene cveta, samo zgodaj spomladaj poženejo iz zemlje posebni rumeno-zeleni poganjki brez listkov. Ti poganjki so zelo važni za razmnoževanje preslice, nimajo pa semen, ker preslica ne cvete. Tudi za zemljo preslica ni kaj prida. V zemlji ima izredno dolge korenine ter poganjke in ti daleč naokoli izsesavajo vse, kar se le izsesati da in more rastlina s pridom uporabiti. Zato jo kmeti nič kaj s prijaznim očesom ne gleda. Toda kljub temu ima preslica tudi svoje velike prednosti in more človeku močno koristiti. Stari dobri župnik Kneipp, ki mu je bilo zelo mar človeško zdravje, je mnogo rastlin preizkušal, kako morejo ugodno vplivati na človeško telo. Dolga leta je preizkušal in razglabljal. Preslico je med zdravilnimi rastlinami postavil na odlično mesto. Pa ni bil samo Kneipp, tudi ni bil on prvi, ki je oznanil svetu zdravilno moč preslice. Če listamo najstarejše knjige in zapise zdravnikov pred davnimi stoletji in tisočletji, bomo povsod našli in brali o preslici in njeni moči.

Moderna veda je seveda točno raziskala preslico in to na moderen način. Najprej je modernega kemika zanimalo, kaj neki ima to svojevrstno zelišče v sebi. Ugotovili so tanin, razna barvila, alkaloid, ekvizetin, pa e oksalno, jabolčno in posebno preslično kislino, smole, grenke snovi in veliko kremenca. No, kremen je kar otipljiv, če primemo v roke preslico, že kar čutimo, kako je trda. Ce jo vržemo v plamen, bo sicer zgorela, toda izgorina se bo še vedno držala skupaj in ohranila obliko žive preslice, ker kremen ne zgori in še pozneje, ko je zgorelo ono, kar je zgoreti moralo, še drži skupaj obliko žive rastline v časih ko se niso poznali smilkovega papirja, so naše stare matere

čistile ognjišča in lonce samo s preslico — po kateri so namreč razdeljena kremenova zrna.

Ta kremen je v preslici zelo važen. Jetičnim dajejo kalcij da prepoji bolno načeto staničje. Priporočajo preslico. Isto, kar naredi kalcij, naj bi naredil tudi kremen in baje z nič manjšim uspehom. Zato priporočajo takim bolnikom, da uživajo sveži sok zmekčane preslice ali pa čaj iz preslice, najbolje pa je še, vsakokrat pred jedjo použiti žličko prahu, ki je narježen iz posušenih in v droben prah zmlelih preslic.

Da ustavlja sveži sok preslic kri, je stara, prastara stvar. Ce teče kri iz nosa, naj se ti je ulla iz ust, naj krvavi maternica ali nerodna zlata žila, sveži sok iztisnjenih preslic bo gotovo krvavenje ustavil ali pa vsaj močno ublažil.

Izkušnja je tudi pokazala, da obkladki iz zmekčanih preslic blažilno vplivajo na krčne žile.

Toda nikar ne mislite, da je to že vse. Preslica velja tudi kot odlično zdravilo za ledvice. Ce ni kaj v redu pri izločevanju vode v tvojem telesu in da so temu krive ledvice, le zaupaj se preslici. Lepo jo skuhaj in nekaj krat dnevno pij, če ni že kaj posebnega in preslica ti bo pomagala. Nekateri razlagajo, da ne vplivajo zdravilne snovi v preslici naravnost na ledvice, marveč na vranico. Vranica je važen oddelek v upravi našega telesa. Od tu gre v telo večina belih krvnih teles, ki uničujejo škodljive mikrobo, ki silijo v naše telo. Pri jetiki, pravijo da kremen res koristi, da pa koristijo tudi one snovi, ki silijo vranico, da pošilja v kri več belih krvnih teles, ki z večjo silo zro in uničujejo pogubne bacile jetike.

Tudi v veterini ima preslica dobro ime. Tam zelo radi zdravijo čire in rane živali, tako da jih potrebejo z zmleto posušeno preslico.

Kadar gre mimo preslice, spomni se je. Utrgaj jo, posuši jo, pripravljaj sok. Vse hrani na suhem, hladnem, zračnem prostoru. Preslic je več vrst, pazi je, da ne nabereš one ob vodi. Nabiraj samo preslico, ki raste ob njivah, ob poteh in ne na vlažnih krajih.

T. P.

Klorovo vodo hraniš samo v steklenicah iz temnega stekla.

B. Z.

TRZASKA
KUHINJA

Za izbirčneze

Napravi iz 2,5 dkg moke, 12,5 dkg masla, toplega mleka in ščepca soli krhko testo. Pusti, naj testo nekaj časa počiva, potem pa ga razvaljaj in razreži na kvadrate. Z enim kvadratom pokrij dno majhnih modelčkov, položi nanj pečico suhih fižolov ter pokrij z drugim kvadratom. Speci in ko jih ohladiš, izprazni fižole in napolni z rusko solato ali sardelnim mesom, kaprovci, tunom na olju, na trdo kuhanimi jajci ali oksanimi gobicami in kumaricami.

Okusen jajčni povničnik

Dobro stepi v skledi 5 jajc, dodaj med mešanjem 5 dkg tuna v olju, ki si ga dobro zmrnila in dobro premešala s sardelno pašteto ter 1 žličko befe moke, odšavi z nekaj listi kadulje, še enkrat premešaj in pusti potem počivati. Nato raztopi v veliki ponvi 5 dkg masla in vrzi vanj spočito jajčno zmes ter peci kakor ponavadi. Spečeno jed potresi s parmezanom ter ponudi z jabolki ali pomarančami. Ta jed je zelo redilna.

Naučimo otroka
jesti korenček

Rumeno korenje je našim gospodinjstvom že davno znano, vendar pa ga niso upoštevali kot samostojno jed, temveč bolj kot dodatek in začimbo za juhe in mineštre. Korenjekov ugled pa je slino narasel v dobi odkritja vitaminov. Učenjaki so namreč dognali, da je pravo skladišče teh nepotrebni dopolnil človeške hrane. Važen pa je zlasti za pravilno rast otroka, za zloglasni rahitis, ki povzroča, da otroci zastajajo v rasti, dobivajo krivce tanke noge, zvite hrbtenice in škerbaste zobe.

Skoraj vsa zdravila imajo zaradi zgoščene množine zdravilnih snovi več ali manj neprijeten okus, tako tudi naš korenček, otrok ga ne mara jesti surovega, kot bi ga moral, s kuhanjem se pa uničijo dragoceni vitamini. To povzroča preglaVICE mnogim staršem in tako me je neki znanec poprosil za navest in danes se tega ne kesa: njegov otrok je začel jesti korenje in zdaj ima trdne ravne kosti, zdrave

zobe, nima glist, in tudi sicer je zelo odporen proti raznim boleznim. Pri zdravljenju s korenjem so dognali, da otroci, ki uživajo korenje, nikdar nimajo glist, ker jih prežene zoprni okus.

Seveda pa je problem, kako doseči, da bo otrok korenček rad jedel. Vemo, da postanejo mnoge snovi silno neprijetnega okusa in tonja, prav prijetne dišave, če jih razredčimo. In tako sem dognal, da je dovolj, če korenček na polovico razredčimo s poljubnim sadjem, n. pr. s češnjami, s čimer postane korenčekov neprijetni okus naravnost prijeten. Ni pa potrebno, da korenček nastrgamo; otrokom je všeč hrustajoče sadje, ker draži rast z obzobja; zato naj otrok uživa korenček kar s češnjami ali grozdem. Da otroka prevarimo, mu damo najprej samo koren, ki ga ob straneh odrežemo, torej le sladko sredico, ki nima neprijetnega okusa, vendar pa tudi vitamine. Otrok naj vsakokrat, ko ugrizne korenček,

poje zraven dve češnji. To se najbolje obnese pri otrocih, ki jih še nismo silili jesti korenja ali pa, ki ga sploh ne poznajo. Lahko dajemo otrokom sesekljan korenček z raznim sesekljanim sadjem. Ce nima mo sadja, pa pomešamo nastrgan korenček s sladkorjem ter limoninim sokom in otroku se bo zdela da je dinjo.

ŠKROPLJENJE proti krompirjevi peronospori

V naših krajih se goji precej zgodnjega krompirja. Obdelujemo ga tudi precej skrbno, a to obdelovanje je navadno omejeno le na pletanje in osipanje. Škropljenje z modro galico proti peronospori pri nas skoraj niti ne poznamo ali pa ga izvaja le malo kdo, čeravno ima med trtami posejani krompir in ko škropi trte, poškrabpa istočasno tudi krompir z modro galico. Vendar pa je zelo potrebno, ker peronospora napada vse vrste krompirja in v vseh legah, posebno pa v nižinskih in vlažnih. Peronospora zmanjša pridelok in ga tudi poslabša.

Prvi znaki peronospore so bledorumeni lise na zgornji strani in belkaste na spodnji strani listov. Lise postajajo vedno bolj rumenkastorjave in ako je vreme vlažno in toplo se lise širijo in združujejo. Barva listov postaja vedno bolj temna, listi sami pa se začnejo krčiti. Bolezen se pojavi tudi na steblih, kjer opazimo rjavkaste in črne lise. Po steblih pride bolezen tudi na gomolje.

Kjer je podnebje kolikor toliko suho in kjer tla propuščajo vodo, tam nam peronospora na krompirju ne povzroča mnogo skrbi; drugače

pa je v mokrih letih in v težki vlažni zemlji, kjer nam peronospora na krompirju lahko uniči skoraj ves pridelok.

Proti krompirjevi peronospori se borimo s škropljenjem.

Za škropljenje uporabljamo 1 do 1 in pol odstotno raztopino modre galice in apna. Krompir poškrabpamo z navadno trtno škroplnico. Pri škropljenju pa moramo paziti, da poškrabpamo kolikor mogoče spodnjo stran listov, kar dosežemo tako, da podaljšamo navadno cev škroplnice z drugo cevko, ki je zavita v kotu 90 stopinj. S takim škropljenjem dosežemo dvakratni uspeh, in sicer: dobimo večji pridelok, bolj trde gomolje, bogatejša s škrobom in s suhimi tvarinami, zaradi česar tak krompir tudi lažje ohranimo. Škropljenje z modro galiceno-apnenom brozgo bi morali posplošiti in ga začeti izvajati kot onega proti trtni peronospori, zavedajoč se, da bomo le na ta način popolnoma obvarovali krompirjeve njive proti tej glivični bolezni. Vedite, da je škropljenje krompirja potrebno, kdor pa ni o tem popolnoma prepričan, naj vsaj potkusi, posebno ako bo vlažno vreme te dni še trajalo.

Hruševa hrčica

Hruševa hrčica (Cantarinja pyrina) je po nekaterih krajih velika škodljivka na hruškah. Odrasla mušica je komaj 4 do 5 mm dolga, rumeno-sivkaste barve. Ta mušica poklada jajčeca na cvetno brstje proti večeru ob sonenem zahodu konec meseca marca. Samice odlagajo bela jajčeca, 12 do 15 po številu v še zaprt cvet. Na istem cvetu lahko najdemo jajčeca več samic. Valilna doba je kratka; v približno štirih dneh se izležejo črvički, ki se zarijejo v plod, ki se poveča in nekako popači. Ko hruške proti koncu aprila odvetevajo, z lahko opazimo napadene hruške, ki so debele in temnejše barve. V drugi polovici maja je razlika med zdravimi in bolnimi hruškami vidnejša in sicer zato, ker zdrave rastejo hitreje, bolj pa zastajajo v razvoju. Vsaka bolna hrušica vsebuje kakih 20 črvičkov. Ko črvički dorastejo zlezajo iz ploda pri muhi, popadajo na tla, se zarijejo kakih 8 do 10 cm v zemljo, kjer se zabubijo. Bube, ki so rjavo - rumenkaste barve merijo okoli 3 mm. Tako prezimijo; mušice pa izletijo na spomlad.

ZATIRANJE: Za zatiranje tega škodljivca nimamo sredstev; imamo samo preventivna. Hruške, ki kasno cvetijo, ne napadajo mušice. Zelo važno je pokončavanje okuženih hrušk, ki popadajo na tla in tudi tistih, ki še vise razvej. Skrbno jih pobereimo in obremo ter vržemo na ogenj. Direktni postopek, s katerim pokončamo tudi jabolčnega zavijača, obstoja v tem, da razkužimo zemljo. V ta namen nam dobro služi ogljikov žveplec (50 do 100 gr. na kv. m.) ali pa kalijev sulfokarbonat (300 gr. na kv. m.). Tudi namakanje zemlje, ki je pod krono s 5 odstotno kafranovo emulzijo, ki naj se izvrši meseca junija, je koristno. Dobri uspehi se dosežejo tudi z Exalterra (15 gr. na kv. m.) in z Agrocide V Solplant (10 gr. na kv. m.) Sredstva kot so na pr. Tiogamma, Exal itd. v prahu ali tekočem stanju, daje Agrocide WP (150 gr. na 100 litrov vode), uporabljamo v času, ko samice odlagajo jajčeca, tudi nekoliko pomagajo.

Pojalnik - regrat in pirnica tudi sovražniki detelje

Ni dolgo tega, ko smo govorili o najhujšem sovražniku vseh vrst detelj, to je o predenici. Moti pa se kdor misli, da je predenica edini sovražnik in škodljivec detelje. Vsak izkušen kmetovalec ve, da je prav nasprotno res; da je namreč še mnogo rastlin, ki deteljo zajedajo ali dušijo.

Najnevarnejši sovražniki detelje so razen predenice predvsem: deteljni pojalknik, regrat in pirnica. Oglejmo si na kratko njihove življenjske navade pa tudi uspešen način boja proti njim.

Deteljni pojalknik ali kakor ravnjudeje še pravijo, deteljni poletni koren, ježevka ali svečnik, ustreza najboljše podobaj tega zajedavca. Vsakdo, ki se količkaj zani-

ninah detelje in se nasiti s hrano, ki je že pripravljena. Zato pojalknik nima korenin, marveč samo nitke, s katerimi se vsesava v deteljne korenine. In ker si sam ne prideluje hrane, tudi listov seveda ne potrebuje. Zato pa nosi srmatno znamenje vseh rastlinskih lenuhov; ne sme nositi zelene obleke, ki je lastna vsem rastlinam, ki si same pridobivajo svoj kruh, marveč rjavo kaznilnično sukno.

Na deteljščih, kjer se pojalknik razpase; tako da je videti na tisoče in tisoče svečnikov, je črno košnja malo ali da nič. Deteljne rastline, ki jih izsesava pojalknik zaostajajo, v rasti hirajo in včasih docela poginejo. Vsak skrben kmetovalec bo torej tej zajedalki takoj pokosil glave preden dozori seme.

Se bolj nevaren kot na navadni detelji, je pojalknik na lucerni, kar nam bo razumljivo, če pomislimo, da naj bi živela vsaka rastlina več let. Če pojalknik v drugem in tretjem letu uniči del rastlin, je košnja vsa naslednja leta za toliko manjša. Zato pojalknik na lucerni, ki ga pravilno imenujemo: rdečkasti poletni koren — še posebno uničujemo! Edino dobro je to, da je ta pojalknik manj razširjen kot njegov tovariš na domači detelji.

Regrat. Menda je ta rastlina v vseh naših krajih poznana, čeprav naštevajo prirodopisne knjige še celo vrsto drugih imen za ta plevel, ki ga pa vendar v zgodnji spomladi, dokler je še nežen in ne pregrenek, nabirajo za solato vse gospodinje.

Regrat je sicer razširjen predvsem po takih travnikih, kjer boljše trave ne morejo uspevati, ker so tla pogosto poteptana. Spomladi je ponekod vse rumeno od regratovega cvetja, iz volin stebel pa si delajo otroci verige.

Ta rastlina, ki pridelku travnikov škoduje, službi kljub temu ljudem za hrano in še otrokom v veselje, je zelo nevaren sovražnik mladim deteljnim posevkom v prvem letu, tako posevku lucerne kakor tudi drugih detelj ali deteljnih mešanec.

Nadaljevanje prihodnjé

ČITAJTE

LIUDSKI
TEDNIK

ma za naravo je namreč gotovo že opazil na deteljščih, takole ko je prva košnja detelje že spravljena in je detelja spet že približno eno pedenjo velika, čudne rastline rjavo-rumenkaste barve, zelo podobne voščeničnim svečam. Debela stebila so 15 do 30 cm visoka in nimajo nobenih listov. Rastlina zraste izredno naglo, tako rekoč čez noč in takoj nato odpre tudi svoje cvetje, nakopičeno v dolgem od stebela nekoliko temnejše barvanem klastu. Semen obrodi vsaka rastlina na tisoče — seveda, če je prej ne uničimo.

Zakaj pa je potrebno, da deteljni pojalknik na naših deteljščih skrbno zatiramo? Ker je rastlina — zajedalka! To se pravi, da kot predenica tudi pojalknik ne trati svojega časa in življenjske moči s tem, da bi ril s koreninami po zemlji ter si trudoma iskal hrane. Čemu neki — ko pa je veliko bolj enostavno, naseliti se na kore-

DETELJA PREDENICA

(NADALJEVANJE IZ ZADNJE ŠTEVILKE)

Načinov za zatiranje predenice je več. Najzanesljiveje je, da pokosimo deteljo na okuženem mestu in vsaj še pol metra naokoli, ter pustimo pokoseno deteljo na mestu, da se posuši, nato pa jo sežgemo. Da bolj gotovo zgori tudi vsa predenica, prinesimo na okužena mesta še slame, ki jo z deteljo vred skurimo. Nekateri celo polijejo vse skupaj s petrolejem. Nato prekopljemo precej na globoko ves prostor, tako da pridejo morebitni preostali deli predenične rastline globoko v zemljo, kjer ne morejo več škodovati.

Ce pa iz kakršnih koli razlogov ne smemo sežgati z deteljo okužene predenice kar na mestu, jo moramo skrbno v kakl rjuhi zavito z nositi z njive, da se nam med potjo ne raztreščijo in ne okuži. Najbolje je, z nositi s predenico okuženo deteljo na pot ali na cesto in jo tam sežgati, ko se posuši!

Na noben način pa ne smemo s predenico okužene detelje pokrmiliti ali pa vreči v steljo ali na gnoj, niti ne na kompost. Zavedati se moramo da bi na ta način predenico samo širili! Posebno priporočljivo je zatiranja predenice s sežiganjem na

mestu in s prekopavanjem pri predenici na lucerni. Lucerna namreč ostane na enem in istem mestu več let. Če torej na okuženem mestu zemljo prekopljemo na novo in zasejemo, bomo v naslednjih letih tudi na tem mestu lahko kosili.

Poznamo pa tudi celo vrsto sredstev, s katerimi pokončujemo predenico. Na prvem mestu omenjam zeleno galico, s katero škropimo okužena mesta. Raztopina mora biti 15 do 18 odstotna. Ta raztopina uniči vse nadzemne dele detelje s predenico vred ne pa deteljnih korenin. Seveda je treba deteljo najprej pokositi in skrbno odstraniti z njive, da ne raztresamo predenice, a preostalo strnišče poškrabpamo prav izdatno. Enako učinkovito je škropljenje, da prilivamo kislinno vodo, ne pa obratno, ker se sicer lahko pripeti nesreča! Nadalje priporočajo zatiranje predenice s kalijevo soljo. Nadalje imamo tudi protipredenične cafarove pripravke, ki so se dobro obnesli!

Skrben gospodar, ki deteljšča pregleduje, opazi in uniči predenico pred prvo deteljno košnjo. Pri košnji namreč je skoraj nemogoče tako postopati, da se ne bi s predenico okužena detelja kolikor toliko zmešala med neokuženo. To je tembolj, ako predenica že napravlja seme. Vsekakor moramo vsaj po prvi košnji takoj zatreti predenična gnezda, iz deteljnega semena pa odstraniti in uničiti kolikor mogoče vse, kar je okuženo. Močno okužena deteljšča je najbolje takoj po prvi košnji preorati.

Dober gospodar se bori proti predenici, ne da bi ga kdo k temu silil. Zal to ni zadosti. Dokler se bodo našli zanikrni kmetovalci, ki pustijo, da se predenica po mili volji bohoti po njihovih deteljščih in morda celo sosedom prodajajo s predenico okuženo — vse dolje tudi dobri in skrbni gospodarji ne bodo docela varni pred to zajedalko!

Treba je torej vedno skrbno pregledovati svoja deteljšča, da se morda ni zanesla vanjo predenica, čeprav smo sami sejali zanesljivo čisto seme, treba pa je pregledovati tudi sosednja deteljšča, in — če gospodar zlepa ne mara — prisiliti ga, da predenico zatre. Tudi naj gospodar naroči koscem, da javijo gnezda predenice.

In kar nam bo v boju proti predenici najbolj koristilo, ponavljam še enkrat: kupujmo seme detelje pri zanesljivih semenarnah in trgovinah, ki nam nudijo res zajamčeno čisto seme brez predenice.

Hotel sem torej opozoriti naše kmetovalce na to hudo zajedalko deteljšča, ker sem se ne dolgo od tega prepričal na lastne oči, da imamo tudi v naši najbližnji okolici, kakšno njivo okuženo po predenici.

ZA DOBRO IN ZDRAVO MLEKO

HLEV

Prva skrb naj nam bo, da je hlev snažen, zračen in pa svetel. Zliva, ki je zaprta v zatohlih, nezračnih hlevih, podleže prej ali slej jetiki. Na jetiki bolne krave nam dajejo manj mleka kot pa zdrave in njih mleko je za ljudi nevarno, ker je okuženo z bacili. Ker je bilo ravno pred dvema leti v naši coni na vsej govelji živini poizkusno cepljenje s tuberkolino je bilo ugotovljeno, da ni pri nas niti - odstotek živine jetične, je ta nevarnost v naši coni zanekrat odstranjena. Dalje je v nečisti hlevih, ki niso nikdar razkuženi, zalega najrazličnejših živalskih bolezni. Razen tega pa so nečisti hlevi vzrok mnogim napakam mleka, masla in sira. Nečisti hlevi povzročajo slab duh in okus mleka in masla. Napihovanje sira, ki nam lahko uniči cele zaloge, je premnogokrat posledica nečistoče v hlevih.

Torej skrbimo, da bo hlev čist in

snažen. Odstranjujemo sproti gnoj iz hleva! Pobesimo stene večkrat z apnenim beležem. Tudi dobro očiščena tla moramo večkrat poškrabpiti z njim. Apno uniči vse škodljive glivice, ki povzročajo razne bolezni živine, okužijo mleko in mlečne izdelke.

KRMA

Zivino krmimo obilno in redno, ker se akrava pri gobcu molze. Krma naj bo dobra (nepokvarjena). Plesniva ali drugače pokvarjena krma povzroča obolenje živine in zmanjšanje mlečnosti. Pra tako škodi tudi ugresta in mokra zelena krma, ki govedo nevarno napenja, na drugi strani pa je mnogokrat vzrok napihovanja sira.

Pri prehodu od suhe krme k zeleni bodi previden! Prenagel prehod ima za posledico drisko. Tudi kakovost mleka trpi pri naglih prehodih od suhega k zelenemu krmiljenju.

MOLZA

Kakor pri hranil, tako naj bo vedno red tudi pri molzi. Med eno in drugo molžo naj bodo po možnosti enaki presledki. Napačno bi bilo na primer, da molže pozimi ob 7. zjutraj, opoldne in ob 6. zvečer. Od 7. zjutraj do pol dne ima krava komaj 5 ur časa za tvorbo mleka. Od pol dne do 6. ure zvečer 6 ur, od 6. ure zvečer do 7. zjutraj pa celih 13 ur. Ze te številke nam jasno povedo, da taka molža ni pravilna.

Vime izmolzi popolnoma, ker ima zadnje mleko največ toščice. Dokazano je tudi, da krava, ki je docela ne pomolze, izgublja mleko. Nekateri imajo navado, da polagajo krmo med molžo, drugi po molzi. Glavno je, da ne polagajo krme med molžo, da brez potrebe ne vzemirjaš krave in smetiš mleka. Ne čisti hleva in ne kidaj gnoja med molžo, ker s tem napolnjuješ mleko s smrdljivim amoniakom.

Preden začneš molziti, operi sebi roke in kravi vime. Tega seveda ne smeš opraviti površno, ker povzročiš s površnim ravnanjem več škode kot pa dobitka. Najdejo se gospodinje, ki zamazano kravje vime le malo obližejo z vodo in nato začnejo molziti. Pri stiskanju seskov se kravjek zmešča in se cedi ves čas molže v obliki zelenkaste gošče polagoma navzdol proti koncu sesca, kjer se meša z mlekom. Kaj naj rečemo k takemu ravnanju? Čudež bi pač bil, če bi tako mleko ne pokvarilo masla ali sira. Umazano vime operimo, da bo popolnoma čisto!

POSODA

Za molžo uporabljaj dobro pocinjeno posodo, ne pa lesenih golid. Lesena posoda se napije mleka, ki se skisa in razkraja v lesu. Zato je ne boš nikdar dovolj čisto opral. Pocinjeno posodo očistiš mnogo lažje kot leseno. Posodo, ki jo rabiš za mleko, ne uporabljaj za nobeno drugo stvar. Po vsaki uporabi dobro operi posodo z gorko vodo in jo potem usuši. Najbolje jo usuši na soncu, ki uničuje teden moraš umiti posodo z vrela vse škodljive glivice. Vsaj enkrat na vodo, v katero si dal nekoliko sode ali pa z apnenim beležem in jo potem izprati s čisto vodo. Na to ne smeš pozabiti posebno v teh mesecih, ko se mleko zaradi toplote posebno rado skisa.

MLEKO

Tvoja poštenost zahteva da oddajaš odjemalcem samo sveže, čisto in naravno mleko. Voden, kislo in nesnažno mleko, mleko bolnih krav, dalje mleko nekaj pred ali v prvih dneh po otelitvi ne smemo oddajati. Zapomni si, da s prilivanjem vode in posnemanjem smetane škoduješ te sebi in skupnosti. Če molžeš trikrat na dan, pusti opoldansko mleko sebi, jutranje in večerno pa oddaj odjemalcem.

Presajanje

Večkratno presajanje ali pikiranje mlajših rastlin je v vrtnarstvu zelo važno, posebno pa v evellčarstvu. Za nas prihaja le v poštev pikiranje pri nekaterih zelenjadnih rastlinah. S pikiranjem rastlinice ojačimo, ker jim obenem prikrajšamo glavno korenino. Tako prisilimo rastlinice, da poženejo več stranskih korenin. Posebno priporočljivo je pikiranje za paradiznike, zeleno (šefin) cvetačo in pa tudi za druge kapusnice.

Zelenjadne rastline pikiramo, ko so razvile prva dva para lističev, lahko pa tudi nekoliko pozneje. Da jih preveč ne poškrabpamo, jih moramo z ročno lopatico ali s klinom privzdigniti in potem izruvati. Izruvane rastline pikiramo na dobro pripravljeno zemljo v razdalji 5 do 10 cm. Pikirane rastline na rahlo poškrabpamo s postano vodo in jih zasenčimo. Dobro je tudi, če jih večkrat na dan poškrabpamo.

Rastlinice, vzgojene pod steklom, moramo prej utrditi, preden pridejo na stalno mesto, da nam pozneje ne zaostanejo v rasti, oziroma, da se zaradi spremembe celo ne posušijo.

DOBER DOB

PREŽIHOU

VORANC

Vojni roman slovenskega naroda

XVII

Zunaj se je jeklena nevihta urno bližala s črnimi koraki zakajene tuleče pošasti. Skozi ozračje je huskajoče poplesaval en sam oduren mozeg pretresujoč odmev razbesnelih izstrelkov in kamenja. Sklonjenih hrbtov sta se reševalca plazila po izkopanem prekopu, prvi Pekol drugi Kalivoda. Segal, ki je bil ravno na vrsti v prekopu ter se je vzdržal le še s skrajnim naporom svojih živcev pri delu, se je začudil. Za kaj več pa ni imel časa, ker sta reševalca planila mimo njega proti Heldu. Tudi on se je mehanično dvignil iz jarka.

V prihodnjem hipu pa je zračni pritisk vse tri zagnal nazaj v jarek, iz katerega so skočili. Očem je vzelo vid, v obraz jim je puhnila žveplena toplota. Tam za Heldom nekje se je razkadila granata.

Komaj sta Pekol in Kalivoda dobro zapustila tovariše, so drug za drugim popadali v kaverno Popovič, Segal, Pekol in Kalivoda. Kot bi jih poslal nazaj pritisk bruhajočega žrela, Kalivoda se je držal z obema rokama za usta, iz katerih mu je curljala kri ter se med okrvavljenimi prsti vlivala na tla.

«Ali si ranjen?» Vprašanje, ki je bilo popolnoma nepotrebno, mu je zastavil Janoda. Kalivoda ni mogel odgovoriti, le nekaj hohotal in kimal, potem se je pa sesedel na steno.

Hkrati se je kaverna v temeljih zamajala. Okrog nje je neprestano treskalo. Ognjeni pas je došel do njih. Za trenutek so vsi pozabili na ranjenca. Če strop ne vzdrži, če se vdado stene...? Toda to je bila abotna misel. Barfuss se je prvi spomnil na Kalivodo. Bil je za take reči sploh kakor rojen. Ze je imel v rokah neko krpo, počenil k ranjencu ter mu začel otirati kri. Potem je pristopil še Segal z velikim zavojem obvez, katerih je nosil s seboj za deset drugih. Kalivoda je imel neprijetno rano; droben projektil mu je preluknjal desno čeljust, mu izbil nekaj zob in ranil jezik. Stvar nj bila po Barfussu mnenju tako huda, toda bila je zelo boleča. Kri je močno tekla in Kalivoda ni mogel govoriti. Obvezali so ga in mu kolikor mogoče mehko postlali na tleh.

Potem je okrog kaverne razbijalo do noči. Niti straže niso mogli postaviti zunaj, temveč so morali ždeti v brlogu in čakati, da pride, kar ima priti. Naposled so imeli še srečo. Bilj so na varnem in dokler strelja artilerija, se ni bilo bati napada pehote. Tudi Kalivoda je imel srečo, ako se pomisli...

Da, imel je srečo, da je odnesel glavo. Rana se mu je sicer razbolevala, dasi se je kri ustavila, in že celo uro je neprestano mrmral in vzdihoval. Janodi je začelo tovariševo tarnanje počemaloma presedati. Ni mogel spati, ker je ležal tik njega. Dvakrat se je že okrenil k njemu, tretjič pa je le zini:

«Kaj boš tarnal, dragi moj; Boš pač jezik malo manj gnal. Poglej Helda!»

Na Helda so mislili ves čas. Tega reveža je gotovo razneslo pod nebo. Večina je popoldne prespala, toda ne s tistim sifim, počivajočim spancem, temveč v nekem raztrganem nemiru, ki ga je vsak trenutek prekinjala nespečnost. Tega pa ni bila kriva kanonada, pač pa neki drug, nemiren občutek; mogoče Kalivodina prisotnost in njegovo tožeče mrmranje, mogoče prevelika izčrpanost, mogoče strah pred neznanim.

Protj večeru je Stefanjč dejal:

«Če kmalu ne dobim kaj mokrega, ne vem, kako bo!» Izrekel je nekaj, kar je vse neznosno mučilo. Pekla jih je strašna žeja. Pili prav za prav še niso, odkar so zapustili barake pri železnici. Včeraj, ko je še rosilo iz oblakov, se ni nihče spomnil na rjavo brozgo, ki je pol zela po jarku, danes bi pili menda tudi to. Občutek gladu je bil veliko manj neprijeten; zdelo se jim je, da bi glad takoj izginil, če bi se mogli napiti česa mokrega, ledenega. Zadnje kapljko mokrote, s katero je roj razpolagal, je malo prej Segal skušal vliči Kalivodi v grtanec, kar se mu pa ni posrečilo.

Oči vseh so se obrnile k Almerju. Ta je to opazil, a se ni ganil, temveč je strmel v tla. Vedel je, kaj gori iz teh oči. Eno samo veliko vprašanje: Kaj bo...?

Ker niso dobili odgovora, je Rainer vprašal naravnost:

«Almer, ali se ti ne zdi, da smo odrezani od naših?» Namesto Almerja je odgovoril Palir:

«Gotovo smo odrezani! Se potem lahko sodimo, da Italijan bombardira svet desno od nas, proti vzhodu, sluteč naše linije tam. Temu se imamo zahvaliti, da smo dobili le zadnji pas kanonade na glavo.»

«Najbrž so naše potisnili nazaj, mi smo pa ostali spredaj!» Amunov glas je bil mrzel, prepričevalen. V odgovor ga je zadelo nekaj obupanij oči. Barfussove so sijale, kakor bi hotele reči: Menda si komaj čakal na to! Amun pa se ni ganil.

Nekaj časa so molčali. Zunaj je še vedno divjalo obstreljevanje jarkov. Zdj se je prvi predramil Almer:

«In kaj bo zdaj?» je postrežljivo odvrnil Demark «Preprosta stvar: O mraku bo konec kanonade, ponoči bodo Italijani spet napadali in če nas že to noč ne bodo ujeli ali pa pobili kot mačke v tem brlogu, potem bomo jutri zopet priče nove kanonade. In tako dalje...»

Demark je raztrgano govoril nemški, toda razumeli so ga vsi. Njih položaj je bil res obupen, toda če so še tako napejnali možgane, niso videli nobenega izhoda. Tudi Stefanjč, Amun in Palir niso na boljšem, kljub temu da so se na videz zabavali z zadregu drugih.

Almer je že prej nekajkrat pogledal skozi izhod. Zdj se je znova splazil ven. Zdelo se je, da se kanonada oddaljuje. To pot pa ni več skočil nazaj v brlog, temveč je kar z višine ukazoval.

«Mrak se že dela in vsak čas lahko napadejo. Eden naj ostane pri Kalivodi, drugi pa ven.»

To je bilo pametno povelje, treba je bilo nekaj ukreniti, kajti čakanje v jami res ni imelo smisla. Pri Ka-

livodi so pustili Barfussa, drugi so se splazili ven. Zunaj je res začel legati mrak, to se pravi, začela je svetiti nočna svetloba fronte. Kanonada se je že prestavljala v zaledje. Odločili so se, da bodo čistili rov pred kaverno, ki bi jim omogočal vsaj obrambo na prostem.

Začeli so z vso previdnostjo. Delo ni bilo lahko. Z nočjo so zaprskali avstrijski jarki. Na dveh, treh krajih je tudi že zavrelo: Ratata rr... So že začeli. Pred kaverno je bilo še nekako tiho, toda muhe so že na gosto frčale sem od naših. Dva sta stražila, drugi so se zarili v zemljo. V pričakovanju skorajšnjega napada jim je delo šlo hitro od rok. V dobri uri so stari rov toliko očistili, da so se za silo lahko prilepili na njegovo dno. Toda napada ni bilo. Čudno, pod njimi in proti vrhu je že vrelo, tam preko Soče na podgorski strani pekeli sploh ni prenehal, tu pa ni bilo nikogar na spregled. Motile so jih rakete, ki so jih naši neprestano metali. Takrat se ni smel nihče ganiti. Se huje je bilo, kadar je začel stikati po pobočju kak žaromet. Ta hudič je bil kakor smola. Kakor bi iz temne daljave strmelo veliko zlobno oko, je gledal snop svetlobe cele minute na mesto, kjer so bili pribiti k zemlji.

Moralo je že biti blizu polnoči. Dvakrat so že zamenjali lopatice s puškami, da so z njim posvetili v smer, kjer je prej ležal 87. polk. Videli sicer niso ničesar in tudi vedeli niso, kam streljajo in ali sploh streljajo, toda močna želja po ohranitvi, po uveljavljanju jih je gnala k temu. A tudi na to izzivanje jim ni nihče odgovoril z napadom.

Tedaj se je Demark polglasno spomnil:

«Almer, na vsak način moramo najti z našimi zvezot!» Govoril je, kakor da bi poveljeval on.

Zvezot! Demark je imel prav. Ako nocoj ne dobijo zveze, bodo morali čakati spet do prihodnje noči. Cutli li so, da jim pešajo moči. Tudi živeža ni bilo, ne pijače: In Kalivoda... Kalivoda se mora na vsak način spraviti na varno...

Almer je neodločno migal z glavo in strmел zdaj v enega z daj v drugega. Pretaklo je nekaj težkih minut. Potem se je Demark odločil:

«Jaz jih pojdem iskat, velja, kar velja...»

«Sam ne moreš, biti morata dva,» se je znašel Almer. Vsi so razumeli, kaj pomeni to: Če se enemu kaj zgodi, lahko še drugi izvrši nalogo...

Spet je nastal kratek molk, ali krajši od prvega. Zdelo se je, da vojaki čakajo frajtarjevega povelja. Toda Almer je molčal. Tedaj se je oglašil Pekol:

«Bom pa jaz šel s teboj!»

Drugim je bilo žal, da so zamudili in se niso oglašili pred njim. Ali je to bila tista hrabrost, o kateri je toliko govoril Hergott? Ne, tega niso čutili, vedeli so le, da jim zveza z njihovimi lahko reši življenje in da se je za to ceno treba boriti, tvegati...

Almer je Demarku in Pekolu še nekaj dopovedoval, nato sta izginila proti vzhodni strani.

«Saj ni dalč; saj mora biti kar tam za onim robom,» je Almer še šepetal za njima, Rainer pa je dodal nekoliko smejeje:

«In po Kalivodo naj pridejo!»

Od trenutka, ko sta tovariša izginila za krtnasim robovjem kotanj in lijakov, je ostale navdal nov pogum. Nekateri so se zagledali v nebo, kjer je bilo opaziti nekaj zvezd, kot bi z njih pomočjo hoteli ugotoviti čas odhoda in na ta način izračunati čas, kdaj bi se poslanca že spet lahko vrnila k njim. Potem so čakali. Vsaka ura je bila hušša, nemirnejša. Rezgetanje granatnih obodov nad glavami so komaj slišali, tudi neskončno ratatanje strojnic jih ni toliko vznemirjalo, kakor negotovost tega čakanja. Nekajkrat so nekateri slišali nek šum, kakor bi kdo praskal po zemlji, toda bila je le domišljija, ki je delovala. Roke so jim odpovedale in nihče ni imel veselja, nadaljevati z delom. Potem se je nekje dalč začelo svitati. Hkrati se je začela kaditi jutranja megla. Zdj bi se bilo upati, najugodnejši čas je zjutraj v megli. Toda prišel je svit tudi do njih, se spremenil v dan, megla je počasi skopnela in onih dveh ni bilo nazaj.

Pogovori o jeziku

(Nadaljevanje s strani 8-9.)

Mast, Mastbaum, ki pomeni danes jadrnik, jambor. Postelja je nekoč bila kaj preprosta; ime kaže, da je zadoščalo malo stelje (postelja je sorodno s stlati steljem). Nekoč so res pisali s peresom (z gosjim mamreč), ime je ostalo; tudandanes so peresa jeklena; tudi di svinčnik se tako imenuje, ker je bil nekoč iz svinca, danes pa ni na njem niti trohice te kovine več, marveč je iz grafita. Tu so torej kulturnozgodovinski vzroki povzročili spremembo.

Kot vzrok spremembam besednega pomena omenimo lahko še varčevanje v izražanju. Armada — v latinščini je bilo: turba armata (množica oborožena); jezik je ohranil samo značilni del: armata (oborožena), prvi del je opustil. Podobno tudi univerza; nekoč je bilo universitas litterarum (skupnost znanosti). Spomnimo se, da govorimo avto (nam.

avtomobil) in kino (nam. kinematograf). Sem grede tudi atencas, fizkultura (fizična kultura) itd.

Kakor se novce v prometu, obrabi, tako tudi beseda. Kandidat je bil v starem Rimu tisti, ki se je potegoval za kako službo in se je zato oblekel v belo (candidus — bel). Danes pa govorimo o črnooblečenih kandidatih. Govorimo o večji in manjši polovici in pravimo, da ima kako mesto 5 ali 6 četrti, čeprav more imeti kaka stvar samo 4 četrti. Plomba pomeni nekaj, kar je iz svinca (lat. plumbum — svinec), a vendar govorimo o zlatih plombah. Tudi srebrni goldinar se nam ne zdi nič čudnega čeprav pomeni goldinar prvotno zlatnik (prim. nem. Gold). Nihče se ne zavzame, če sliši o štirioglati šipi in vendar ima taka šipa 8 oglov. Kratkoročno predavanje lahko traja zelo dolgo, kratko predavanje pa utegne biti dolgočasno. Sonce, pravimo, da vzhaja in zahaja, kakor so nekoč mislili, preden je Galilei dognal, da sonce lepo miruje. Take nesmiselnosti pa danes niso več nesmiselnosti, ker se je prvotni pomen

izgubil. Pač pa nas moti, če bi kdoli besede, katerih pravi pomen še živi v naši zavesti, nelogično vezal. Rdeče črnilo n. pr. se res sliši veruar se dobro zavedamo, da to ni prav.

Včasih pa ljudje kako besedo po svoje razlagajo in ji pripisujejo krivi izvor in zato napačen pomen. Temu pravimo preprosta etimologija. Po tej etimologiji so se nekatere oblike udomacile tudi v pisavi. Prvotno n. ur. je bilo sečan (februar) od sekati, prim. hrv. siječani, zaradi svečnice pa so ljudje ta mesec prekrstili v svečan. Danes pišemo velmož in mislimo, da je to velik mož, prvotno pa je bilo velmož od vel in moči, možem (morem), tisti, ki veliko zmora». Pravičen je pridevnik velmožni (ne: velmoški). Iz lat. pistrina, nem. Pfisterrei (soba, v kateri se peče) bi nastalo fištrna, beseda pa so naslonili na hiša in tako je nastala hištrna. Iz ital. mancare je nastala manjkati; pišemo pa nj, kakor da je iz manj. Nekateri pišejo sinaha nam. snaha, ker mislijo na besedo sin, dasi je prvotno bilo sneha.

«Zdaj smo pravi ujetniki.»

Janoda, ki je to dejal, se je s tveganim pogledom zastrmel proti ozkemu izhodu kaverne, od koder je padal vanjo ozek šop dnevnih luči.

«Kakšni ujetniki? Saj nihče ne ve za nas!» mu je skoraj surovo odgovoril Palir.

«Ko bi bili vsaj ujeti...!»

Amunov vzdih ter molk, ki je po njem nastal, sta pričala, kakšno razpoloženje je vladalo v brlogu. Brez tega bi Almer, Segal in še nekateri drugi težko požrili željo, ki jo je Amun tako odkrito izrazil.

Bili so res v obupnem položaju; že tretji dan so bili odrezani od stotnije ter od avstrijskih jarkov sploh, brez tople jedi, brez kapljice pijače zakopani pod skalo, okrog katere je že drugi dan neprestano razbijala kanonada. Poleg njih na tleh se je valjal ranjenec, ki mu nihče ni mogel pomagati. Rezervne porcije so bili prehitro pospravili. Tudi tobaka ni bilo več in kadilci so zamaž preobračali žepe, stikajoč za poslednjim prahom tobaka. Vrh tega je zmanjkalo še sveč. Zadnje svečo je zasegel Almer in jo spravil za skrajno potrebo. Le municije so imeli dovolj, kajti v kaverni so našli dva zaboja patron in nekaj tucatov ročnih granat.

Najhuje je bilo, da niso videli nobenega izhoda iz trenutnega položaja.

«Ko bi pa Demark in Pekol le prišla do naših...?»

«Mogoče sta dospela do njih, pa ne moreta nazaj,» je dejal Popovič.

Njegova misel je vplivala tako porazno, da sta celo Segal in Almer povesila glavi nizko na kolena.

Barfuss se je pričel rogati:

«Ali naj natakemo srajco na bajonet?»

Popoldne je postalo naravnost nezno; ne le da se je kanonada stopnjevala, tudi s Kalivodo ni bilo več mogoče izhajati. Mrmral je s slabotnim glasom kakor črvček v travi. Težje kakor njegovo mrmranje, je bilo prenašati njegov pogled, njegove vprašujoče, očitajoče oči. Janoda mu je skušal dopovedati, da so odrezani in da čakajo na zvezo.

Kalivodine oči pa niso bile s tem zadovoljne. Videlo se je, kako rad bi nekaj odgovoril. Janodi se je ranjenec zasmilil in ga je še dalje tolažil:

«Prav za prav, Kalivoda, si lahko zadovoljen s tem, kar si izkupil. Glej, midva sva prišla skupaj k bataljonu in ti boš nocoj v bolnišnici. Preden ozdraviš, bo vojne že konec. Nas pa še čaka...»

Ranjenčeve oči so buljile v Janodo: zdelo se je, da mu prijateljstva tolažba še veča bolečina. Ali je morda uganil, da Janoda tolaži bolj sam sebe kakor njega? Ker ni mogel zaradi zatekle rane okreniti glave, si jo je pokrtil z obema rokama. In bolesto grgranje njegovih, s krvjo zalitih ust je bilo še močnejše kakor prej...

«Za bolnika je najbolje, da ga pustiš v miru!» je zaklical Rainer, ker mu je stokanje nezno rezalo živce.

Nekateri so poskušali zaspati, vendar je spanec bežal od njih, čeprav so bili tako trudni, da bi spali noč in dan. Celo Holman, ki je bil pri roju znan kot največji poležuh, se je moral prepričati, da zaman rine glavo pod odejo. In čudno, sčasoma so jim urneje začeli teči jeziki. Cim bolj se je nagibal poldan, tem bolj tvegane, objestne misli so jih navdajale.

Janoda je razlagal, kaj bi bilo po vojni najpametnejše storiti. Njegovo mnenje je bilo, da bi se bilo treba prav bogato oženiti in se potem poživljati na ves svet.

«Bogatih nevest, posebno pa vdov bo po vojni na pretek.»

S temi besedami je zaključil svoje razmišljanje.

Barfuss pa je še dalje razpredal načeti razgovor. Pri-povedoval je, kako je slišal govoriti, da ima Rotšild hčer, ki je sicer normalna, lepo razvita in mlada, le glavo ima svinjsko. Zaradi tega se ne more omožiti, kar je delalo očetu že velike preglavice. Vsak ženin se je skesal, čim jo je videl v obraz. Zato je Rotšild zdaj povišal doto; prej ji je dajal le deset milijonov, kdor pa bi hčerko poročil, dobi petdeset milijonov. Na ta način upa, da bo hčer spravil v denar.

(Nadaljevanje sledi)

OB OBLETNICI MURNOVE SMRTI

Cez leto dni osorej bo preteklo že petdeset let, odkar je v stari ljubljanski cukrarni umrl eden naših največjih pesnikov, ki je s svojim življenjskim občutjem, umetniško tehniko in slogom vplival na marsikatero našega najnovejšega pesnika od Golarja preko S. Kosovelca do Kajuha.

Njegova življenjska pot je bila sila težka, pravi križev pot. V tedanji meščanski družbeni ureditvi mu je določilo takšno pot na Golgoti že njegovo socialno poreklo. Bil je namreč nezakonski sin ubogé ljubljanske služkinje. Prva leta je preživel kot rejenc na kmetih v okolici mesta. Telesno šibki deček je postal spriču bridkih življenjskih skušenj že zelo zgodaj nezaupljiv, varnega se je počutil samo v naročju prirode. Ko so ga prišli iskat, da bi se vrnil v mesto študirat, se je menda pred ljudmi skrtil v visoko žito in je ves trepetal, ko so ga v njem odkrili in odpeljali s seboj.

Kot srednješolec je stanoval v stari cukrarni ob Ljubljani, ogromnem, mrkem poslopju, kjer so živeli siromaki vseh vrst, delavci, mali obrtniki, pisarji in študentje. Ivan Cankar, ki je cukrarno opisal v noveli «Nina» in drami «Lepa Vida», jo imenuje «mrtašnica» modernih, saj sta tu zaključila svoje mlado življenje kar dva izmed četvorice, Dragotin Kette, kmalu za njim pa še Josip Murn. Tudi v svojih srednješolskih letih Murn ni ljubil hrupne družine. Iz cukrarne ga je ob Ljubljani po Poljanskem nasipu samotnega vodila pot na gimnazijo, ki je tedaj stala še na sedanjem Vodnikovem trgu. Na gimnaziji se je seznanil z Otonom Zupančičem, Cankarjem in Kettejem. Ta četvorica se je poslej vedno shajala v cukrarni, prebivala slovanske romantične pesnike in se navduševala za slovansko ljudsko pesem, kasneje tudi za zapadnoevropske moderne poete in si medsebojno ocenjevala lastne verzje. Iz sive hiše ob Ljubljani je prijateljska družba kaj rada krenila na ljubljansko polje proti Stepanji vasi in Fuzinam, se potapljala v lepote prirode in se žele ob mraku vračala v mesto.

V mladem Murnu, ki ni nikdar poznal toplote družinskega ognjišča, se je oglašilo tudi hrepenenje po ljubezni. Lepo in razvajeno dekle iz ljubljanske meščanske in trgovske hiše je kakor nekaj Primičeva Julija Prešernu postalo poetu-proletarcu Murnu romantični ljubezenski ideal. Ob meglenih jesenskih večerih je Murn hodil na mestni trg in čakal vdano, kdaj bo lahko ugledal skozi zavese razkošno razsvetljenih oken tenjo svoje boginje Alme. Osmošolci ljubljanske gimnazije so tisto leto izdali pesniški zbornik z naslovom «Na razstanku». V njem je objavil venec pesmi, posvečenih svojim izvoljenki, tudi Murn in ji poklonil izbran, v rdeče usnje vezan in zlato obrezan izvod. Almin odgovor je Murn prejel po tretji osebi na Dunaj, kamor je medtem odšel nadaljevat študije. Zahvalila se mu je za pozornost in odvrnila, da nima nič proti temu, če ji mladi pesniki dvorijo...

Murna je ta odgovor težko prizadel. Razočaral se je nad človeško ljubeznijo in skoraj bi izgubil vero v človeka in njegovo plemenitost. Tudi visokošolski študij gospodarstva in prava, ki mu ga je določila Trgovska zbornica, ki ga je študiral, ga ni prav nič zanimal in veselil. Na Dunaju se je v telesno slabotnem pesniku prvič ugodneje oglašila socialna bolezen siromakov-jetika. Opustil je visokošolski študij in se vrnil v domovino. Preživljal se je v Ljubljani kot pisar pri Trgovski zbornici in raznih advokatih. Da bi se telesno okrepil in si spet pridobil zdravja, pa tudi večrega zaupanja do življenja in ljudi, je na povabilo svojega sošolca in nekega rodoljubnega mecena odšel za daljšo dobo na zdravljenje v Cervlje na Gorenj-

sko in v Podrago na Vipavsko. Na deželi je skoraj docela pozabil na razočaranja v meščanskem okolju in družbi. Ves se je predal večno snujoči in neprenehoma se pomlajujoči naravi ter se spojil s svojim preprostim ljudstvom, njegova rednim, poštenim življenjem in delom. Srce mu je zapelo ob kmetijskih svatbah, proščenjih in praznovanjih, oči so se mu zaiskrile ob večernih razgovorih s kmetijskimi očanci in nedolžnih vasovanih pri dekletih. V predanem sožitju s slovensko zemljo in njenim preprostim delovnim ljudstvom je človek in poet Murn našel svojo življenjsko srečo...

Zdravje se mlademu pesniku kljub temu, da se je z vsemi silami oklepal življenja, ni več vrnilo. Rane, ki so mu jih prizadejale krivične družbene prilike tistega časa in bridka osebna razočaranja, se nikakor niso hotele zaceliti. Ko je v naravi sijala, brstela in dehtela dvaindvajseta pomlad, se je popotnik Murn utrujen vrnil v svojo hišo ob Ljubljani, legel na bolniško posteljo in 18. junija 1901 umrl. Grozotna slutnja krivične rane smrti je v njem živela že dolgo časa:

Tam zunaj že tulpe žarijo, prsteni nad poljem gre vzduh, vse bilke od sonca bleščejo in sveti od sonca se plug.

Ni mi dobro. Jaz venem in hiram...

Murn-Aleksandrov spada med naše najčistejšje lirike. V njegovi umetnosti ni nič razumsko iskane, ga in zlaganega, vse je samo pristno čustvo. Po svoji tehniki je Murn prav za prav slikar-impresionist, enako sveži in nežni kakor Ivan Grohar. Pesnik sprejema z očmi zunanje vtise, barve in vzdušja, toda ti pokrajinski vtisi so mu vsakokrat tudi verno zrcalo njegove duše, čustev in razpoloženj. Tako njegova umetnost pre-

JOSIP MURN-ALEKSANDROV

haja tudi v simbolizmu. Pusto, poškoeno in z meglami zavešeno jesensko polje; v nedogled segajoča zasnežena ravnina, kjer se za hip oglase kraguljčki, da je nato tišina še obupnejša; zimski večeri, ob katerih v daljavi praznično pozvanja, nekdo pa samcat in zamišljen sedi ob ognjišču, ki ugaša; dolge, črne noči, ob katerih ves svet počiva, le drobna grlica v kletki nemirno gruli: vse to so zunanji ustrezajoči okvirji, v katere pesnik vlogo svoja lastna notranja občutja ožnostni in osamelosti, hrepenenja po človeški sreči ter slutnje svoje prezgodnje, nasilne smrti. Ko pa Murn zapusti mesto in odide na deželo, se ves razživi, barve postanejo svetle in sončne, toni sproščeni in igrivi. Tedaj slika naše kmetijske domaćije z izbami, kašča, mi in rožami; zdravo kmetijsko delo na polju preko vseh letnih ča-

sov, ki ga uravnava pratika; kmetijske nedelje in svatbe v praznjih oblekah, bleščecem nakitu in pisanih trakovih; našo zemljo, ki jo Murn doživlja v vsej svežosti in polnosti njenih barv, vonjev in zvokov. Da, Murn je tudi muzikant. Ne le slikar! Preberite z občutkom njegovo «Sentjanževno», kjer opera čare slovanske kresne noči, ali pa «Vlahe», molovsko balado o težkem življenju revnih istranskih Čičev, pa boste videli, kako glasbeno učinkuje njegovi vokali in refreni! Kakor je njegovo občutje pogosto čisto preprosto ljudsko, tako tudi njegov slog, pesniški izraz pogosto spominja na našo ljudsko pesem, pri kateri so se vsi naši moderni s pridom učili:

Kakor roža na poljani vsa mi v svatovskem bleščiš, ali greš mi v svate, dekle, ali sama se možiš?

SNG-TRST

Na predvečer «Dneva slovenske kulture» in v naslednjem tednu je uprizorilo SNG vrsto predstav na prostem na stadionu «Prvi maj» pri Sv. Ivanu.

Predstave so se vršile v tem redu:

V soboto 11. t. m. «Ogenj in pepela Mire Pucove»;

V torek 13. t. m. Molièrov «Tartuffe»;

V četrtek 15. t. m. Ostrovskega «Donsna služba»;

V soboto 17. t. m. Nušičeva «Sumljiva oseba»;

V nedeljo 18. t. m. «Kobilice» Hellmanove;

V sredo 21. t. m. Molièrov «Tartuffe».

V torek 13. t. m. je moral ansamblj zaradi dežja prekiniti po II. dejanju predstavo Molièrovega «Tartuffea». Vse predstave so bile na prav takem višku kot pri premierah in reprizah v dvoranah. Vse predstave so bile dobro obiskane in so nudile občinstvu velik umetniški užitek.

Oj, ti dekle, dekle moje, pojdi, pojdi za menoj, kakor veter z drobno travo jaz igral bi se s teboj!

Murn-Aleksandrov je velik pesnik tudi za današnji čas, čeprav nima izrazito socialnih motivov in pesmi za «današnje rabo», kakor n. pr. njegov prijatelj Zupančič. Poezija zajema in mora zajemati življenje v vsej širini, zato morejo biti in so vedno bile njen predmet tudi ljubezen, hrepenenje, osebna bolečina, priroda, domača zemlja in ljudstvo. Murnova lirika ni zaverovana samo vase in ni izraz pokvarjenega meščanskega človeka, zato ni ne individualistična in ne dekadentska. Naslonjena je oblikovno in vsebinsko na naše ljudstvo, ki je še vedno neizčrpna zakladnica za našo besedno, likovno in glasbeno umetnost.

Dr. JOZA MAHNIC

ISTRSKI KOMPONIST

IVAN MATETIČ - RONJGOV

slavi 70 letnico življenja in 50 let umetniškega delovanja

V preteklem mesecu je istrski komponist Matetič-Ronjgov v največji skromnosti praznoval 70 letnico svojega življenja in 50 letnico dela na kulturno-prosvetnem dviganju mladih generacij ter zbiranju in ustvarjanju istrske glasbene folklorne.

Osnovno znanje o glasbi je dobil v učiteljski šoli v Kopru, kjer je vodil dijaški pevski zbor in učiteljski orkester. Višjo glasbeno izobrazbo si je pridobil na Dunaju in pozneje v Zagrebu na Hrvaškem državnem konservatoriju.

Ivan Matetič-Ronjgov je kot prvi komponist, ki je svojo ustvarjalnost zasnoval na skoraj nepoznani istrski melodiji, je moral najprej rešiti problematiko strukture istrske folklorne, proučiti in označiti njene tonske karakteristike in šele potem začeti svoje pomembno glasbeno delo. V tej smeri je Ivan Matetič izvršil veliko raziskovalno delo, zbirajoč in zapisujoč si istrske narodne pesmi na osnovi katerih je izdelal teorijo istrske glasbene folklorne. Leta 1925 je Ivan Matetič postavil teorijo o istrskih skalah nato pa je poln moči in zanosa pristopil k ustvarjanju svoje življenjske zamisli; umetniško izoblikovati istrsko narodno glasbo in ji dati dostojno mesto na koncertnih deskah.

K tem delom so se priključili številni dvospevi s spremljevanjem klavirja in kompozicije za glas in klavir, izmed katerih je najpomembnejša «Galjotova pesan» na besede V. Nazorja. Leta 1939 je bila tiskana v Beogradu «Čakavsko-Primorska pesmarica» za mladino vseh vrst šol. S postavitvijo Čakavske glasbene folklorne na koncertne deske je bil zaključen prvi

del umetniškega delovanja Ivana Matetiča-Ronjgova.

Gradeč na osnovi in v duhu folklorne je Ivan Matetič istočasno postavil tudi široke osnove za najmodernejšo kompozitorsko smer v hrvatskem glasbenem ustvarjanju; postavil je temeljni kamen za nadaljnji razvoj sodobne realistične in napredne hrvaške glasbene umetnosti.

Drugi del njegovega umetniškega poslanstva - ohraniti našo lepo glasbeno folkloro - je morda še važnejši od prvega.

Najvernejši čuvar te «čudovite muzike», zanimive po svoji melodiji in ritmu in bogate po svojih skalah, so «sopile». Ta narodni instrument je do danes ohranil originalne istrske in Primorske narodne pesem, vzniklo v davnim pod težkimi pogoji, ko so v teh krajih gospodarili tuji nasilniki in z vsemi silami poskušali izbrisati nacionalni značaj slovenskega življa ter uničiti njegovo narodno kulturo in umetnost.

Sežaj deluje Matetič-Ronjgov že tretje leto na reški glasbeni šoli kot predavatelj teoretičnih predmetov in harmonije, razen tega pa se bavi tudi s kompozicijami. Izmed zbornih kompozicij, ki jih je ustvaril po osvoboditvi, se skoraj po vseh festivalih in prireditvah poje njegova «Pjesna sloboda» (slišali smo jo tudi na Dnevu slovenske kulture v izvajanju koprškega pevskega zbora). V znak priznanja na svoje delo je Matetič nedavno prejel od ljudske oblasti večjo denarno nagrado.

Pomembnemu jubileju zaslužnega umetnika se s čestitkami pridružuje tudi tržaški ljubitelji in gojitelji njegovih del.

PROSVETNO ŽIVLJENJE na Goriškem pod Italijo

Slovincem pod Italijo stavijo uradni in neuradni krogi še mnogo hušje ovire na pot njihovega kulturnega in prosvetnega razvoja, kakor pa se to dogaja v Trstu. V Benški Sloveniji da je sploh nemogoče govoriti o kakršnem koli kulturnem življenju, ker manjka zanj osnovna podlaga, ljudskošolska izobrazba v materinskem jeziku in tem manj morejo obstajati kakšna prosvetna društva, pa čeprav z minimalnim kulturnim programom.

Na Goriškem si je po padcu fašizma naše ljudstvo zopet uredilo svoje šole in poživilo skoro dve desetletji popolnoma zadušeno prosvetno življenje. Po povratku Italije v te kraje skušajo seveda oblati več ali manj prikrito te pridobitve polagoma odvzeti in uničiti. Vendar pa je prosvetno življenje na Goriškem, vključ vsem oviram še vedno dovolj živo in razgibano. V prvi vrsti so tu pevski zbori in dramske skupine, katerim so se letos pridružile še nove, kakor n. pr. v Doberdolu, kjer je takoj v začetku pristopilo k delu okrog 30 članov.

Največja ovira za uspešen razvoj dramskih odsekov je pomanjkanje osrednjega žarišča v Gorici. Odkar so nam ponovno vzeli ljudski dom, smo ostali brez osrednje dvorane, ki bi lahko poživila prosvetno življenje v mestu samem in s tem vplivala tudi na naše vasi. Fašistično-šovinistična nestrpnost praktično zabranjuje vsako našo kulturno manifestacijo v mestu, kar je najbolj jasno pokazal primer razbitja Prešernove proslave lanskega februarja.

Zato je naše kulturno življenje

prisiljeno, da si išče zavetja po goriških predmestjih. V Pevini so si uredili prosvetno dvorano, ki pa komaj zadostuje za krajevne potrebe in je premajhna za prireditve večjega merila. V Standrežu pa so za poletno dobo postavili oder za predstave na prostem.

V nedeljo 4. t. m. so na tem odru prvič nastopili člani prosvetnega društva iz Standreža, ki so našu dirali Zupančičevo «Veroniko Deseniško». To delo je obsežno in težko ter nikakor ni primerno za počezelske odre in njihove igralce. Vendar pa moramo priznati, da so se ti zadnji potrudili in se še kar dobro odrezali, čeprav jim je Zupančičev jezik povzročal še značne težave. Vsekakor so napravili lep napredek v primeru z lanskim letom, ko so tudi nastopili na prostem z «Miklovo Zalo».

Ljudstvo je prihitelo iz vse okolice in do kraja napolnilo obsežen prostor pred letnim odrom. Igrji so sledili z velikom zanimanjem in čeprav je trajala predstava dobrih šest ur, se niso niti naveličali, niti dolgočasili. Zato bodo moralji igralci delo v kratkem zopet ponoviti.

Oder je popolnoma prenovljen ter odgovarja vsem kolavdacijskim predpisom. Tuji scenariji je nov; napravili so jo domačini po originalnih predlogih. Lepi kostumi iz dobe Celjskih grofov so tudi mnogo pripomogli k uspehu.

V četrtek 8. t. m. pa je priredil mladinski pevski zbor Glasbene šole v Gorici na istem odru v Standrežu svoj pevski koncert ob zaključku šolskega leta, o katerem bom še naknadno poročal.

I. M.

PROSVETA
med ljudstvom

V petek 16. t. m. je članstvo PD «Vojka Smuc» na občnem zboru pregledalo svoje dosedanje delovanje, ugotovilo razmere, katerih sedaj živi, svoja sedanja prizadevanja in si začrtalo svojo nadaljnjo pot. Na tem občnem zboru so se člani pobavili v izčrpani razpravi tudi z vsemi problemi slovenskega življa na Tržaškem ozemlju. Predmet tega razpravljanja so bile šole, počitniške kolonije, priznanje enakopravnosti slovenskega jezika itd. Iz vsega tega se je razvila živahna diskusija o bodočem delu. Društvena delo se namreč ne more razvijati ležan temveč mora stoneti na živj stvarnosti. Članstvo se je mno goštevilo zbralo k temu občnem zboru. Dejstvo, da je društvo v zadnjem času privedilo z lastnimi močmi nekaj zelo lepih in prisrčnih prireditiv, kljub neugodnim

razmeram, in da je članstvo na tem občnem zboru pokazalo tako veliko zanimanje za vse naše probleme in za življenje društva, nam je jamstvo, da se bo društvo tudi v bodočnosti uspešno razvijalo v duhu požrtvovalnosti in ljubezni do slovenstva in do svobode. Sledilo bo svetlemu vzoru Vojke Smucove, tržaške partizanke, katere ime društvo nosi.

V nedeljo 18. t. m. sta bili dve prireditvi slovenskih šol in sicer vojanske osnovne šole in svetovivanskega otroškega vrta. Svetovivanski gojenci otroškega vrta so s svojim prostodušnim, ljubkim in prisrčnim nastopanjem, brez vsake zadrege pokazali, koliko lepega in dobrega so se v tem letu naučili. Zborna petje je zelo lepo učinkovalo in zelo izraziti so bili prizorčki z zdravnikom, mucko in miško in zaključni prizor domačih živali, v katerem so seveda zopet nastopili malčki v lepih kostumih.

V Rojani je obsegal spored šolske prireditve 14 točk. Spored so izvajali otroci naravno, preprosto in z velikim navdušenjem ter ljubeznijo. Celotna prireditev je bila, lahko rečemo, posvečena materi, njeni ljubezni in njenim žrtvam za otroka. Otroci so izpovedali svojo ljubezen do matere. Obe prireditvi so obiskali starši in prijatelji otrok v tako velikem številu, da so bili prostori premajhni.

Ob zaključku šolskega leta je bila v ponedeljek 19. t. m. ob 19 uri druga javna produkcija gojencev glasbene šole Glasbene matice v dvorani krožka «Circolo ricreativo Postelegrafonici» v ul. Galatti. Ta produkcija nam je pokazala z številom gojencev z neposrednim podajanjem in s pestrim ter obširnim programom znaten napredek. Tako je ta produkcija nazorno od prve prikazala delo Glasbene šole. Tudi zahtevnost nekaterih skladb na tej produkciji je bila večja kot pri prejšnji živahniji, bolj sproščena, bolj interpretativna in manj šolsko formalistična zlasti pri nekaterih klavirskih solističnih nastopih in pri štiročnem izvajanju.

Gojenci so nastopili s klavirskimi, violinskimi, harmonikarskimi skladbami in ena gojenka tudi s solo petjem. Le čudno se nam zdi, da so nastopili samo trije gojenci med tolikimi gojenkami. Menda ne misli doraščajoči moški svet, da je ukvarjanje z glasbo le potrat časa in nevedno moza. Spored je obsegal 28 komadov. Gojenci so se učili pri dr. Gojmirju Demšarju, Milanu Pertotu, Stanku Maliču, Ubaldu Vrabcu, Emi Vrabčevi, Karlu Boštjančiču, ki so vsi dokazali, da so sposobni, vesini zanesljivi glasbeni vzgojitelji in da so z veliko ljubeznijo poučevali.

Iz filma: «Vragova lepota»: Michel Simon kot dr. Faust (Mefisto) ter Gerard Philippe kot Henrik (Faust mlajši)

«Vragova lepota»

Ze od 16. stoletja dalje so motivi iz zgodbe o skrivnostnem dr. Faustu, ki je svojo dušo prodal hudiču, nudili snov za nešteta literarna in tudi glasbena dela. Tako je n. pr. Anglež Marlow že leta 1589 napisal dramo «Tragična zgodba dr. Fausta», med najznamenitejšo literarne obdelave Faustove zgodbe pa spada nedvomno Goethejeva tragedija «Faust» iz leta 1808.

Film «Vragova lepota», ki ga je režiral Rene Clair se naslanja predvsem na omenjeni drami; dejstvo pa, da se Faust z Margeritino pomočjo reši večnega pogubljenja, ga približuje Goetheju. Se precej momentov v filmu spominja na Goetheja: tako n. pr. duševni preobrat, ki nastopi v Goethejevem Faustu tedaj, ko posluša pomladnega jutra veličnočne zvonove..., v filmu, ko Mefisto odkriva Henriku bodočnost in vidi, da bo delal zločine aza srečo ljudi». — Ali vrsta satiričnih scen, ko Mefisto in Henrik postaneta vplivna državnika, dalje spreminjanje peska v zlato; tudi Margerita iz filma spominja z nekaterimi lastnostmi na Goethejevo Margerito, vendar vse te zveze niso bistvene.

V Goethejevem Faustu nastopajo nešteti problemi: predvsem problem spoznavanja človeka, njegove vloge v naravi, v odnosih do družbe, njegove omejene moči, problem dobrega in zlega. Goethe se je dotaknil najbolj perečih vprašanj, ki so mučili njega in njegovo dobo ter ga imamo lahko

za nosilca ideologije na prehodu 18. in 19. stoletja. Kaj pa René Clair in njegov sodelavec Salacrou?

Ta dva izhajata s cerkveno-religioznega stališča, zato ne pride do zveličanja na osnovi načela, da doseže odrešenje tisti, ki je vedno stremel k odkritjem; Henrik se namreč reši, ker se je krščansko skesal, spreobrne se, ki vidi v zveličanju prihodnost, odpove se zadoščanju, ki bi ga imel z delom, odpove se napredku, ne glede na to, ali prinaša dobro ali zlo. Zanika torej znanost. Problem bi moral pokazati, v kakšni smeri naj bi n. pr. uporabil a-tomsko energijo, moral bi torej nakazati pot k življenju in ne k smrti.

V Goethejevem Faustu vidimo, kako se človeške sile pojavijo, razvijajo, kakšne ovire premagujejo, kakšno usodo doživljajo in kako vpliva na posameznika, na naravo zgodovine in družbo. Medtem ko ironična variacija Faustovega mita v filmu hoče poudariti analogijo s sedanostjo, zaide v abstraktnost, njegova esebina je izven problemov našega časa.

Clair torej ni prinesel tega, kar smo pričakovali, vendar mu je snov služila za vrsto domislic. Film je bogat s situacijsko komiko, ne manjka mu tudi ironije. Človeške slabosti ironizira predvsem Mefisto, ki pa s svojo dobrovoljnostjo ne kaže niti sledi demona. Odlično ga je predstavljaj Michel Simon, ki prednjači pred ostalimi igralci glavnih vlog.

SPORED ODDAJ V TEDNU
od 23.6.50 do 29.6.50

Poročila v slovensčini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah ob 7.30) 13.00 19.30. Poročila v italijansčini vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah ob 7.15) 12.45 19.15 in 23.00. Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45. Pregled tiska v italijansčini vsak dan ob 14.30. Pregled tiska v slovensčini vsak dan ob 14.45. Politične aktualnosti v italijansčini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30. Jutranja graba vsak dan ob 6.30 do 6.45 (ob nedeljah od 7.00 do 7.15) in od 7.15 do 7.30 (ob nedeljah od 7.45 do 8.15).

PETEK: 23.6.50.

12.00 Vedra opoldanska glasba. 12.30 Klavirske skladbe. 13.15 Poje zbor tehnične srednje šole v Ljubljani. 13.45 Ljudska univerza: Boj za Antarktido in Arktido (slov). 14.00 Igra vaški kvintet. 18 Sportni pregled (ital). 18.15 Eval-Brandt Trio. 19.45 Sindikalna vprašanja (ital). 20.00 Uganite kaj igramo (ital). 20.30 Slušna igra (ital). 22.00 Novo jugoslovansko gospodarstvo Skadrske jezero (slov). 22.10 Večerni koncert.

SOBOTA: 24.6.50.

12.00 Haydn: Simfonija št. 99 v F-duru. 13.15 Pevski koncert baritonista Franceta Langusa. 13.45 Gospodarski pregled (ital). 14.00 Igra Mali ansambel Radia Ljubljane. 18.00 Pionirska ura (ital). 18.30 Glasba za najmlajše. 19.45 Borbene in partizanske pesmi. 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hrv). 20.30 Hrvatske pesmi. 20.45 Politični pregled (slov). 21.00 Veder sobotni večer (slov). 21.30 Igra zabavni orkester Radia Ljubljane. 22.00 Potovanja po socialistični Jugoslaviji (ital). 22.15 Male skladbe velikih mojstrov.

NEDELJA: 25.6.50.

8.15 Iz klavirskih koncertov. 9.00 Kmetijska ura (slov). 9.30 Kmetijska ura (ital). 10.00 Folklorna glasba. 10.45 Oddaja za Bujsino (hrv). 11.15 Pester solistični spored. 11.45 Našim ženam (slov). 12.00 Glasba po željah (slov). 13.30 Pionirska ura (slov). 14.00 Glasba po željah (ital). 17.00 Oddaja za podeljke: 1. Pogovor v dialektu; 2. Anderson (obietnica); 3. Pred novo žetvijo. 18.30 Smetana: Češki ples. 19.45 Slovenske narodne in umetne pesmi. 20.15 Skladbe italijanskih avtorjev. 20.45 Politični pregled (ital). 21.00 Iz opernega sveta. 22.00 Sportni pregled (ital).

PONEDELJEK: 26.6.50

12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Poje mezosopranistka Justina Kralj-Vugova. 14.00 Francesco Molino: Trio za flavio, violo in kitaro. 17.30 Sportni pregled (ital). 18.00 Glas mladih (ital). 18.15 Iz klavirskih triov. 19.45 Simfonični ples. 20.15 Operne arije in dueti. 20.45 Iz tržaškega ozemlja: Trst v Maršalovemu planu (slov). 21.00 Vesela ura (ital). 21.45 Pojejo znani italijanski pevci. 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (hrv).

TOREK: 27.6.50

12.00 Labeek opoldanski spored. 12.30 Poje slovenski sindikalni kvintet. 13.15 Pester solistični spored. 13.45 Kulturni pregled (ital). 14.00 Pester spored izvaja orkester Radia Ljubljane, p.v. Filipa Bernarda. 18.00 Ljudska univerza (ital). 18.15 Skladbe Friderika Chopina. 19.45 Kulturni pregled (slov). 20.00 Opera. 22.30 Nočni koncert.

SREDA: 28.6.50.

12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Iz Mozartovih del. 13.45 Gospodarski pregled (slov). 14.00 Igra veseli kvintet. 18.00 Z našim ljudstvom (ital). 18.15 Cajkovski: Labodje jezero. 19.45 Slovenske narodne pesmi. 20.00 Male skladbe velikih mojstrov. 20.30 Radijski obzorik (ital). 20.45 Poje tenorist Janez Lipušček. 21. Igra zabavnih orkester Radia Ljubljane. 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital). 22.35 Iz starejših opernih baletov.

ČETRTEK: 29.6.50.

12.00 Iz opernega sveta. 13.15 Popularne skladbe italijanskih skladateljev. 13.45 Našim ženam (ital). 14.00 Igra Stojan Stenovič s svojo kapelo. 18.00 Koncert pianista Marjana Lipovška. 19.45 Slovenska orkestralna glasba. 20.35 Jezikovni pogovori (slov). 20.30 Poje tržaški komorni zbor p.v. Ubald Vrabca. 21.00 Radijski obzorik: Borba kolonialnih narodov (slov). 21.15 Koncert sopranistke Blanke Dežman in Noni Zunece. 22.00 Feuilletons (ital).

Filmska KRONIKA

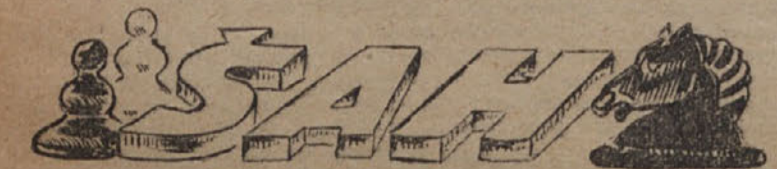
V Ateljeju «Jadran film» zaključujejo snemanje novega programa Kerempuhovega Veslega teatra. Ta kratki film prikazuje na satiričen način aktualne notranje in zunanje politične dogodke. Kmalu bodo pričeli snemati nadaljnji? Kerempuhovega teatra, ki prikazuje nastanek bukaške Resolucije Informbiroja.

«Jadran film» je nedavno končal snemanje dokumentarnega filma «Zadruga» po scenariju in režiji Obrada Gluščevića. Istočasno snemajo tudi film «Dogodki v Rašiu» v režiji Rudolfa Sremera.

Makedonsk filmsko podjetje «Vardar film» snema med drugimi tudi film o socialistični preobrazbi zapadne Makedonije, kjer grade danes veliki hidrokombinat, in kjer žive poleg Makedoncev tudi pripadniki siptarske manjšine.

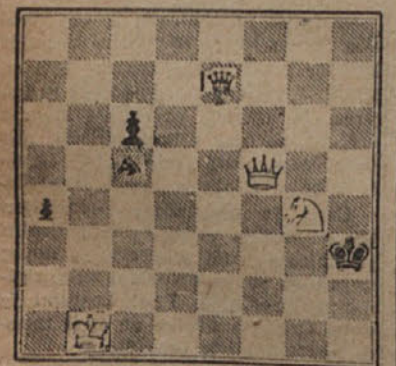
Po znani Nušičevi satiri, «Muha» snema «Avala film» kratkometražni umetniški film z istim naslovom.

V zvezi s proslavo 150 letnice mesta Washington bodo prvič javno predvajali stereoskopski film po sistemu Viterama Izumitelj sistema je Fred Waller. Pri tem sistemu gledalcu ni treba nositi naočnikov. Sistem temelji na istočasni projekciji treh posnetkov s pomočjo treh projektorjev, ki so razvrščeni v predvajalni dvorani v določeni razdalji.

Težko rešljiva študija

Znanj šahovski komponist Kubelj je sestavil dokaj težko rešljivo študijo, ki jo prinašamo v naslednjem.

Belj: Kbl, Df5, Sg4 (3)
Črni: Kh3, De7, Sc5, a4, c6 (5)
Belj na potezi dobi!
Naloga je težavna, ker ima črni materialno premoč. Edino njegov kralj je osamljen in v nevarnosti, da pade v matno mrežo. Jasno pa

pozicija skrito nadaljevanje. Studija je lepo zasnovana.

6. Dd1-c2+!

Bojazni, da nam kralj uide na odprto polje ni, saj ne sme na d4, ker sledi Se3-f5 šah ni šeh;

6. ————— Kc3-b4

Prava rešitev je skrita in je ne moremo takoj najti. Nadaljujmo pogumno z napadom na kralja, pa se nam bo glavni udar sam pokazal.

7. Dc2-b2+ ————— Sc5-b3

Na Kb4-a5 sledi 8. Se3-c4+, Ka5-a6, 9. Db2-b6 mat. Črni kralj je med svojimi figurami. Toda baž tu ga doletj usoda.

8. Db2-a3+!! ————— Kb4-a3:

Napadena je bila tudi dama na e7 in kralj mora žrtve sprejeti.

9. Se3-c2 mat.

Jugoslavija premagala tudi Finsko

Po zmagi nad Svedsko, je jugoslovanska šahovska reprezentanca odigrala v preteklem tednu dvokrožni dvoboj na 10 deskah proti reprezentanci Finske in zmagala z velikim rezultatom 10: 4 točke. Prvo kolo je dalo rezultat 9:1 za Jugoslavijo, v drugem kolu pa so Finci nudili mnogo jačji odpor in dosegli 6 remijev.

Posamezni uspehi so: Gligorič — Beck 1:0, remis

Trifunović, Pirc — Ojanen 1:0, remis

Rabar — Nieli 1:0, 1:0

Ing. Vidmar — Salo remis, remis

Fuc — Kailo 1:0, 1:0

Milič — Vestriinen 1:0, remis

Matanović — Niemela 1:0, remis

Ivkov — Solin 1:0, 1:0

Tot — Laisari 1:0 remis

Na drugi deski je igral prvi dan Trifunović, drugi dan Pirc, ker sta oba odigrala po eno simultanko. Pirc je proti 30 finskih šahistom po štiriurni težki borbi dobil 22 partij, 4 izgubil in 4 remiziral, kar je vse kakor zelo lep uspeh za jugoslovanskega mojstra, ker je nastopilo tudi mnogo prvokategornikov. Trifunović pa je rabil 5 ur z rezultatom: 20 partij je dobil in 10 remiziral.

Tako visoka zmaga Jugoslavije nad Finsko, ki je za Svedsko najmočnejša ekipa v Severni Evropi, predstavlja nov, krasen uspeh jugoslovanskega šaha v inozemstvu. Jugoslovansko moštvo je pokazalo kvaliteten šah in veliko borbenost.

Razmeroma najtežja borba pa čaka jugoslovansko reprezentanco prihodnje čni na Nizozemskem, kjer se bodo srečali jugoslovanski reprezentanti v prav tako dvokrožnem dvoboju na 10 deskah z nizozemsko reprezentanco.

SVETOVNO NOGOMETNO PRVENSTVO

Jugoslovanski nogometaši odlično sprejeti

Samo še en dan nas loči od pomembnega svetovnega prvenstva v nogometu, ki vzbuja po vsem svetu že toliko časa izredno zanimanje. Vse priprave so končane, ogromni stadion je pripravljen, preskrbljena so prevozna sredstva, stanovanja za igralce, novinarje, strokovnjake in inozemske gledalce. Vsa brazilska javnost napeto sledi športnemu tisku, živahno komentira, kdo bo letošnji prvak, razpravlja o moči, tehniki in lepi igri posameznih reprezentanc. Rio de Janeiro, kjer je glavni sedež nogometnega prvenstva, je praznično okrašeno z zastavami držav-udeleženk, tudi trgovine so vse v znamenju velike tekme. Določenih je za sedaj 17 sodnikov iz Evrope in določeno je tudi že število brazilskih sodnikov. Novi svetovni prvak

bo prejel poleg visoke denarne nagrade tudi umetniško izdelan meter visok srebrni pokal, vreden milijon italijanskih lir. Darovala ga bo prvaku Nogometna zveza Braziliije. Vsi igralci posameznih reprezentanc, ki so se plasirali v polfinale svetovnega prvenstva, so dosegli najboljšo formo, o njihovih treningih na široko pišejo vsi brazilski dnevni časopisi. Vidno mesto pa z vzema brezdvoma tudi jugoslovanska reprezentanca, ki je bila ob prihodu v Brazilijo nad vse prisrčno sprejeta. Dan po njihovem prihodu so vsi domači časopisi objavili velike reportaže, članke, fotografije in niso štedili z gostoljubnimi pozdravi. Ko pa so prisostvovali treningom jugoslovanskih nogometašev, je že itak velika pozornost še bolj narasla. Strokovnjaki in predstavniki FIFA Italijan Barassi je med drugim dejal, da smatra Brazilijo, Anglijo, Italijo in tudi Jugoslavijo za najresnejše kandidate za svetovne prvake. «Jugoslovani igrajo zelo lep in kombinacijski nogomet», je pripomnil. Švedski sodniki so dali še bolj zanimivo izjavo; dejali so, da so jugoslovanski nogometaši najboljši v Evropi, da, boljše od Svedov in Angležev. Njihovo mnenje, ki so ga časopisi seveda takoj objavili, je nareto na odobravanje športnih strokovnjakov in javnosti. Tudi angleški trener Whittaker je opozoril, da spada med zelo nevarne tekmece tudi Jugoslavija. Italijanski trener Sperone, ki gleda zelo optimistično na bližnje srečanje svojih igralcev s Švico je tudi priključil jugoslovansko reprezentanco k najmočnejšim evropskim ekipam.

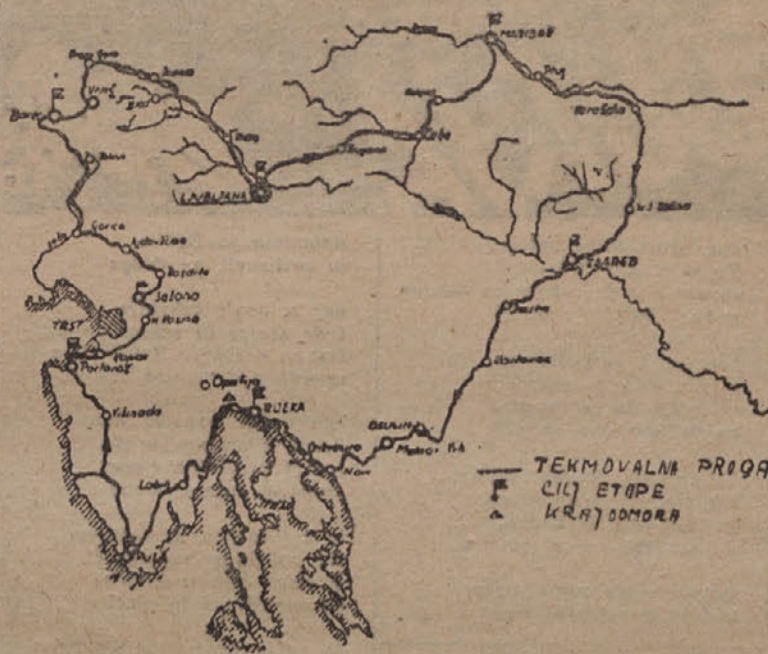
Jugoslovanski nogometašem želimo tudi mi, da bi na tem prvenstvu dosegli čim večje uspehe!

Srečanju je «Dinamo» v igri z ekipo «Muenchen 1860» doživel poraz z rezultatom 4:2 (3:2), tretje srečanje pa je bilo v Essenu z domačo ekipo «Roth - Weiss», ki se je končalo neodločeno 0:0.

Po turnirju v Saarbrückenu, kjer je «Hajduk» osvojil tretje mesto, je splitsko moštvo odpotovalo na turnejo v zapadno Nemčijo. Prvo tekmo je odigralo v Koelnu z domačim moštvom ki ga je «Hajduk» premagal z 2:0. V petek se je srečal v Hamburgu z ekipo «Hamburger Sportvereinom», ki je odnesel zmago z 2:0 (2:0), v tretji tekmi z «Gladbachom» pa je «Hajduk» zopet zmagal z 1:0 (0:0).

Po treh zmagah na Danskem je «Metalac» doživel v Borosu prvi neuspeh z neodločenim izidom igre 2:2, v srečanju z ekipo «Oestersund» pa je bil zopet prvi s 7:4.

Sloga je dosegla na Švedskem tri zmage, prvo v igri z moštvom «Umas» 12:3, drugo z ekipo «Frisca Viljar» 5:2, tretjo pa z moštvom «Ernesvik» 5:2.

JUTRI ZAČETEK KROŽNE DIRKE "Po Hrvatski in Sloveniji"

Jutri ob 11 uri dopoldne bo na Kongresnem trgu v Ljubljani svečana otvoritev velike mednarodne kolesarske dirke «Po Hrvatski in Sloveniji». Kolesarje bodo sprejeli zastopniki oblasti in fizikalne organizacije, nakar se bodo tekmovalci odpeljali v podzemni vožnji po Tyrševi cesti do Bežigrada, kjer bo start prve etape Ljubljana - Maribor.

Druga etapa bo šla iz Maribora v Zagreb, kjer bo na trgu Republike start tretje etape. Zadnja, t. j. sedma etapa Bovec - Ljubljana, bo brez dvoma najtežja in najbolj naporna, ker bodo morali tekmovalci premagati 1.000 m relativne višine in bodo imeli le enodnevni počitek v Opatiji.

Cilj zadnje etape bo na letnem telovadišču v Ljubljani 1. julija, naslednjega dne pa bodo vsi dirkači nastopili v ulični vožnji, v kateri bodo prevozili 75 krogov. Kriterijska dirka bo še v Mariboru, Celju in Zagrebu.

Dirka, ki bo razdeljena na 7 etap, bo sodeč po številnih prijavih inozemcev in močno zastopane jugoslovanske reprezentance, zelo zanimiva. Na tej tekmi ne bodo sodelovali profesionalci, temveč izključno le amaterji.

Jugoslavijo bodo zastopala tri moštva, inozemce pa po ena ekipa iz Avstrije, STO, Francije, Luksemburga, Belgije. Prijavili so se tudi posamezniki iz naslednjih držav Italije šest iz Turina, med katerimi je tudi lanskoletni najuspešnejši tekmovalac III. krožne dirke, ter trije kolesarji iz Ferrare, med njimi Zanotti, iz Danske in Jugoslavije. S STO-ja bosta

tekmovali dve ekipi: prvo predstavljajo Sellier Pio, Grio Alverro, Braico Innocente, Rebula Mario, Danieli Giuseppe, Della Santa Silver, Gardor Ahilij, drugo pa kolesarji Colja Boris, Fontanot Renato, Sclausero Nemorino, Javornik Giorgio, Coretti Carlo, Rinaldi Walter in Cok Milan.

V Opatiji mednarodna motociklistična tekma

V celo vrsto prireditev in tekmovanj, ki jih prireja Avtomobilsko-motociklistična zveza Jugoslavije, da bi popularizirala ter dvignila to športno panogo, spada tudi mednarodna motociklistična dirka, ki bo od 24. do 25. junija v Opatiji.

Dirka bo brzinska in se bo razvijala na krožni progi, ki bo dolga 6.000 m. Del proge bo tekel na cesti Reka - Opatija, del pa na cesti Reka - Trst. Dva dni pred tekmo bodo treningi pod nadzorstvom športne komisije.

Med ljubitelji motociklističnega športa vlada veliko zanimanje in so inozemski dirkači. Za tekmovanje z motorjem na 350 ccm so se prijavili inozemci: Francoz Marcel Perrin, ter Avstrijci Fritz Trella, Josef Halupa, Rudolf Runz Ernest Vogel. Od Jugoslovancev pa bodo s tem vozilom tekmovali: Stevo Cabrja in Vjekoslav Jazbec.

Največja borba se bo vsekakor razvila v kategoriji motorjev na 500 ccm, kjer bodo poleg Svedov Ingvar Nilssona, Alvare, Nils Johnssona, Svicarjev Edy Malera in Benoit

Musy-a ter Francoza Marcel Perrina nastopili tudi naslednji jugoslovanski dirkači: Drago Kamenar, ki je zasedel na nedavnem mednarodnem tekmovanju v Avstriji 6. mesto, Mile Bogosavljevič, Veljko Metz in Slavko Barbarič. Proga ima mnogo zavojev, ki ne dopuščajo velike brzine, kar bo jugoslovanskim tekmovalcem vsekakor v korist, sicer bi ne mogli biti kos inozemcem, ki s svojimi vozili lahko dosežejo do 200 km na uro.

RAZNE VESTI

Na mednarodnem teniskem turnirju za prvenstvo Dunaja je včeraj Palada v igri posameznikov premagal Avstrijca Weissa 3:6, 6:0, 7:5. Mitič pa avstrijskega Davis Cup reprezentanta Huberja 6:3, 6:1. V finalu je Mitič premagal Palado in tako osvojil mednarodno prvenstvo Dunaja v tenisu.

12. julija se bo Tržačan Mitri Tiberio srečal s svetovnim prvkom srednje kategorije La Motta za naslov svetovnega prvaka.

Atletski klub «Crvena zvezda» iz Beograda bo gostoval v Svici. Prvo srečanje bo v Baslu 26. junija z domačim moštvom.

Teniski duoboj Beograd: Monte Carlo se je končal z zmago Beograda 3:2.

Na dvodnevem mednarodnem plavalnem tekmovanju med zagrebškimi in dunajskimi plavalci je zagrebška Mladost premagala dunajski plavalni klub Diana z rezultatom 83:60.

V Beogradu je bil atletski dvoboj med moškima in ženskima reprezentancama Dunaja in Beograda. V skupnem rezultatu so zmagali domači atleti, s 33:66, dočim so Avtrijke zmagale s 56:59. Ceraj je na progi 1500 m dosegel nov državni rekord v času 3:53,4. Marija Račosavljevič pa je vrgla kopye 40, 67 m. Avstrijka Klainedskijeva je postavila nov državni rekord svoje države, ko je pretekla progo 800 m v 2:19,2.

Nov češkoslovaški rekord je postavil Tošnar Zatopek na 100 m ovirah v 14,6.

V Parizu je na atletskem tekmovanju skušala ekipa Stade Francis izboljšati svetovni rekord v štafeti 4x800 m, di ga imajo Švedji s 7:29,0. Poskus ni uspel za 0,4 sekunde.

V srečanju za Davisov pokal v dvoje med Švedsko in Filipini, je švedski par Bergelin - Davidsson premagal filipinski par Ampon - Carmona z 6:2, 6:3, 6:3. V srečanju posameznikov je prav tako zmagala Švedska z 2:0/2.

V igri v dvoje za Davisov pokal med Dansko in Francijo je danski par Ulrich 8 - Nielsen premagal Francoza Tromas - Remy z 7:5, 6:4, 12:10. V srečanju posameznikov se je igra končala z neodločenim rezultatom 1:1.

Teniski turnir v Wimbledonu na Angleškem bo od 26. junija do 8. julija.

V Saarbrückenu je nogometna reprezentanca Švice premagala reprezentanco Saara 1:9 (11:4).

V Stockholmu sta postavila nova švedska plavalna rekorda Rask na 200 m prsno z 2:41, 6 in Abrahamsson na 880 yardom z 10:27,3.

Prvak Jugoslavije v telovadbi je postal znani tekmovalac Miro Longika s 55,70 prvenstvo v poljubnih vajah na orodju je osvojila Slovenka Neža Černe s 55,45.

Italija se je s 3 zmagami proti 2 v srečanju z Belgijo kvalificirala za Davisov pokal v evropski coni. Italijan Cucelli je premagal Belgijca Brichanta z 6:1, 5:7, 6:4, 6:2. To je bila poslednja igra posameznikov na tretji dan srečanja. Zaradi telesne izčrpanosti se je moral Cucelli odpovedati nadaljnjim srečanjem. Je pa zagotovil, da bo 20. julija nastopil v Kopenhagenu v polfinalu z Dansko.

Znani italijanski kolesarski tekmovalac Fausto Coppi, ki se je ponesečil na 33. kolesarski dirki Giro d'Italia, bo začel s treningom v začetku avgusta.

Tržaški športniki gostujejo v FLRJ

V Ljubljani je bila v nedeljo mladinska nogometna tekma med reprezentancama Ljubljane in Trsta. Naši mladinci so pustili v Trstu štiri najboljše igralce, kar se je igri seveda naša ekipa bila verjetno kar na hitro izbrana in ni imela tudi dovolj treninga. Odlikovali so se po izrednem startu, s katerim so domačine prekašali, pri napadu pa niso imeli prave povezave in odločnosti.

Ljubljančanom se je poznala trdna in dosledna vaja, atletska priprava in dobra povezava med odseki. Prvi polčas se je končal z neodločenim izidom 1:1, v drugem pa so igralci izgubili s 4:1.

V Beogradu sta se srečali košarski ekipi beogradskega Železničarja in Trsta, ki je na turneji po FLRJ. Železničar zaseda četrto mesto v lestvici jugoslovanskega prvenstva in je zaradi izredne natančnosti v tem srečanju tudi zmagal. Tržačani so sicer krasno zaigrali, a premočnemu železničarju niso bili kos. Igra se je končala s 43:37.

V nedeljo bodo tržaški lanhoatletični odšli v Ljubljano, kjer bodo tekmovali s tamkajšnjimi telovadci. Po skrbnem treningu upamo, da se bodo v Sloveniji uspešno izkazali.

Jugoslovanski športniki zavzemajo v inozemstvu vedno večji ugled

V inozemstvu gostujejo štiri jugoslovanska nogometna moštva: kombinirano moštvo «Dinamo» - Crvena zvezda, ki nastopa pod imenom «Dinamo» dalje «Hajduka», «Sloga», in «Metalac». Preteklo sredo je «Dinamo», ki gostuje v zapadni Nemčiji, igral v Nuernbergu s tamkajšnjim moštvom in ga premagal s 2:0 (1:0). V drugem

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

SATOVJE

1. mezno gibanje, 2. oblika glagola vkopati, 3. del pilotove opreme, 4. segav, 5. potujoči pastir.

(dvojina), 6. ravnilo, 7. glasbilo, 8. šahovski izraz, 9. poljsko orodje, 10. revše, slabotnež, 11. zgodba, 12. slaven, 13. ponavljalni števnik.

KRIŽANKA

1	A	2	3	4	A
5	6A	7		8A	9
10		11A		A	12
13			A		
14		15A		A	16
17	A	18		19A	
20	A				A

Vodrovano: 1. polarni kraj, 5. predlog (srbohrvaško), 7. vojna (srbohrvaško), 8. začetek abecede, 10. zlato (francosko), 11. oblika glagola ljubiti, (ital.), 12. predlog (ital.), 13. od kovača, 14. avtomobilska znamka, 15. predplačilo, 16. romanski člen, 17. glej vod, 18. si-

valna potreščina (narobe), 19. gora v Martuljkovi skupini, 20. široka cesta.

Navpično: 2. samoveznica, 3. od Tamare, 4. prebivalci Itake, 5. ptica, 6. dišava, 8. žensko ime, 9. gorsko zatočišče.

PREGOVOR V ŠTEVILKAH

1.	2	11	14	12	7	5	2
2.	9	17	13	12	18	19	
3.	4	13	1	17	8	5	
4.	13	18	5	8	9	5	6
5.	4	2	12	4	10	5	
6.	7	16	4	10	14	19	
7.	3	14	12	18	11		
8.	4	15	9	5	10	14	19
9.	15	5	3	18	12		
10.	17	19	5	3			
11.	8	17	9	5			

Besede pomenijo: 1. vsak zaveden delovni kolektiv ga ima, 2. vrsta važnega gospodarskega podjetja, 3. sprememba vremena, 4. črtež, ki služi evidenci, 5. temelj, 6. živo bitje, 7. točka na nebesnem svodu, 8.

delo, posel, 9. mesto v Istri, 10. povelje, 11. reka v Sloveniji.

Ob pravilni rešitvi boš bral v dugi (od zgoraj navzdol) in v tretji (od spodaj navzgor) vrsti navpično znan slovenski ljudski pregovor.

POSETNIKA

Stern Adam

Kam potuje ta tovariš?

REŠITVE KVADRATNA TROJICA

1. lišp, 2. idol, 3. čota, 4. Planica, 5. Igor, 6. cona, 7. Aragona, 8. obud, 9. Nada, 10. Adam.

POSETNIKA

Prežihov: Požganica.

MAGIČNI LIK

1. Golovec, 2. slanina, 3. sonoren, 4. ovirati, 5. Benetke.

Odgovorni urednik

KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 5

Rokopisi se ne vračajo

piše
PEPI

Ljuba Pepa, draga znanka!
Človek res ne ve v tej dobi,
kje bi našel še primere
nečloveški podli zlobi

kominformovske zalege.
To so ti kaj čudni tiči
zbrani z vseh vetrov ko nekdanj
grajski valpti in biriči

brez ideje in poštenja
z golo željo za nadvlado
bližnjega in če mogoče
za priložnostno parado.

To je ves program skupine
izgubljenih pustolovcev.
In zato seve ni čudno,
da odvisni so od novcev

vsakovrstnih gospodarjev;
včeraj še poslušni sluge

slaboumnega Benita
so pritiskali na druge

naj si naglo oskrbijo
črne svajce in sekire.
Danes v službi Meksikanca
uporabljajo manire

iste kakor pod fašizmom.
Zlepa nihče ne naseda
sođrgi propadlih tipov,
kajpada, zato je treba

le s terorjem in nasiljem
ter zahrbtno kaj doseči.
V temo zvabiti človeka
in napasti ga za pleči

to velja pred Kominformom
za nečuvstvo junaštvo.
Vendar naj ti rečem, Pepa,
podlost, zlobo in prostaštvo

ljudstvo včasih tolerira,
da spregleda vrste onih,
ki počnejo zla dejanja.
Potlej udari po patronih

in voditeljih škodljivcev,
kakor se je to zgodilo
že z nacisti in fašisti.
Tudi zdaj ga bo minilo

kmalu enkrat potrpljenje.
Kam potem bo šel Vidali?
S škvadro besnih pobijačev
naj bi zopet ga poslali

k Meksikancem. Tam naj uganja
še naprej toreadorja,
kajli tu pri nas smo sili
njega in še bolj terorja.

Od teh misli vsa sem bolna
in si ravno kuham kavo,
da si malo potolažim
slabe živce. Pepa zdravo!

Iz kominformovskega tabora

Kominformist A.: Vse, kar je
prav, ampak to, da zahrbtno napa-
dejo in težko ranijo takega pošte-
njaka, idealnega antifašista, kakor
je Bortolo Petronio, tega ne mo-
rem odobravati.

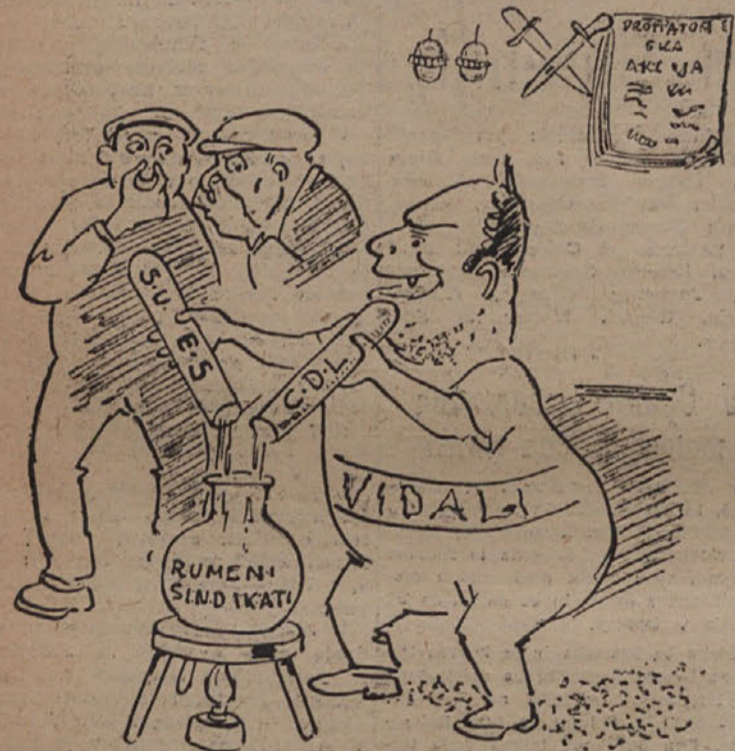
Kominformist B.: Kaj pa hočeš?
Ravno zato, ker je vnet antifašist,
ga je treba pobijati s fašističnimi
sredstvi!

NA POHODU

Predsednik cone dr. Palutan je v posebnem pismu okoliškim slo-
venskim županom sporočil nadaljne omejitve uporabo slovenskega je-
zika.

SINDIKALNA ALKIMIJA

PRVI DELAVEC: Ali si ti zdi, da strahovito smrdi?
DRUGI DELAVEC: Kaj ne bo smrdelo pri tej kominformistični siadi-
kalni alkimiji.

Morana in pavovo perje

Čudno, kajne? Morana je človek,
ženska in vendar se kiti s pavovim
perjem. Pa je res tako in nič dru-
gače. Če pa Morana misli da ni
tako, pa naj pove kako je z lastni-
no hrvaške narodne noše, v kate-
ri je igrala primadono nella pinet-
ta di Nanon. Če pa bi se tega Mo-
rana ne spominjala več, kar je z
ozikom na velikansko pozabljenost
kominformistov zelo verjetno, bo
zadevo pojasnila Kraška burja, ki
je o zanimivi in značilni usodi ome-
njene noše dobro poučena.

Med vrstami

Moderne pravljice. Dne 29. t. m.
so našli na cesti pri Sv. Ivanu ra-
njenega nekega Renata Riboldi-ja.
Povedal je zanimivo zgodbo. Ugra-
bili so ga bajte «Titovi agenti» in
ga pobili. Vse to iz maščevanja.
On, Riboldi je bil svojčas v za-
poru v Zadrui in da se reši zapora,
se je obvezal, da bo šel v Trst in
od tam s šifriranimi dopisi poročal
koprski oblasti o dogodkih v Trstu.
V ta namen je dobil v Zadrui po-
sebno šifrirano abecedo. Toda v
Trstu je vso stvar gladko prijavil
policiji. In sedaj je, kakor rečeno,
sledilo «maščevanje».

„Zaščitnikom“ slovenske kulture

Vsi vemo, da posamezni Slovenci
pred vojno že so radi spoštovali
kulturni molk, ker grozno so se bali
fašistov. In zato so ždeli v senci.

Odkar ima v osebni evidenci
kulturni naš napredek sam Vidali,
pa ravno ti skrivači so postali
njegovi najposlušnejši učenci.

Odtlej priverjajo z vso vnemo šagre
in publiko dele kulturne blagor
razširjajoč ljubezenske popevke:

«cin cin che bel...» in plese očarljive
špiru poskočnice nad vse spakljive,
kar sodi vse v poulične posevke.

Iznajdljivi Miani

Michele Miani je iznajdljiv mož.
Zato je Trst za časa njegovega žu-
panovanja tako cvetel. Sedaj je ob-
javil v «Voce Repubblica» tole
zanimivo iznajdbo: Od obale pri
Gradežu do istrske Punta Salvore
je samo 19. km. To pomeni, da ju-
goslovanska oblast cone B lahko
nadzoruje ribarjenje prav do ita-
lijanske obale. Iz tega nujno izha-
ja, da je rešitev iz te zagate ta,
da se cona B priključi k Italiji.

Bum! dragi Miani, Prepozno si
prišel. Gonja o coni B je že v ar-
hivu. Zdjaj imamo opravka z gene-
ralom Alexandrom.

KOMINFORMIADA

Pred dnevi so kominformistični škvadrsti ponovno zahrbtno napadli tov. Petronia Brtola. Napad nanj
je kominformistični tisk dalj časa pripravil z vsakočevnim hujšakškimi članki.

PRVI SKVADRIST: Napadli ga bomo od zadaj...
DRUGI SKVADRIST: Ne, kamerati, kominform nas je vedno učil poštenja, napadli ga bomo vsi trije od
spredaj... .

Med vrsticami. Na stotine ljudi
vsak dan potuje iz ene cone v dru-
go. Posebno tudi lahko potujejo Ita-
lijani, ki v Trstu podpisujejo ko-
narske zapisnike o «preganjenih»: v
coni B. (Vsaj tako je nedavno po-
ročal nek italijanski list in citiral
razne izjave). Edino oblastva cone
B so tako prekleto nerodna, da ne
morejo najti človeka, ki bi utegnil
potovati in prenašati potrebne no-
vice. Ne preostaja jim drugo, ka-
kor da se poslužujejo šifriranega
dopisovanja! In ti koprski revčki
niso mogli najti bolj primerne
človeka, nego je ta Renato Riboldi!

Ni hudò, da take pravljice pri-
naša v dolgih kolonah «Giornale
di Trieste», ni tudi hudò, da jih
ljudje čitajo in jim verujejo, hudò
pa je, da jim nasede tudi famozna
— najboljša policija na svetu!

Praznik sv. Nazarija. Dne 18. t.
m. so slavili praznik sv. Nazarija,
koprškega patrona. Sam tržaški
škof se je potrudil in imel pridigo.
Pridigoval pa ni o krščanski lju-
bezni ali o usmiljenem Samaritanu
ali o zgubljenem sinu. O ne! Da-
nes ima škof Santin druge potre-
be! Pridigal je o coni B in o straš-
nih «preganjenih». Končno pa se je
le tudi spomnil na boga, toda samo
s tole besedo: Bog še ni umrl! On
bo udaril vse zatiralce.

Med vrsticami. Res je: Mnogo,
mnogo nekdanjih Santinovih paj-
dašev, zatiralcev slovenskega živ-
lja, je pravični bog že udaril. Z
zanimanjem čakamo, kdaj pride
Santin škof na vrsto.—